

LA VOCE SILENZIOSA

DELL'ISTITUTO DEI SORDI DI TORINO

Prima conferenza nazionale sulla sordità

Sabato 6 Ottobre 2007
Sala del Consiglio della Regione di Scutari
Prefettura di Scutari

Konferenca e parë kombëtare mbi Shurdhësine

E shtune 6 Tetor 2007
Salla e Këshillit të Qarkut Shkodër
Prefektura Shkodër

**ANNO X - NUMERO 34
2007**

DIRETTORE RESPONSABILE

Enrico Dolza

COMITATO DI REDAZIONE

Francesca Delliri

COMITATO SCIENTIFICO

Carmela Bertone - Università Ca' Foscari, Venezia

Ida Collu - Ente Nazionale Sordi, Roma

Antonio Loreti - Piccola Missione per i Sordi, Bologna

Simonetta Maragna - Istituto dei Sordi di Roma, Roma

Chiara Marocco Muttini - Università di Torino, Torino

Vittorio Tremontani - ASL 4, Torino

DIREZIONE e REDAZIONE

Istituto dei Sordi di Torino

Viale S. Pancrazio, 65 - 10044 Pianezza (To)

Tel. 011 9676317 - Fax 011 9677048

Sito: www.istitutosorditorino.org

e-mail: info@istitutosorditorino.org

PROGETTAZIONE GRAFICA

Immagine 3000 sas

Via Bainsizza, 15 - 10137 Torino

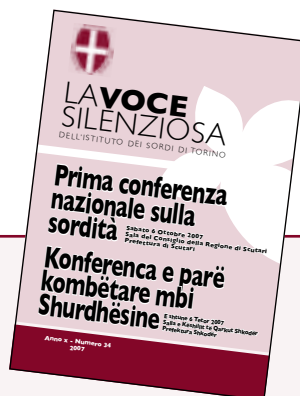
www.immagine3000.it

AUTORIZZAZIONE DEL TRIBUNALE DI TORINO

n. 5602 del 15 Maggio 2001

ABBONAMENTO

Per abbonarsi alla rivista contattare la segreteria di redazione.

SCOPI DELLA RIVISTA

“La Voce Silenziosa” è una rivista a carattere pedagogico/scientifico inerente le tematiche della sordità, in particolare sulla lingua dei segni e sulla figura dell'Assistente alla Comunicazione. La rivista si pone l'obiettivo di affrontare problemi legati anche alle competenze linguistiche dei sordi sia in Italiano sia nella lingua Italiana dei Segni.

COLLABORAZIONI

La redazione si riserva la facoltà di non pubblicare gli articoli che ritiene non si conformino agli obiettivi e agli standard qualitativi prefissati. Le opinioni espresse nei contributi riflettono esclusivamente le opinioni dell'autore e in nessun caso quelle della redazione.

I contributi devono essere inviati su file di formato Word tramite dischetto o posta elettronica; i collaboratori devono inserire il proprio nome, cognome, qualifica professionale e i recapiti a cui contattarli.

Nella bibliografia riportata alla fine dell'articolo è necessario indicare autore, titolo, editore, luogo di pubblicazione e data; nel caso in cui venissero citati articoli provenienti da riviste è necessario specificare il nome della rivista e le pagine iniziale e finale dell'articolo.

Le immagini vanno inviate in formato .jpg o .tif. Se si tratta di immagini tratte da altre opere bisogna indicare la fonte da cui sono state reperite, come per la bibliografia, e vanno assolutamente corredate dal permesso di pubblicazione da parte dell'editore dell'opera stessa.

LAVOCE SILENZIOSA

DELL'ISTITUTO DEI SORDI DI TORINO

Prima conferenza nazionale sulla sordità

Sabato 6 Ottobre 2007

Sala del Consiglio della Regione di Scutari
Prefettura di Scutari

Konferenca e parë kombëtare mbi Shurdhësine

E shtune 6 Tetor 2007

Salla e Këshillit të Qarkut Shkodër
Prefektura Shkodër

a cura di Rossana Rizzo • traduzioni di Rozarta Rrotani

Programma Pag. 8 **Programi**

Saluti Pag. 10 **Përshëndetje**

Interventi Pag. 20 **Ndërhyrje**

L'idea di questa Prima Conferenza Nazionale sulla Sordità mi venne la prima volta durante un seminario sulla Strategia Nazionale delle Persone Disabili al quale era stata invitata la nostra associazione. Avevamo inaugurato la nostra sede la sera prima e questo era il primo invito ufficiale per noi, che lavoravamo qui a Scutari già da qualche anno, appoggiati all'ambulatorio dell'Opera Madonnina del Grappa. Durante l'incontro pensai che sarebbe stato bello fare qualcosa di specifico sulla sordità, in modo da fare formazione e divulgazione allo stesso tempo su questo tema. Mandai subito un messaggio a Torino e la notizia venne accolta con entusiasmo. Fu così che cominció tutto ed ecco oggi, finalmente, il risultato.

Per noi italiani venire in Albania è facile, basta avere la carta di identità ormai, e salire su uno dei numerosi voli che collegano i due paesi. Restare, invece, per fare delle cose, è un po' diverso, perché scontrarsi quotidianamente con le difficoltà, creare da zero delle situazioni che prima non esistevano, affrontare questa lingua così strana all'inizio, vivere senza luce per molte ore al giorno, tutte queste sono abitudini che si assorbono a poco a poco.

Sto imparando a vivere qui giorno per giorno e sono contenta che la nostra associazione stia cercando di stimolare la crescita di questo angolo di Albania per quello che riguarda l'educazione e l'integrazione delle persone sorde. Molti sono i risultati che abbiamo raggiunto e molto c'è ancora da fare.

L'incontro di oggi è un modo per incrociare le nostre strade con quelle degli altri,

LA VOCE SILENZIOSA

DELL'ISTITUTO DEI SORDI DI TORINO

per costruire insieme un altro pezzo di società civile facendo qualcosa di innovativo, mettendo insieme esperienze e percorsi diversi che si occupano di sordità e non. Questo è solo l'inizio e l'idea che questa sia la Prima Conferenza presuppone che ce ne saranno altre, magari in altre città dell'Albania.

Ringrazio tutte le persone che hanno contribuito alla realizzazione di questo importante momento, in particolare il personale della Sh.E.Sh.I.T, Like, Lindita, Majlinda, Rozarta e Suela e il personale dell'Istituto dei Sordi di Torino, soprattutto Francesca che un po' dall'Italia e un po' qui ha seguito tutte le fasi di realizzazione dell'evento e Beppe che ha realizzato la grafica. Un ringraziamento particolare va anche a Padre Antonio Loreti, Luciano Candela e Rosanna Mano che dall'Italia ci sostengono sempre e a Don Carlo Zaccaro, senza il quale nulla sarebbe iniziato.

Tutta la conferenza sarà in tre lingue, lingua italiana, lingua albanese e lingua dei segni albanesi, grazie al servizio di interpretariato di Alketa Ylli e Lura Baci (italiano/albanese) e di Nikoleta Spahi e Rovenaj Rojba (lingua dei segni albanese).

Rossana Rizzo

È la responsabile del Progetto Mir in Albania per conto dell'Istituto dei Sordi di Torino ed è tra i membri fondatori dell'associazione Sh.E.Sh.I.T.

Ideja për këtë Konferencë të parë Kombëtare mbi Shurdhësinë më erdhi për herë të parë gjatë një seminari mbi Strategjinë Kombëtare të Personave me Aftësi të Kufizuara, në të cilin ishte e ftuar edhe shoqata jonë. Kishim inaguruar qendrën tonë një mbrëmje më parë dhe kjo ishte ftesa e parë zyrtare për ne, që punonim këtu në Shkodër prej një viti, të mbështetur nga ambulatori i Opera Madonnina del Grappa. Gjatë takimit mendova se do të ishte bukur të bënim diçka specifike mbi shurdhësinë, në mënyrë që në të njëjtën kohë mbi këtë temë të bënim formim dhe përhapje. Dërgova menjëherë një mesazh në Torino dhe lajmi u prit me entuziazëm. Kështu filloi e gjitha, dhe ja sot më në fund, rezultati.

Për ne italianët të vish në Shqipëri është e lehtë, mjafton që të kesh karten e identitetit dhe të hipësh në njërin nga fluturimet e shumta që lidhin këto dy vende. Përkundrazi, të rrish për të bërë disa gjëra, është pak ndryshe, sepse të ndeshesh dita-ditës me vështirësitë, të krijosh nga zero situata që më parë nuk ekzistonin, të përballesh me këtë gjuhë kaq të quditshme në fillim, të jetosh pa drita për shumë orë në ditë, të gjitha këto janë zakone që përvetësohen pak nga pak.

Jam duke mësuar dita ditës të jetoj këtu dhe jam e kënaqur që shoqata jonë po kërkon të stimulojë rritjen e kësaj qosheje të Shqipërisë, për sa i përket edukimit dhe integritit të personave të shurdhër. Janë të shumtë rezultatet që kemi arritur dhe ka shumë për të bërë akoma.

Takimi i sotëm është një mënyrë për të ndërthurur rrugët tona me ato të të tjerëve, për të ndërtuar së bashku një tjetër pjesë të shoqërisë civile duke bërë diçka novative, duke vënë së bashku eksperiencën dhe itinerare të ndryshme, që merren me shurdhësinë ose jo. Ky është vetëm fillimi dhe ideja që kjo të jetë Konferenca e Parë presupozon që do të ketë të tjera, ndoshta në qytete të tjera të Shqipërisë.

Falenderoj të gjithë personat që kanë kontribuar në realizimin e këtij momenti të rëndësishëm, në veçanti personelin e Sh.E.Sh.I.T, Liken, Linditen, Majlinden, Rozarten e Suelen dhe personelin e Institutit të Shurdhërve në Torino, në veçanti Francesca që pak nga Italia dhe pak këtu ka ndjekur të gjitha fazat e realizimit të kësaj ngjarje dhe Beppe, i cili ka realizuar grafiken. Një falenderim i veçantë shkon edhe për Pader Antonio Loreti, Luciano Candela e Rosanna Mano, që na mbështesin gjithmonë nga Italia dhe për Don Carlo Zaccaro, pa të cilin asgjë nuk do të kishte filluar.

E gjithë konferenca do të jetë në tre gjuhë, italiane, shqipe dhe në gjuhën e shenjave shqipe, kjo falë shërbimit të përkthimit të Alketa Ylli e Lura Baci (italisht/shqip) dhe e Nikoleta Spahi e Rovena Rojba (gjuha e shenjave shqipe).

Rossana Rizzo

Është Përgjegjëse e Projektit Mir në Shqipëri nga Instituti i Shurdhërve në Torino dhe është ndër anëtarët themeluesë të shoqatës Sh.E.Sh.I.T.

Programma

Prima Conferenza Nazionale Sulla Sordità

Sabato 6 Ottobre 2007

Sala del Consiglio della Regione di Scutari
Prefettura di Scutari

Con il patrocinio di:

Prefettura di Scutari
Comune di Scutari
Regione di Scutari
Consolato d'Italia a Scutari
Ministero dell'Istruzione e delle Scienze
Ministero della Sanità
Ministero del Lavoro, degli Affari Sociali e delle Pari Opportunità
Università di Scutari "Luigj Gurakuqi"
CSDC
SHDP

Con il contributo di:

Istituto dei Sordi di Torino, Italia
Opera Madonnina del Grappa, Firenze
Hotel Colosseo, Scutari
Banca italo-albanese, Scutari

Konferenca e Pare Kombëtare mbi Shurdhësinë

E shtune 6 Tetor 2007

Salla e Këshillit të Qarkut Shkodër
Prefektura Shkodër

Nën patronazhin e:

Prefektura Shkodër
Bashkia Shkodër
Qarku Shkodër
Konsullata e Italisë në Shkodër
Ministria e Arsimit dhe e Shkencës
Ministria e Shëndetësisë
Ministria e Punës, Çështjeve Sociale dhe Shanseve të Barabarta
Universiteti i Shkodrës "Luigj Gurakuqi"
CSDC
SHDP

Me kontributin e:

Instituti i Shurdhërve të Torinos, Itali
Opera Madonnina del Grappa, Firenze
Hotel Colosseo, Shkodër
Banka italo-shqiptare, Shkodër

Apertura della conferenza	09,30 – 10,00	Hapja e konferencës
Saluto delle autorità	10,00 – 10,30	Përshëndetje e autoriteteve
Presentazione dell'associazione Sh.E.Sh.I.T. (Dr. Enrico Dolza, Responsabile Servizi Educativi, Istituto dei Sordi di Torino)	10,30 – 10,45	Prezantimi i shoqatës Sh.E.Sh.I.T. (Dr. Enrico Dolza, Përgjegjës i Shërbimeve Edukative, Istituto dei Sordi di Torino)
La sordità dei bambini albanesi, la sua incidenza e i fattori di rischio. (Dr.ssa Suela Sallavaci, ORL, Tirana)	10,45 – 11,00	Shurdhësitë tek fëmijët shqiptarë, prevalenca, faktorët e riskut. (Dr. Suela Sallavaci, ORL, Tiranë)
La diagnosi della sordità infantile e la protesizzazione. (Dr.ssa Barbara Monti, Audiologa e Dr. Livio Bonino, Audioprotesista Perseo Medica, Torino)	11,00 – 11,30	Diagnostikimi i shurdhësisë të fëmijëve dhe paisja me proteza. (Dr. Barbara Monti, Audiologe e Dr. Livio Bonino, Audioprotezist Perseo Medica, Torino)
L'autocostruzione della cabina silente nella diagnosi di sordità. (Dr. Claudio Raffaelli e Dr. Stefano Bizzarri, Architetti Studio d-zone architects, Firenze)	11,30 – 11,45	Autondërtimi i kabinës pa zhurmë për diagnostikimin e shurdhësisë. (Dr. Claudio Raffaelli, Arkitekt e Dr. Stefano Bizzarri, Arkitekt, Studio d-zone architects, Firenze)
La ricerca e la documentazione della lingua dei segni albanese. (Florian Rojba, Assistente, ANAD, Tirana)	11,45 – 12,20	Kërkimi dhe Dokumentimi i Gjuhës së Shenjave Shqipe. (Florian Rojba, Asistent, ANAD, Tiranë)
Pausa Cocktail	12,30 – 14,00	Cocktail
L'esperienza educativa con i sordi in Italia. (Dr. Lucio Vinetti, Direttore, Federazione Italiana delle Associazioni e dei Centri Educativi per Sordi, Brescia)	14,00 – 14,15	Eksperienca edukative me personat e shurdhër në Itali. (Dr. Lucio Vinetti, Drejtor, Federazione Italiana delle Associazioni e dei Centri Educativi per Sordi, Brescia)
L'esperienza educativa con i sordi in Albania (Dr.ssa Lindita Klimi, direttrice dell'Istituto per alunni che non sentono, Tirana)	14,15 – 14,30	Eksperienca edukative me personat e shurdhër në Shqipëri. (Dr. Lindita Klimi, Drejtore, Instituti i nxënësve që nuk dëgjojnë, Tiranë)
L'inserimento scolastico dei bambini sordi nelle classi comuni: un'esperienza realizzata a Scutari. (Suela Kola, Educatrice, Associazione Sh.E.Sh.I.T., Scutari)	14,30 – 14,45	Shkollimi i fëmijëve të shurdhër në klasat e zakonshme: një eksperiencë e realizuar në Shkodër. (Suela Kola, Edukatore, Shoqata Sh.E.Sh.I.T. Shkodër)
L'adattamento dei curricula nella formazione professionale in relazione al gruppo dei corsisti disabili: l'esperienza del centro di formazione di Scutari. (Jani Jovani, Direttore Centro Regionale di Formazione Professionale, Scutari)	14,45 – 15,00	Përshtatja e kurrikulave në formimin profesional në përputhje me kontigjentin e kursantëve me aftësi të kufizuara: eksperienca e Drejtorisë Rajonale të Formimit Profesional të Shkodrës. (Jani Jovani, Drejtor, Drejtorja Rajonale të Formimit Profesional, Shkodër)
La legislazione albanese sull'handicap e la proposta di una legge per il riconoscimento di status di sordo. (Klodian Kojashi, Avvocato, Scutari)	15,00 – 15,20	Legjislacioni shqiptar për aftësinë e kufizuar dhe propozimi i një ligji për njohjen e statusit të shurdhërve. (Klodian Kojashi, Avokat, Shkodër)
Dibattito e chiusura della giornata.	15,30 – 16,30	Debat dhe mbyllja e konferencës.

Saluti

Don Carlo Zaccaro

È il Responsabile della Missione Albania per conto dell'Opera Madonnina del Grappa, sede di Scutari. Don Carlo da anni segue i progetti di accoglienza per i disabili e gli orfani nella città di Scutari. L'Opera svolge la sua attività anche attraverso un poliambulatorio che offre un servizio di cardiologia e fisioterapia.

“Rammaricato di non essere presente ai lavori della Prima Conferenza Nazionale sulla Sordità, ma grato per la vostra preziosa opera che in Albania svolgete tramite la benemerita Associazione per l'educazione dei sordi e la loro integrazione, una presenza da sempre auspicata perché risponde alle attese di una piccola fascia della popolazione, auguro di avere il più brillante successo meritato dal vostro entusiasmo missionario e dall'alto profilo della vostra professionalità.”

Padre Antonio Loreti

È il Superiore Generale dei Padri della Piccola Missione per i Sordomuti, una Congregazione religiosa fondata dal sacerdote bolognese don Giuseppe Gualandi

10

Përshëndetje

Don Carlo Zaccaro

Është Përgjegjësi i Misionit Shqipëria nga ana e Opera Madonnina del Grappa, me qendër në Shkodër. Don Carlo prej vitesh ndjek projektin e mikpritjes për personat me aftësi të kufizuara dhe të varfërit e qytetit të Shkodrës. Opera zhvillon aktivitetin e saj edhe nëpërmjet një ambulatori, që ofron shërbimin e kardiologjisë dhe të fizioterapisë.

“Me keqardhje që nuk kam qenë i pranishëm në Konferencën e Parë Kombëtare mbi Shurdhësinë, por jam mirënjohës për vepren tuaj të çmuar që po zhvilloni në Shqipëri nëpërmjet Shoqatës për edukimin e shurdhërve dhe integrimin e tyre, një prezencë gjithmonë e dëshiruar, sepse i përgjigjet pritjeve të një pjese të vogël të popullsisë, uroj që të keni suksesin më të shkëlqyer të merituar nga entuziazmi juaj misionar dhe nga profili i lartë i profesionalitetit tuaj”.

Padre Antonio Loreti

Është Eprori i Përgjithshëm i Etërve të “Piccola Missione per i Sordomuti”, një shoqatë fetare e themeluar nga prifti bolonjz don Giuseppe Gualandi, që merret me edukimin

che si occupa di educazione e accoglienza dei sordi in tutto il mondo. È il Direttore della scuola speciale dell'Istituto dei Sordi di Torino, ente che patrocina le attività dell'associazione Sh.E.Sh.I.T.

“Cari amici riuniti a Scutari, a tutti Voi presenti a Scutari per il primo Convegno Nazionale rivolgo il più cordiale saluto e formulo auguri per il pieno successo dei lavori. I sordi dell’Albania mi sono rimasti nel cuore dagli anni ’90 quando visitai la prima volta l’Istituto dei Sordi di Tirana. L’affetto si è accresciuto con le visite successive sia a Tirana che a Scutari. L’Istituto dei Sordi di Torino ha messo a disposizione risorse umane ed economiche con generosità e sensibilità per i sordi di Scutari. Con la speranza di poter venire ancora fra voi, auguro frutti abbondanti ai vostri lavori”.

Stefano Marguccio

È il Console d'Italia a Scutari.

“Porto i miei saluti e un augurio particolare di successo all’iniziativa dell’associazione Sh.E.Sh.I.T. che oggi è riuscita a riunire in sala autorità civili, tecnici e giuristi per sensibilizzare la società civile albanese circa le problematiche relative agli audiollesi. Nel suo cammino verso l’Europa, l’Albania di oggi deve conformarsi a standard non solo normativi ma anche sociali che costituiscono una vera sfida per il futuro. Le

| |

dhe mikpritjen e shurdhërve në të gjithë botën. Është drejtori i shkollës speciale të Insitutit të Shurdhërve të Torinos, ent që përkrah aktivitetet e shoqatës Sh.E.Sh.I.T.

“Të dashur miq të mbledhur në Shkodër. Të gjithë juve që jeni të pranishëm në Shkodër, për Konferencën e Parë Kombëtare ju dërgoj përhëndetje të perzemërta dhe ju përgëzoj për suksesin e punës tuaj. Shurdhët e Shqipërisë më kanë mbetur në zemer që në vitet ’90 kur vizitova për herë të parë Insitutin e Shudhërve në Tiranë. Dashuria u rrit edhe më shumë nga vizitat e mëtejshme si në Tiranë dhe në Shkodër. Insituti i Shudhërve në Torino me shumë bujari dhe sensibilitet ka vënë në dispozicion të Shurdhërve të Shkodrës burime humane dhe njerëzore. Me shpresën që do të mund të vi përsëri tek ju, ju uroj fryte të bollshme në punën tuaj”.

Stefano Marguccio

Është Konsulli i Italisë në Shkodër.

“Ju jap përhëndetjet e mija dhe një urim të veçantë për sukses, në iniciativen e shoqatës Sh.E.Sh.I.T., e cila sot ka arritur të mbledhë në sallë autoritete civile, teknike dhe juristë për të sensibilizuar shoqërinë civile shqiptare rreth problemeve relative të personave të shurdhër. Në rrugën e saj drejt Europës, Shqipëria e sotme duhet t’i pershtatet jo vetëm standarteve normative, por edhe atyre sociale që përbëjnë një

questioni che interessano i cittadini diversamente abili sono il banco di prova della capacità di creazione di una società albanese veramente in grado di puntare sullo sviluppo umano, le pari opportunità e i vari di solidarietà. Per questo motivo giornate come questa possono dare un apporto significativo affinché questo cammino si svolga avendo chiari gli obiettivi da raggiungere e si realizzi nei tempi più contenuti. Non posso poi non sottolineare come, per quanto l'associazione organizzatrice sia un ente giuridico albanese, essa sia nata sotto dall'iniziativa di due cittadine italiane, così come italiani sono alcuni dei medici e dei tecnici presenti oggi: un segnale concreto di come la collaborazione tra le due sponde dell'Adriatico sia fertile e tocchi i campi più svariati”.

Alfred Koçobashi

È uno dei due Difensori Civici dell'ufficio dell'Avvocato del Popolo di Scutari, che si occupa della difesa dei diritti della gente e del giusto riconoscimento civile.

“In qualità di Difensore Civico e in rappresentanza dell'Istituzione dell'Avvocato del Popolo, sede di Scutari, porto il mio saluto e l'augurio della buona riuscita di questa Prima Conferenza sulla Sordità.

Il nostro ufficio è da sempre vicino all'associazione Sh.E.Sh.I.T nel suo percorso di

12

sfidë të vërtetë për të ardhmen. Çështjet që i interesojnë qytetarëve me aftësi të ndryshme janë një grumbull provash të aftësisë për të krijuar një shoqëri shqiptare me të vërtetë në gjendje për të mbështetur zhvillimin njerëzor, oportunitetet e barabarta dhe llojshmëritë e solidaritetit. Për këtë motiv, ditë si kjo, mund të japin një kontribut sinjifikues, derisa kjo rrugë të zhvillohet duke i pasur të qarta objektivat që do të arrihen dhe që ato të realizohen brenda kohës së caktuar. Nuk mund të mos nënvizoj, që shoqata organizatore edhe pse duke qënë një ent juridik shqiptarë, ka lindur nga iniciativa e dy shtetaseve italiane, kështu siç janë edhe sot të pranishëm këtu disa mjekë e teknikë italianë: një shenjë konkrete kjo, që tregon se si bashkëpunimi ndërmjet dy brigjeve të Adriatikut është frytëdhënës dhe prekë fushat më të larmishme”.

Alfred Koçobashi

Është një nga dy avokatët mbrojtës të qytetit, të Zyrës së Avokatit të Popullit të Shkodrës, që merret me mbrojtjen e të drejtave të njerëzve dhe të njohjes të së drejtës civile.

“Si përfaqësues i institucionit “Avokati i Popullit”, me qendër në Shkodër, ju jap përshëndetjet e mia dhe urimet për suksesin në këtë Konferencë të Parë mbi Shurdhësinë.

Zyra jonë qëndron gjithmonë pranë shoqatës Sh.E.Sh.I.T. në rrugën për

integrazione delle persone sorde nella società civile albanese, in particolare dei bambini. Spero vivamente che questo progetto possa avere successo e radicarsi sempre di più nel contesto cittadino in cui noi stessi lavoriamo e che questa giornata possa essere l'inizio di un percorso da fare insieme, in nome del progresso della società civile albanese”.

Elena Zorba

È la direttrice dell'Ufficio dei Servizi Sociali del Comune di Scutari.

“Gentili presenti ho il piacere di salutare a nome del comune di Scutari la Prima Conferenza Nazionale sulla Sordità. Tutti insieme siamo consapevoli dei problemi che ha questa categoria, e soprattutto i bambini. L'ente locale nel quadro della decentralizzazione dei servizi sociali ha preso delle responsabilità maggiori per tutte le categorie bisognose, ma questa strada è lunga e difficile e serve il contributo di tutti per rendere possibile una vita più facile a queste categorie.

Approfitto di questa occasione per ringraziare l'associazione “Edukimin e Shurdherve dhe Integrimin e Tyre”, la quale lavora con grande impegno per aiutare questa categoria, e nello stesso tempo invito tutti voi a continuare insieme i nostri impegni per creare una buona rete di servizi per tutte le categorie bisognose. Grazie”.

13

integrimin e personave të shurdhër në shoqërinë civile shqiptare, e në veçanti të fëmijëve. Shpresoj që ky projekt të ketë sukses dhe të rrënjohet gjithmonë e më shumë në kontekstin qytetarë, në të cilin edhe ne punojmë, dhe që kjo ditë të mund të jetë fillimi i një rruge për ta bërë së bashku, në emër të zhvillimit të shoqërisë shqiptare”.

Elena Zorba

Është drejtore e Zyrës së Shërbimeve Sociale të Bashkisë Shkodër.

“Të nderuar pjesëmarrës kam kënaqësinë të përhëndes në emer të Bashkisë Shkodër Konferencën e Parë Kombëtare mbi Shurdhësinë. Të gjithë së bashku jemi koshient për problemet që shoqërojnë këtë shtresë, e sidomos fëmijët. Pushteti Lokal në kuadrin e decentralizimit të shërbimeve Sociale ka marrë përgjegjësi më të mëdha për të gjitha shtresat në nevojë, por kjo rrugë është e gjatë dhe e vështirë dhe duhet kontributi i të gjithëve që të mundësojmë një jetë sa më të lehtë për këto shtresa. Gjej rastin të shpreh falenderimet e mia për Shoqatën për Edukimin e Shurdhërve dhe Integrimin e Tyre, e cila punon me përkushtim në ndihmë të kësaj shtrese, njëkohësisht ju ftoj edhe një herë të gjithë juve që së bashku të vazhdojmë përpjekjet për të krijuar një rrjet të mirë shërbimesh për të gjitha shtresat në nevojë. Ju faleminderit”.

Rosanna Mano

È funzionaria nell'Ufficio del Settore di Integrazione Educativa della Divisione dei Servizi Educativi della Città di Torino. Ha lavorato per molti anni nel servizio Disabili Sensoriali della Provincia di Torino, occupandosi anche del servizio degli Assistenti alla Comunicazione.

“Desidero innanzitutto ringraziare gli organizzatori di questa giornata per l'occasione offertami e portare un augurio ai Vostri lavori da parte della Città di Torino, e mio personale ma, soprattutto, desidero ringraziare tutti voi, oggi tanto numerosi a riflettere sulle problematiche della sordità e a dar vita ad un primo confronto sulle esperienze educative e di integrazione scolastica e sociale dei bambini sordi presenti sul vostro territorio.

La vostra presenza testimonia che c'era la necessità di una riflessione aperta sulle risposte possibili ai bisogni dei bambini sordi e che questo è un interesse prioritario di tutti noi che, a vario titolo, lavoriamo in questo campo. Ma ci dice anche che l'iniziativa era opportuna e che c'è tanta motivazione a conoscere, comprendere e confrontarsi.

In Italia la pratica dell'integrazione scolastica degli alunni disabili nelle scuole comuni inizia a partire dalla seconda metà degli anni Settanta, è il frutto di una storia

14

Rosanna Mano

Është funksionare e Zyrës të Sektorit të Integrimit Edukativ në Departamentin e Shërbimeve Edukative të qytetit të Torinos. Ka punuar për shumë vjet në shërbimin Personat me Aftesi të Kufizuara Sensoriale të Provincës së Torinos, duke u marrë edhe me shërbimin e asistentëve të komunikimit.

Para së gjithash dëshiroj të falenderoj organizatorët e kësaj dite dhe ju uroj për punën tuaj nga ana e qytetit të Torinos dhe nga unë personalisht, mbi të gjitha dëshiroj të falenderoj të gjithë ju, që sot jeni këtu duke reflektuar mbi problematikat e shurdhësisë dhe t'i japim jetë ballafaqimit të parë mbi eksperiencën edukative dhe integrimin shkollor e social të fëmijëve të shurdhër që janë të pranishëm në vendin tuaj.

Prania juaj dëshmon që ishte i nevojshëm një reflektim i hapur mbi përgjigjet e mundshme dhe nevojat e fëmijëve të shurdhër dhe, që kjo është një interes parësor për të gjithë ne që, në varësi të titullit, punojmë në këtë fushë. Por kjo iniciativë ishte e përshtatshme dhe ka shumë motivim për të njohur, për të kuptuar e për t'u përballur.

Në Itali praktika e integrimit shkollor të nxënësve me aftësi të kufizuara në shkollat e zakonshme ka nisur që në gjysmën e dytë të viteve '70, ky është fryt

culturale che ha conosciuto diversi stadi e rappresenta un momento storico, sociale ed educativo fondamentale e un evento che, nel tempo, ha comportato un forte cambiamento.

Parlare di integrazione, infatti, significa riferirsi a quel processo che si orienta a rispondere alle diversità di coloro che apprendono, al fine di garantire il diritto all'educazione e alle pari opportunità.

È una strada in salita che, a prescindere dalla qualità delle modalità di realizzazione, è una realtà ormai consolidata; come pure è consolidato il dato che il processo educativo degli alunni sordi richiede alla scuola e agli altri servizi il possesso di precise competenze, rispettose di ciascun soggetto, all'interno di un contesto formativo e di crescita comune.

La ricerca in materia ha progressivamente evidenziato gli indirizzi metodologici, i percorsi didattici ed educativi, gli ausili e i sussidi che possono facilitare il percorso di apprendimento dell'alunno sordo.

Occorre però anche ribadire con forza che tutti i sostegni e gli aiuti a poco servirebbero senza la presenza di alcune componenti fondamentali:

- *il coordinamento tra i servizi che, a diverso titolo, concorrono a realizzare un autentico diritto allo studio*

i një historie kulturore, që ka njohur etapa të ndryshme dhe perfaqëson një moment historik, social dhe edukativ, thellësisht është një ngjarje që në kohë ka sjellë një ndryshim të fortë.

Të flasësh për integrim në fakt do të thotë t'i referohesh këtij procesi, i cili orientohet për t'iu pergjigjur llojshmërisë së atyre që nxënë, e së fundi të garantojnë të drejtën e edukimit dhe të shanseve të barabarta.

Është një rrugë në rritje që, e përjashtuar nga cilësia e mënyrave të realizimit, është tashmë një realitet i konsoliduar; siç është konsoliduar dhe e dhëna që procesi edukativ i nxënësve të shurdhër i kërkon shkollës dhe shërbimeve të tjera posedimin e kompetencave të sakta, të respektuara nga çdo subjekt, në brendësi të një konteksti formues dhe të rritjes së përbashkët.

Kërkimi në mënyrë progresive ka evidentuar adresat metodologjike, ecjet didaktike dhe edukative, perkrahjet dhe ndihmat që mund të lehtësojnë ndjekjen dhe të mësuarit e nxënësit të shurdhër.

Por është e nevojshme të këmbëngulësh me forcë që të gjitha perkrahjet dhe ndihmesat nuk do të shërbenin pa praninë e ndonjë komponenti thelbësor:

- Koordinimi mes shërbimeve që, pavarësisht nga titulli, përpiqen të realizojnë të drejtën autentike të studimit

- un ambiente familiare collaborante
- una scuola che sprona lo studente all'autonomia, perché lo pone nella condizione di imparare a fare, a pensare e a essere, offrendo occasioni di scoperta e sperimentazione delle capacità personale
- un intervento riabilitativo precoce
- la possibilità di utilizzare e "sfruttare" gli strumenti che la tecnologia mette a disposizione.

Educare un bambino sordo è un compito ricco di soddisfazioni ed impegnativo, tanto da richiedere l'individuazione e l'attivazione di tutte le risorse disponibili.

Ci è richiesto, prima di tutto, una approfondita conoscenza delle problematiche specifiche, delle conseguenze che la sordità comporta su alcuni aspetti dello sviluppo del soggetto, dei bisogni individuali, delle metodologie educative e degli ausili, per poter realizzare le potenzialità di sviluppo presenti nella persona che non sente. È anche importante conoscere la storia personale dell'alunno, le abilità di base in suo possesso e dell'ambiente socio-culturale di provenienza, al fine di strutturare una relazione di tipo partecipativo e collaborativo ed instaurare un clima in cui, prima di tutto, la persona sorda si senta accolta nel suo modo di essere, in cui la comunicazione susciti lo sviluppo

16

- Një ambient bashkëpunues familjarë
- Një shkollë që stimulon autonominë e studentit, sepse e vendos në kushtet që të mësojë të bëjë, të mendojë dhe të jetë, duke i ofruar raste zbulimi dhe eksperimentimi të aftësive personale.
- Një ndërhyrje rehabilituese të hershme
- Mundësinë për të përdorur dhe "për të shfytëzuar" instrumentet që teknologjia vë në dispozicion.

Të edukosh një fëmijë të shurdhër është një detyrë e pasur me sodisfaksion dhe impenjuese, aq shumë sa të kërkojë individualizimin dhe aktivizimin e të gjitha burimeve të disponueshme.

Kërkohet para së gjithash, një njohje e thellë e problematikave specifike, të pasojave që shurdhësia sjell tek disa aspekte të zhvillimit të subjektit, të nevojave individuale, të metodologjive edukative dhe ndihmëse, që të mund të realizojnë mundësitë e zhvillimit, të pranishme tek personi që nuk dëgjon. Është e rëndësishme që të njohësh edhe historinë personale të nxënësit, aftësitë bazë që zotëron dhe të ambientit socio-kulturor të prejardhjes, dhe në fund të strukturojë një relacion të tipit pjesëmarrës dhe bashkëpunues dhe të ndërtojë një klimë në të cilën para së gjithash personi i shurdhër të ndihet i mirëpritur në botën e tij të të qenit, në të cilin komunikimi të

dell'interazione sociale, della volontà di dialogare e di capire.

In altre parole, le figure di sostegno (insegnanti e mediatori alla comunicazione), per aiutare il soggetto sordo, devono sapere attraverso quali vie di sviluppo la disabilità uditiva possa "essere equilibrata" in maniera efficace e su più versanti, in modo da eseguire precise azioni educative appropriate a tale condizione.

È un cammino non facile questo che avete iniziato, che in taluni può suscitare un certo scetticismo, che non si esaurisce nell'offerta di prestazioni efficienti e utili a soddisfare i bisogni dei singoli, ma che implica un aiuto alla comunità affinché sia messa in grado di costruire al proprio interno legami solidali tra le persone e di promuovere occasioni nuove di crescita e di sviluppo per tutti.

È questo di cui hanno bisogno i nostri ragazzi, aiuto a superare fenomeni di esclusione e a crescere insieme ai propri coetanei.

Sono consapevole che, in situazione di ristrettezza delle risorse finanziarie disponibili, queste mie osservazioni possono sembrare un po' demagogiche ma credo che ogni sforzo debba essere compiuto per garantire a tutti i cittadini il diritto ad una buona qualità della vita e forse è proprio questa la motivazione di quanti operano con competenza e generosità nell'ambito di settori tanto importanti e delicati quali quelli di cui oggi vi occupate.

nxitë zhvillimin reciprok social, të vullnetit për të dialoguar dhe për të kuptuar.

Me fjalë të tjera, figurat mbështetëse (mësues dhe mediatorë komunikimi), për të ndihmuar subjektin e shurdhër, duhet të dinë se përmes cilave rrugë të zhvillimit aftësia e kufizuar dëgjuese mund "të jetë e ekuilibruar" në mënyrë efektive dhe në sa më shumë anë, në mënyrë që të ndjekë veprime të sakta edukative të përshtatura sipas kushteve.

Kjo që keni nisur është një rrugë jo e lehtë, që në disa mund të nxitë njëfarë dyshimi, që nuk ezaurohet në oferten e prezantimeve efçente dhe të dobishme për të kënaqur nevojat e individëve, por që sinjifikon një ndihmë për komunitetin derisa të jetë në gjendje të ndërtojë brenda tij lidhjet mes personave dhe të inkurajojë raste të reja të rritjes dhe zhvillimit për të gjithë.

Kjo është ajo për të cilën kanë nevojë fëmijët tanë, ndihmë për të kaluar fenomenet e përjashtimit dhe për t'u rritur bashkë me bashkëmoshatarët.

Jam e vetëdijshme që, në situata pamjaftueshmërie të burimeve financiare të disponueshme, vëzhgimet e mija mund të duken demagogjike, por besoj që çdo sforco duhet të jetë për t'i garantuar të gjithëve të drejtën për një cilësi të mirë jete dhe ndoshta është pikërisht ky, motivimi i atyre që operojnë me kompetetence dhe bujari në fushën e sektorëve kaq të rëndësishëm dhe delikat, në të cilin ju punoni.

Credo che riflettere sui valori, mettere a confronto esperienze realizzate in altri luoghi e provocare buone contaminazioni tra di esse e con esse, sarà di grande aiuto per chi ha la responsabilità della decisione su questa materia.

In questa prospettiva anche un convegno nazionale può dare un piccolo contributo ed è quanto auguro di fare qui a Scutari in questa giornata.

Di nuovo un grazie a tutti voi e un augurio di proficuo lavoro”.

Luciano Candela

È il Presidente della UEXAS, Unione Ex Allievi Sordi, l'associazione che raduna gli ex allievi dell'Istituto dei Sordi di Torino, con sede a Pianezza (TO).

“È da qualche anno, a Pianezza, si sentiva parlare dei ragazzi sordi in Albania che non ha l'istruzione adeguata e per di più sono privi di mezzi di interventi, quali: ambulatorio per la diagnosi e per la protesizzazione, formalizzazione del personale educativo, realizzazione della cabina silente onde poter soddisfare i sordastri all'uso delle protesi acustiche adatte.

Essendo curioso di come vivono i sordi in Albania che è al di là dell'Adriatico, ho deciso di andar di persona a Scutari assieme al dr. Enrico Dolza, responsabile dei servizi dell'Istituto dei Sordi a Pianezza. Atterrato all'aeroporto di Tirana, ero stupefatto al veder dell'ampio

18

Besoj se të reflektosh për vlerat, të vësh përballë eksperiencat e realizuara në vende të tjera dhe të provokosh influenza mes tyre dhe me to, do të jetë një ndihmë e madhe për atë që ka përgjegjësinë e vendimit në këtë lëndë.

Në këtë prespektivë edhe një seminar kombëtar mund të japë një kontribut të vogël dhe është kjo që uroj që të bëhet këtu në Shkodër në këtë ditë.

Sërish një falenderim për të gjithë ju dhe një urim për punën produktive”.

Luciano Candela

Është Presidenti i UEXAS, Bashkimi i Ish Nxënësve të Shurdhër, shoqata që mbledh ish nxënësit e Institutit të Shurdhërve të Torinos, me qender në Pianezza (TO).

Ka pak vite që në Pianezza dëgjohet të flitet për fëmijët e shurdhër në Shqipëri, të cilët nuk kanë një arsimim të përshtatshëm e për më tepër janë të privuar nga mjetet e ndërhyrjes si: ambulator për diagnostikimin e për paisjen me aparate në kabinën pa zhurmë, falë së cilës mund të realizosh proteza akustike më të përshtatshme për të plotësuar nevojat e shurdhërve dhe formimin e personelit edukativ.

Duke qënë kurioz se si jetojnë personat e shurdhër në Shqipëri, e cila është nga ana tjetër e Adriatikut, vendosa të shkoj personalisht në Shkodër bashkë me dr. Enrico Dolza, përgjegjës i shërbimeve të Institutit të Shurdhërve në Pianezza. Sapo u ula në aeroportin

ed elegante edificio tutto di vetro: è un dono degli Stati Uniti. È un'eccezione! Infatti tutto il resto che c'è in Albania, quali: fabbriche, case come casermoni, strade, veicoli e vestitari sono tutti obsoleti da oltre mezzo secolo.

A Scutari, 100 km da Tirana, sono rimasto per qualche giorno in concomitanza alla prima Conferenza nazionale sulla sordità, oltre a conoscere la cittadinanza. Non immaginavo che tutta l'Albania ha poche ore a disposizione di energia elettrica; infatti la prima preoccupazione per il Convegno è l'approvvigionamento delle batterie.

Io sottoscritto, sordastro, ho voluto brevemente presentare la mia testimonianza, quale faccio parte dell'Associazione degli Ex-Allievi dell'Istituto dei Sordi di Torino, l'attitudine di vivere in modo autonomo, sia nell'ambiente familiare-sociale, sia nel lavoro, consigliando i presenti di dar retta alla nuova Associazione "SHESHIT" perché saranno beneficiati, come io non possiedo tutt'ora.

La neonata Associazione, per tenerla in buone condizioni occorre la collaborazione di tutti e penso che sia auspicabile fare appello a mezzo del bollettino trimestrale ai sordi piemontesi ed ai prossimi incontri degli Ex-Allievi presso l'Istituto a Pianezza affinché noi possiamo contribuire generosamente un aiuto con le nostre offerte in denaro che è un prezioso sostegno al mantenimento della casa-scuola preso in affitto, della formazione professionale di educatori, logopedisti, audioprotesisti, medici."

e Tiranës, isha i quditur nga hapsira dhe zyra aq elegante e gjitha prej xhami: është një dhuratë e Shteteve të Bashkuara. Është një përjashtim! Në fakt çdo gjë tjetër që është në Shqipëri si fabrika, shtëpi, rrugë, mjete, veshje janë të gjitha që prej një gjysëm shekulli.

Në Shkodër, 100 km nga Tirana, kam qëndruar për disa ditë për Konferencën e Parë Kombëtare mbi Shurdhësinë, dhe për të njohur qytetarinë. Nuk e imagjinoja që e gjithë Shqipëria kishte në dispozicion vetëm pak orë në ditë energji elektrike; në fakt preokupimi i parë për konferencën ka qënë karikimi i baterive.

Unë i nënshkruari, i shurdhër, kam prezantuar shkurtimisht dëshminë time, si anëtar i Shoqatës të ish-nxënësve të Institutit të Shurdhërve të Torinos, qëndrimin tim se si të jetosh në mënyrë autonome, si në ambjentet familiare-sociale si dhe në punë, duke këshilluar të pranishmit në konferencë që të mbështesin shoqatën e re Sh.E.Sh.I.T. sepse do të jenë të fituar.

Që shoqata e sapo lindur të qëndrojë aktive dhe efikase, duhet bashkëpunimi i të gjithëve dhe mendoj që do t'i bëjmë apel të gjithë shurdhërve piemontez, përmes lajmërimeve tremujore dhe në takimet e ardhshme të ish-nxënësve pranë Institutit të Shurdhërve në Pianezza, që të mund të kontribuojmë edhe ne me para. Në këtë mënyrë mendojmë se është një mbështetje e çmueshme e mbajtjes së shtëpisë-shkollë, formimit profesional të edukatoreve, logopedistëve, audioprotezistëve, mjekëve".

Interventi

Presentazione dell'associazione Sh.E.Sh.I.T.

Enrico Dolza

È il Responsabile dei Servizi Educativi dell'Istituto dei Sordi di Torino ed è Presidente dell'associazione Sh.E.Sh.I.T. Nel suo intervento presenta il percorso e la nascita dell'associazione Sh.E.Sh.I.T., attraverso una ricostruzione della sua storia e delle attività che svolge.

Nel mese di marzo del 2007 è stata ufficialmente costituita l'associazione Sh.E.Sh.I.T. (Shoqata për Edukimin e Shurdherve dhe Integrimin e Tyre – Associazione per l'Educazione dei Sordi e la loro Integrazione), nata per iniziativa dell'Istituto dei Sordi di Torino con lo scopo di aiutare e integrare le persone sorde presenti nella città di Scutari e, successivamente, in tutta l'Albania.

20

Ndërhyrje

Prezantim i shoqatës Sh.E.Sh.I.T.

Enrico Dolza

Është Përgjegjësi i Shërbimeve Edukative të Insitutit të Shurdhërve të Torinos dhe është Presidenti i shoqatës Sh.E.Sh.I.T. Në ndërhyrjen e tij ai prezanton rrugën dhe lindjen e shoqatës Sh.E.Sh.I.T., nëpërmjet rindërtimit të historisë së saj dhe të aktiviteteve që zhvillon.

Në muajin mars të 2007 u themelua zyrtarisht shoqata Sh.E.Sh.I.T. (Shoqata për Edukimin e Shurdhërve dhe Integrimin e Tyre), e lindur nga iniciativa e Institutit të Shurdhërve në Torino me qëllimin për të ndihmuar dhe integruar personat e shurdhër që janë të pranishëm në qytetin e Shkodrës, dhe në të ardhmen në të gjithë Shqipërinë.

Dopo una mappatura del territorio, in seguito a due anni di attività nella città di Scutari, nel nord dell'Albania, si era infatti constatato che gli interventi in favore di persone sorde sono purtroppo pressoché inesistenti.

Attualmente i sordi sono inseriti in strutture per disabili in generale (scuole speciali, centri di sviluppo, case famiglie per disabili, orfanotrofi...) oppure si trovano in famiglia senza poter accedere ad una scolarizzazione adeguata. Manca totalmente una cultura dell'integrazione scolastica sia per assenza di fondi sia per scarsa conoscenza del problema uditivo. I pochi alunni sordi inseriti nelle scuole del territorio non sono seguiti adeguatamente e non hanno un sostegno. In generale il sistema scolastico pubblico è molto carente, le classi sono numerose e mancano materiali e insegnanti.

In tutta l'Albania è presente un solo istituto specializzato per sordi che si trova a Tirana, ma è distante da Scutari e i bambini che lo frequentano, che sono comunque solo una parte dei sordi del nord, sono obbligati a restare in convitto per tutto il tempo scolastico.

A circa 60 km da Scutari è presente anche un istituto di suore italiane che hanno creato una scuola speciale per sordi con convitto, ma c'è una retta da pagare e ci sono pochi posti.

Pas një hartëzimi të territorit dhe një analize të situatës, si rrjedhim i dy viteve aktiviteti në Shkodër, në veri të Shqipërisë, kemi konstatuar që ndërhyrjet në favor të personave të shurdhër fatkeqësisht pothuajse nuk ekzistojnë.

Aktualisht personat e shurdhër janë futur në struktura për persona me aftësi të kufizuara në përgjithësi (shkolla speciale, qendra zhvillimi, shtëpi familje për persona me aftësi të kufizuara, shtëpi fëmijësh të braktisur...) ose gjenden në familje, pa pasur mundësinë të futen në një shkollë të përshtatshme. Mungon krejtësisht një kulturë e integritit shkollor si për mungesë fondesh si dhe për njohuri të pamjaftueshme të problemit të dëgjimit. Nxënësit e paktë të shurdhër që janë futur në shkollat e territorit nuk janë ndjekur në mënyrë të përshtatshme dhe nuk kanë mbështetje. Në përgjithësi sistemi shkollor publik ka shumë mangësi, klasat kanë numër të madh nxënësish dhe mungojnë materiale dhe mesues.

Në të gjithë Shqipërinë ka vetëm një institut të specializuar për personat e shurdhër, i cili gjendet në Tiranë, por është larg nga Shkodra dhe fëmijet që e frekuentojnë e që janë vetëm një pjesë e personave të shurdhër të veriut, janë të detyruar të qëndrojnë në konvikt gjatë gjithë periudhës shkollore.

Rreth 60 km nga Shkodra gjendet një institut i murgeshave italiane, të cilat kanë krijuar një shkollë speciale me konvikt për personat e shurdhër, por është me pagesë dhe ka pak vende.

Nei paesi di montagna, che hanno difficile accesso alla città, la situazione è ancora più grave perché i sordi restano in famiglia e non accedono neanche ad un livello base di istruzione.

Dopo aver analizzato la situazione si è quindi cominciato ad operare sul territorio attraverso tipologie diverse di interventi.

LA “PREISTORIA” DEL PROGETTO

Nell'anno scolastico 2004-2005 sono stati accolti nella scuola elementare dell'Istituto dei Sordi di Torino a Pianezza due bambini sordi provenienti da Scutari (Albania), ospitati presso il Convitto Statale Sordomuti di Torino.

I bambini sono arrivati in Italia grazie all'interessamento di don Carlo Zaccaro, responsabile della Missione Albania dell'Opera Madonnina del Grappa di Firenze. Don Carlo, constatate le condizioni socio-economiche e scolastiche dei due bambini, aveva infatti ritenuto importante attivare una rete affinché i bambini potessero studiare in Italia.

Don Carlo chiese anche di poter ospitare altre persone sorde, tra cui due orfane sorde. Tuttavia fu ben presto chiaro che la soluzione di portare in Italia gli studenti sordi non poteva reggere nel tempo e che anzi aveva effetti negativi, sia di ordine

22

Në vendet malore, që e kanë të vështirë mbërritjen në qytet, situata është akoma më e rëndë, sepse personat e shurdhër qëndrojnë në familje dhe nuk marrin as nivelin bazë të arsimimit.

Pasi analizuam situaten kemi filluar të operojmë mbi territor përmes tipologjive të ndryshme ndërhyrjesh.

LINDJA E PROJEKTIT

Në vitin shkollor 2004-2005 janë marrë në shkollën fillore të Institutit të Shurdhërve të Torinos në Pianezza dy fëmijë të shurdhër, të ardhur nga Shkodra, të cilët janë strehuar pranë Konviktit Shtetëror të Shurdhërve në Torino.

Fëmijet kanë mbërritur në Itali nga interesimi i don Carlo Zaccaro, përgjegjës i Misionit Albania i Opera Madonnina del Grappa di Firenze. Don Carlo, duke konstatuar kushtet sociale-ekonomike dhe shkollore të dy fëmijëve, kishte parë si të rëndësishme të nisë punën në rrjet që fëmijët të mund të studionin në Itali.

Don Carlo pyeti në qoftë se mund të strehohim persona të tjerë të shurdhër, ndër të cilët dy jetime të shurdhëra. Kështu u bë e qartë që zgjidhja për të sjellë në Itali studentët e shurdhër nuk mund të qëndronte në kohë dhe gjithashtu kishte efekte negative, si nga ana pedagogjike ashtu edhe nga ajo psikologjike.

pedagogico, sia psicologico.

Con don Zaccaro si decise quindi di dare avvio alla realizzazione in Scutari di un servizio rivolto ai bambini e adulti sordi, servizio totalmente inesistente, attivando prima di tutto un servizio di diagnosi della sordità e successivamente servizi educativi, assistenziali e scolastici, anche in rete e in collaborazione con le strutture albanesi.

La filosofia del progetto è stata da subito quella di aiutare gli albanesi, non "colonizzandoli", importando dall'Italia il nostro modello educativo e riabilitativo, bensì realizzando in loco dei servizi in grado di offrire una prima risposta alle persone sorde, possibilmente con personale albanese.

IL PROGETTO AVVIATO: LE ATTIVITÀ SVOLTE

I. Formazione di personale educativo in grado di lavorare con persone sorde

La prima fase del progetto (aprile-giugno 2006) ha avuto come obiettivo quello di attuare una formazione adeguata per educatori e insegnanti già operanti in strutture per disabili e che desideravano lavorare con persone sorde.

Il corso ha previsto 200 ore di teoria e 100 ore di tirocinio, durante le quali

23

Bashkë me don Zaccaro u vendos, që të nisej në Shkodër realizimi i një ndërhyrje (krejtësisht jo ekzistent deri tani) për fëmijët dhe të rriturit e shurdhër, duke nisur para së gjithash një shërbim për diagnoztikimin e shurdhësisë dhe në të ardhmen shërbime edukative, asistence e shkollore, edhe në rrjet dhe në bashkëpunim me strukturat shqiptare.

Filozofia e projektit ka qënë menjëherë që të ndihmojë shqiptarët, jo duke "i kolonizuar", jo duke sjellë nga Italia modelin tonë edukativ dhe rehabilitues, por duke e realizuar atë në vend, shërbime në gjendje që të ofrojnë një përgjigje të parë personave të shurdhër, mundësisht me personel shqiptarë.

PROJEKTI I NISUR: AKTIVITETET E ZHVILLUAR

I. Formimi i personelit edukativ në gjendje që të punojnë me persona të shurdhër

Faza e parë e projektit (prill-qershor 2006) ka pasur si objektiv që të përmbushë një formim të përshtatshëm për edukatore dhe mesues që operojnë në struktura për persona me aftësi të kufizuara dhe që dëshironin të punonin me persona të shurdhër.

Kursi ka parashikuar 200 orë teori dhe 100 orë stazh, gjatë të cilave janë

sono stati affrontati gli argomenti legati alla sordità e l'educazione dei sordi, sia dal punto di vista teorico sia pratico.

I docenti sono stati italiani provenienti dall'Istituto dei Sordi di Torino e albanesi, provenienti dall'Istituto per studenti non udenti di Tirana.

Parallelamente al corso sono stati avviati alcuni interventi educativi con circa 10 bambini e ragazzi sordi presenti nella zona, seguiti dai partecipanti al corso. Alla fine del corso alcune delle educatrici presenti sono state assunte per continuare il lavoro educativo con questi ragazzi.

Nel novembre 2006 è iniziato un secondo corso di specializzazione, destinato a coloro che già stanno lavorando con persone sorde, della durata di 100 ore e riconosciuto dal Ministero del Lavoro albanese. Il corso si è svolto con la collaborazione del centro servizi formativi QAFS "Don Bosko" di Scutari e ha avuto la presenza di docenti italiani e albanesi.

Il corso ha approfondito gli argomenti accennati nel modulo precedente e posto le basi della progettazione educativa. Abbiamo elaborato infatti un modello di PEI (Progetto Educativo Individualizzato) in uso dalle educatrici operanti sul territorio. L'associazione Sh.E.Sh.I.T. promuove la formazione continua e la supervisione degli interventi educativi destinati alle persone sorde.

ndeshur argumenta lidhur me shurdhësinë dhe edukimin e shurdhërve, si nga ana teorike po ashtu edhe praktike.

Mësimdhënësit italianë që vinin nga Instituti i Shurdhërve në Torino dhe shqiptarë që vinin nga Instituti për nxënës që nuk dëgjojnë, Tiranë.

Paralelisht me kursin janë nisur disa ndërhyrje edukative me rreth 10 fëmijë të shurdhër që ndodhen në zonë, të ndjekur nga pjesëmarrësit në kurs.

Në fund të kursit disa nga edukatorët e pranishme janë marrë në punë për të vazhduar punën edukative me këto fëmijë.

Në nëntor të vitit 2006 ka filluar një kurs i dytë specializimi, destinuar atyre që po punojnë me persona të shurdhër, i cili zgjati 100 orë dhe njihet nga Ministria e Punës shqiptare. Kursi u zhvillua me bashkëpunimin e qëndres së shërbimeve formuese QAFS "Don Bosko" të Shkodrës dhe kanë qenë të pranishëm mesimdhënësit italianë dhe shqiptarë.

Kursi ka thelluar argumentat e theksuar në modulet e mëparshëm dhe ka hedhur bazat e projektimit edukativ. Kemi përpunuar një model të PEI (projekti edukativ i individualizuar) në përdorim nga edukatorët operues në territor.

Shoqata Sh.E.Sh.I.T. nxit formimin e vazhdueshëm dhe supervizimin e ndërhyrjeve edukative të destinuar për personat e shurdhër.

2. Percorsi di inserimento scolastico per favorire l'integrazione dei sordi

Attualmente abbiamo iniziato un percorso di inserimenti scolastici per alcuni bambini sordi, affiancati da personale albanese formato nello scorso anno scolastico.

La difficoltà principale è rappresentata dall'inserimento nelle strutture scolastiche che non sempre sono pronti all'iscrizione di un alunno sordo.

In una prima fase il progetto ha previsto una mappatura del territorio per conoscere le scuole presenti ed operanti e creare una rete di supporto nella quale inserire i bambini, dando loro la possibilità di seguire un percorso scolastico al pari dei coetanei udenti.

Fino ad oggi abbiamo attivato 4 percorsi di inserimento scolastico con il supporto di educatrici specializzate a lavorare con sordi e 4 inserimenti nella formazione professionale.

L'obiettivo principale è quello di aumentare il numero di inserimenti scolastici e diminuire la dispersione scolastica, grazie al recupero delle abilità residue dei bambini e un adeguato supporto.

Importante sarà anche creare una cultura dell'integrazione, favorendo la nascita di un modello positivo della sordità e dando la possibilità di accedere alla

2. *Rrugët për futjen në shkollë për të favorizuar integrimin e personave të shurdhër.*

Shoqata ka filluar rrugën për futjen në shkollë të disa fëmijëve të shurdhër, të ndihmuar nga personel shqiptarë i formuar në kursin e vitit shkollor.

Vështirësia kryesore ka qënë futja në strukturat shkollore që jo gjithmonë janë në favor të rregjistrimit të një nxënësi të shurdhër.

Në fazën e parë projekti ka parashikuar një hartëzim të territorit për të njohur shkollat ekzistuese që operojnë dhe të krijojë një rrjet mbështetës në të cilin të futen fëmijët, duke i dhënë atyre mundësinë për të ndjekur shkollën njësoj me moshatarët që dëgjojnë.

Deri tani kemi bërë katër rregjistrime në shkollë me mbështetjen e edukatoreve të specializuara për të punuar me persona të shurdhër dhe katër rregjistrime në formimin profesional.

Objektivi kryesor është për të rritur numrin e rregjistrimeve në shkollë dhe të zvogëlojë humbjen e shkollës, falë rikuperimit të aftësive të mbetura të fëmijëve dhe një mbështetjeje të përshtatshme.

E rëndësishme do të jetë që të krijohet një kulturë integrimi, duke favorizuar lindjen e një modeli pozitiv të shurdhësisë dhe duke i dhënë mundësinë, që të hyjë

cultura e all'istruzione dei soggetti più deboli, in linea con la Strategia Nazionale per le Persone Disabili.

Per questo stiamo elaborando un protocollo di intesa con il Dipartimento di Educazione per favorire gli inserimenti scolastici e sensibilizzare i direttori delle scuole della città affinché accettino anche i bambini sordi nei loro istituti. In questo percorso è molto importante e utile la costruzione della rete con le istituzioni e con le associazioni che si occupano di integrazione e diritti delle persone disabili.

3. Creazione di un ambulatorio per la sensibilizzazione, la diagnosi e la protesizzazione delle persone sorde

Abbiamo avviato una campagna di sensibilizzazione del problema uditivo, attraverso la creazione di contatti con strutture mediche e la creazione di un ambulatorio di diagnosi dove effettuare il controllo dell'orecchio e gli esami audiometrici.

Fino ad oggi sono stati visitate circa 80 persone, tra adulti e bambini e ne sono stati protesizzate circa una ventina. Il numero tende però a crescere perché ad ogni nostro intervento ci sono nuove visite da effettuare.

Le visite vengono effettuate da nostro personale insieme a medici ed infermiere albanesi e punta allo sviluppo di competenze specifiche sulla

në kulturë dhe në arsimimin e subjekteve më të dobëta, në linjë me Strategjinë Kombëtare për Personat me Aftësi të Kufizuara.

Për këtë po punojmë për një marrëveshje me Drejtorinë Arsimore, kjo për të favorizuar rregjistrimin në shkollë dhe për të sensibilizuar drejtorët e shkollave të qytetit, që ato të pranojnë edhe fëmijët e shurdhër në shkollat e tyre. Në këtë rrugë është shumë i rëndësishëm dhe i nevojshëm ndërtimi i një rrjeti me institucionet dhe me shoqatat që merren me integrimin dhe të drejtat e personave e me aftësi të kufizuara.

3. Krijimi i një ambulatori për sensibilizimin, diagnoztikimin dhe pajisjen me proteza të personave të shurdhër

Kemi nisur një fushatë sensibilizimi të problemit të dëgjimit, nëpërmjet krijimit të kontakteve me struktura mjeksore dhe krijimit të një ambulatori dagnozash ku bëjmë kontrollin e veshit dhe kontrollet audiometrike.

Deri sot janë vizituar rreth 80 persona, të rritur dhe fëmijë dhe janë pajisur me proteza rreth 20 persona. Numri pritet të rritet pasi në çdo ndërhyrje tonen ka vizita të reja për të bërë.

Vizitat bëhen nga personeli jonë bashkë me mjekë dhe infermierë shqiptarë dhe vë theksin në zhvillimin e kompetencave specifike mbi shurdhësinë. Paisja me

sordità. La protesizzazione viene realizzata anche grazie al supporto del centro audioprotesico "Perseo Medica" di Torino.

Negli ospedali albanesi non ci sono ancora strutture adeguate per la diagnosi completa della sordità e il personale medico non è sempre in grado di effettuare diagnosi precise.

Gli ulteriori obiettivi che ci poniamo sono:

- aumentare la sensibilizzazione dei rischi di sordità durante la gravidanza
- la formazione di personale medico affinché possa avvenire in ospedale uno screening neonatale per la sordità (Scutari è stata inserita in un progetto presentato da Magis Italia che è in fase di valutazione presso la Cooperazione Italiana allo Sviluppo e che prevede la creazione di strutture adeguate nei punti nascita di vari ospedali dell'Albania)
- la diagnosi precoce di bambini a rischio di sordità in collaborazione con il servizio sanitario locale
- la protesizzazione dei soggetti idonei la creazione di un servizio di riabilitazione e logopedia insieme agli enti locali

Durante le visite effettuate abbiamo potuto riscontrare che c'è molta incertezza circa il problema uditivo e spesso questo viene confuso con altri tipi di disabilità.

proteza realizohet edhe falë mbështetjes së qendrës mjeksore "Perseo Medica" të Torinos.

Në spitalet shqiptare nuk janë akoma strukturat e përshtatshme për diagnozen e shurdhësisë dhe personeli mjeksor nuk është i përgatitur për të bërë diagnoztikimin e saktë.

Objektivat e mëtejshme që i vëmë vetes janë:

- *Të rrisim sensibilizimin për rreziqet e shurdhësisë gjatë shtatëzanisë,*
- *Formimi i personelit mjeksorë derisa të mund të zhvillohet në spital një screening gjatë lindjes për shurdhësinë (Shkodra është futur në një projekt që është në fazën e vlerësimit, pranë Cooperazione Italiana allo Sviluppo që parashikon krijimin e strukturave të përshtatshme në maternitetin e disa spitaleve të Shqipërisë)*
- *Diagnoztikimi i hershëm i fëmijës me rrezik shurdhësie në bashkëpunim me shërbimin sanitar lokal.*
- *Paisja me aparate dëgjimi i subjekteve të përshtatshme, krijimi i një shërbimi rehabilitimi dhe logopedie bashkë me entet lokale*

Gjatë vizitave të bëra kemi parë që ka shumë paqartësira rreth problemit të dëgjimit dhe shpesh kjo ngatërrohet me tipet e tjera të aftësive të kufizuara.

Inoltre dai racconti emerge molto spesso un'insorgenza della sordità in seguito a febbri o una mancata cura dopo malattie o infezioni.

Nel momento in cui viene diagnosticata la perdita uditiva le famiglie hanno aspettative molto alte sul recupero attraverso le protesi o, talvolta, improbabili operazioni dell'orecchio.

Molto importante è perciò la spiegazione, anche attraverso materiale informativo, del problema uditivo e delle possibili reali soluzioni. Quando proponiamo la protesizzazione della persona spieghiamo alla famiglia l'uso e la manutenzione della stessa e ne monitoriamo l'utilizzo.

Un obiettivo è anche quello di aprire un centro audioprotesico specializzato con personale albanese formato appositamente per la manutenzione e l'applicazione delle protesi.

Sarà inoltre fondamentale un'adeguata formazione delle famiglie e degli operatori sulla prevenzione della sordità e la riduzione dei rischi durante la gravidanza e l'infanzia, attraverso il supporto e la mediazione di personale medico ed educativo già operante nel territorio.

Per tutte le attività audiologiche e audioprotesiche ci stiamo avvalendo delle professionalità dei medici della Perseo Medica e della Medical Sound di Torino,

Megjithatë nga tregimet del shumë shpesh një fillim i shurdhësisë si rrjedhim i temperaturave ose mungesës së kurave pas sëmundjeve ose infeksioneve.

Në momentin kur diagnostikohet humbja e dëgjimit familjet kanë pritje shumë të larta për rikuperimin nëpërmjet aparateve të dëgjimit, ose operacione të veshit që janë të pamundura për të ndodhur.

Shumë i rëndësishëm është edhe shpjegimi i problemit të dëgjimit dhe zgjidhjeve të mundshme reale nëpërmjet materialeve informative. Kur i propozojmë paisjen me aparat të personit i shpjegojmë familjes përdorimin dhe mirëmbajtjen dhe i monitorojme përdorimin.

Një tjetër objektiv është edhe që të hapet një qender audioprotezash e specializuar me personel shqiptarë të formuar posaçërisht për mirëmbajtjen dhe aplikimin e protezave.

Do të jetë gjithashtu thelbësore një formim i përshtatshëm i familjeve dhe i operatorëve mbi parandalimin e shurdhësisë dhe reduktimin e rreziqeve gjatë shtatëzanisë dhe fëmijërisë, ndërmjet mbështetjes dhe ndërmjetësimit të personelit mjekësor dhe edukativ që operon në territor.

Për të gjithë aktivitetin audiologjik dhe audioprotezist po përfitojmë nga profesionalizmi i mjekëve të Perseo Medica dhe e Medical Sound të Torinos,

che, oltre a prestare gratuitamente il loro lavoro, hanno contribuito all'acquisto delle più moderne apparecchiature diagnostiche e protesiche.

4. Creazione di uno spazio funzionale per la socializzazione dei sordi e delle loro famiglie

Nella nostra sede operativa nella città di Scutari abbiamo allestito un centro diurno, concepito come spazio di socializzazione per bambini e ragazzi sordi, in modo che possano confrontarsi e incontrarsi in modo sereno. L'incontro tra sordi di età diverse favorisce infatti la crescita dell'identità e la formazione di una cultura delle diversità con un'accezione positiva.

Come ulteriore attività di socializzazione e di scambio abbiamo organizzato anche un campo estivo di una settimana a Razem, alla quale hanno partecipato anche alcuni ragazzi sordi ed educatori provenienti dall'Italia, in modo da favorire l'incontro con altre persone e crescere insieme in un percorso di autonomia.

Utilizziamo anche gli spazi dell'associazione per creare degli incontri con le famiglie e, attraverso il supporto di personale adeguato, favorire un percorso di confronto e auto mutuo aiuto tra le famiglie stesse. Gli incontri servono anche a dare informazioni più pratiche sulla sordità e sulle scelte educative e scolastiche.

që përveç se punojnë vullnetarisht kanë kontribuar dhe në blerjen e paisjeve moderne diagnoztikuese dhe protesizuese.

4. Krijimi i një hapësire funksionale për socializimin e shurdhërve dhe të familjeve të tyre

Në qëndren tonë në qytetin e Shkodrës kemi një qendër ditore, të konceptuar si një hapësire socializimi për fëmijët e shurdhër, që ato të përballen dhe të takohen në menyrë të qetë. Takimi ndërmjet shurdhërve me mosha të ndryshme favorizon rritjen e identitetit dhe formimin e një kulture të larmishme me një kuptim pozitiv.

Si aktivitet për socializimin dhe shkëmbimin kemi organizuar dhe një kamp veror në Razem prej një jave, në të cilin kanë marrë pjesë edhe nxënës dhe edukatorë të ardhur nga Italia, në mënyrë që të favorizohet takimi me personat e tjerë dhe për rritjen e përbashkët në rrugën e autonomisë.

Perdorim këtë hapësirë edhe për të bërë takimet me familjet, përmes mbështetjes së personelit të përshtatshëm, që të favorizojë rrugën e konfrontimit dhe të vetë ndihmës nga vetë familjet. Takimet shërbejnë edhe për të dhënë informacione më praktike mbi shurdhësinë dhe mbi zgjedhjet edukative dhe shkollore.

In futuro prevediamo anche di aprire una sede scutarina dell'associazione di sordi adulti già presente a Tirana.

5. Percorsi di alfabetizzazione e riabilitazione per adulti sordi

Attualmente abbiamo attivato alcuni interventi educativi rivolti ad adulti scolarizzati e non, con l'obiettivo di dare delle basi di lettura e scrittura della lingua albanese.

Siamo venuti a conoscenza di alcuni adulti, infatti, che non hanno terminato un percorso di studi (oppure lo hanno terminato) ma sono comunque analfabeti. Sempre rivolto a giovani e adulti è stato attivato un corso di sartoria rivolto alle ragazze sorde della città.

A Scutari rimane molto da fare per le persone sorde, si tratta di creare servizi e opportunità dal nulla, in un contesto ancora in parte estraneo alla cultura della sordità e alla prospettive di riabilitazione. Molti sono coloro che ci stanno aiutando in questo percorso e tra questi è doveroso un ringraziamento particolare alla Fondazione Gualandi di Bologna, l'Opera Pia Madonnina del Grappa e la Perseo Medica di Torino.

30

Në të ardhmen përshikojmë që të hapim një qendër në Shkodër të shoqates së shurdhërve për të rriturit, e cila është e pranishme në Tiranë.

5. Rrugët për alfabetizimin dhe rehabilitimin për të rriturit e shurdhër

Aktualisht kemi nisur disa ndërhyrje edukative për të rriturit e shkolluar ose jo, me objektivin që t'i jepen bazat e leximit dhe të shkrimit në gjuhën shqipe.

Jemi në dijeni për disa të rritur që nuk kanë ndjekur studimet (ose kanë ndjekur studimet) dhe që janë pothuajse analfabetë.

Gjithmonë duke folur për të rinjtë dhe të rriturit, është nisur një kurs rrobaqepësie për vajzat e shurdhëra të qytetit.

Në Shkodër mbetet shumë për të bërë për personat e shurdhër, bëhet fjale për të krijuar shërbime dhe oportunitete nga asgjë, në një kontekst akoma të huaj të kulturës të shurdhësisë dhe të prespektivave të rehabilitimit. Janë të shumtë ata që po na ndihmojnë në këtë rrugë dhe ndër të cilët, është i nevojshëm një falenderim i veçantë për Fondacionin Gualandi di Bologna, L'Opera Pia Madonnina del Grappa dhe Perseo Medica në Torino.

La sordità nei bambini albanesi, la sua incidenza e i fattori di rischio

Suela Sallavaci

È medico ORL presso il Centro Ospedaliero Universitario "Nënë Tereza" di Tirana, Dipartimento ORL e Oculistica.

Nel suo intervento presenta i risultati di una ricerca condotta in Albania sull'incidenza della sordità nei bambini albanesi, le cause e i fattori di rischio nella popolazione e tra gli alunni dell'Istituto degli Alunni non udenti di Tirana.

INTRODUZIONE

Le perdita dell'udito dei bambini è una disabilità silenziosa e nascosta. È nascosta perché i bambini, specialmente quelli appena nati e quelli piccoli, non possono raccontare che non sentono bene; è una disabilità perché non sentire bene porta ad una mancanza di linguaggio, a problemi emotivi e a difficoltà nella scuola. Prima viene scoperta la perdita dell'udito, più in fretta si applicano effettivi interventi che abbassano in un modo visibile la disabilità che viene da questo problema. Molto spesso l'identificazione di questo problema avviene in ritardo perché molti

31

Shurdhësite tek fëmijët shqiptarë, prevalenca, faktorët e riskut

Suela Sallavaci

Është mjekje ORL pranë Qendrës Spitalore Universitare "Nënë Tereza" të Tiranës, Departamenti ORL dhe Okulistika.

Në ndërhyrjen e saj prezanton rezultatet e një kërkimi të bërë në Shqipëri mbi prevalencën e shurdhësisë tek fëmijët shqiptarë, shkaqet dhe faktorët e riskut në popullsi dhe ndërmjet nxënësve të Insitutit të Nxënësve që nuk Dëgjojnë të Tiranës.

HYRJE

Humbja e dëgjimit tek fëmijët e vegjël është një paaftësi e qetë dhe e fshehtë. Është e fshehtë sepse fëmijët, veçanërisht të porsalindurit dhe fëmijët e vegjël nuk mund të tregojnë se nuk po dëgjojnë mirë; është paaftësi sepse, nëse nuk zbulohet dhe nuk trajtohet, çon në vonesë ose mungesë të zhvillimit të folurit dhe gjuhës, në probleme emocionale dhe një përparim i dobët në mësim. Zbulimi sa më i hershëm i humbjes së dëgjimit, bile sa më afër periudhës së lindjes së fëmijës bën që të aplikohen trajtime efektive që ulin në mënyrë të dukshme paaftësinë që shkakton ky problem. Shumë shpesh identifikimi i një problemi të tillë

genitori non sanno che un bambino piccolo, anche entro il primo anno di vita può fare l'esame audiometrico.

Il problema dell'udito dei bambini è abbastanza significativo se prendiamo in considerazione i seguenti dati:

- 1-2 bambini su 1000 nascite nascono con sordità grave.
- In 2 bambini su 1000 potrebbero esserci cause di sordità nella prima infanzia
- Neonati che hanno bisogno di un trattamento di rianimazione rischiano una grande perdita dell'udito (un bambino su 50 rianimati)
- L'infezione dell'orecchio è accompagnata da una perdita d'udito
- Quasi 100% dei bambini ha un periodo di perdita dell'udito (dal giorno della nascita fino agli 11 anni)

Questa diffusione del problema e le serie conseguenze di questo problema nella sanità pubblica e nello sviluppo sociale sono state la base delle ragioni per intraprendere questo lavoro scientifico.

GLI OBIETTIVI DELLO STUDIO

Lo scopo dello studio è valutare il peso della sordità e delle strategie di controllo e del suo trattamento in Albania. In modo più concreto questo lavoro mira a

32

vonohet pasi shumë prindër nuk e dinë që një fëmijë i vogël, qoftë edhe brenda vitit të parë të jetës mund t'i nënshtrohet testeve të dëgjimit.

Problemi i dëgjimit tek fëmijët është mjaft domethënës nëse marrim në konsideratë faktet e mëposhtme:

- 1-2 fëmijë në 1000 lindje, lindin me shurdhësi të thellë.
- Në 2 fëmijë në 1000 mund të shkaktohet shurdhësi në fëmijërinë e hershme.
- Të porsalindurit që më pas kërkojnë trajtim në reanimacion kanë rrezik të lartë për humbje të dëgjimit (1 fëmijë në 50 që janë reanimuar).
- Infeksioni i veshit shoqërohet me ulje dëgjimi.
- Pothuajse 100 % e fëmijëve kanë një periudhë me ulje dëgjimi (nga dita e lindjes – 11 vjeç).

Kjo përhapje e gjerë e problemit dhe pasojat serioze të tij në shëndetin publik dhe në zhvillimin shoqëror të shoqërisë kanë qenë në bazë të arsyeve për ndërmarrjen e këtij punimi shkencor.

OBJEKTIVAT E STUDIMIT

Qëllimi i studimit është të vlerësojë peshën e shurdhësisë / hipoakuzisë dhe të strategjive të kontrollit e të trajtimit të saj në Shqipëri. Më konkretisht punimi synon ta përmbushë qëllimin

raggiungere il suo scopo principale realizzando i tre seguenti obiettivi:

- Obiettivo 1: l'incidenza della sordità e della ipoacusia in varie categorie di età dei bambini albanesi;
- Obiettivo 2: la distribuzione delle cause di sordità nei bambini che sono affetti da questa malattia in Albania;
- Obiettivo 3: la valutazione dei fattori di rischio che possono influenzare la sordità nei bambini albanesi e la loro relazione.

MATERIALI E METODOLOGIE

Per realizzare questo lavoro in pratica sono stati fatti tre studi con metodologie diverse. La metodologia di questi studi è stata schematizzata in funzione degli obiettivi della dissertazione e viene descritta in dettaglio in questa sessione.

I tre studi includono:

I. Studio retrospettivo sulle cause di sordità nei bambini sordi iscritti all'Istituto degli Alunni che non Sentono di Tirana

Per studiare le cause della sordità in un gruppo di bambini albanesi è stato esaminato un campione dei bambini con danni permanenti dell'udito nell'Istituto

33

e tij kryesor duke realizuar tre objektivat që janë renditur më poshtë:

- *Objektivi 1: Prevalenca e shurdhësisë dhe hypoakuzisë në disa kategori moshore të fëmijëve shqiptarë*
- *Objektivi 2: Shpërndarja e shkaqeve të shurdhësisë tek fëmijët që vuajnë nga kjo sëmundje në Shqipëri*
- *Objektivi 3: Vlerësimi i faktorëve risk që mund të Influencojnë në hypoakuzinë tek fëmijët shqiptarë dhe i forcës së tyre të lidhjes*

MATERIALI DHE METODAT

Për të realizuar këtë punim janë realizuar në praktikë tre studime me metodologji të ndryshme. Metodologjia e këtyre studimeve është skicuar në funksion të përmbushjes së objektivave të disertacionit, dhe përshkruhet në detaje në këtë seksion. Në tre studimet përfshihen:

I. Studim retrospektiv mbi shkaqet e shurdhësisë tek fëmijët që nuk dëgjojnë të rregjistruar në Institutin e Nxënësve që nuk dëgjojnë në Tiranë.

Për të eksploruar shkaqet e shurdhësisë në një grup fëmijësh shqiptarë është ekzaminuar një kampion i fëmijëve me dëmtime të përherëshme të dëgjimit, në

degli Alunni che non Sentono. In questo campione erano compresi tutti i 126 bambini registrati nell'istituto. I bambini avevano un'età tra 6 e 12 anni, dei quali 79 maschi e 47 femmine.

Come strumento di raccolta dei dati abbiamo usato un questionario totalmente strutturato. I dati inclusi in questo questionario sono stati ricavati dalle interviste individuali con i genitori e da altri parenti dei bambini.

Nello strumento usato per la classificazione delle informazioni era previsto un numero variabile che studiava i gruppi delle sospette cause di sordità, divisi in tre categorie:

- cause prenatali
- cause perinatali
- cause postnatali

2. Studio trasversale che valuta l'incidenza del rischio di ipoacusia in un campione di bambini delle istituzioni pre-scolastiche di Tirana.

Con lo scopo di valutare l'incidenza dell'ipoacusia e i problemi sanitari legati ad essa, è stato fatto uno studio di tipo trasversale nei bambini degli asili di Tirana.

Il periodo di sviluppo del primo studio è stato Novembre 2001 - Maggio 2003.

34

Institutin e Fëmijëve që nuk Dëgjojnë. Në kampion u përfshinë e gjithë kohorta e 126 fëmijëve të rregjistruar në Institut. Fëmijët ishin të moshës 6-12 vjeç, prej të cilëve 79 ishin meshkuj dhe 47 femra.

Si instrument për grumbullimin e të dhënave u përdor një pyetësor tërësisht i strukturuar. Të dhënat e përfshira në pyetësor u grumbulluan nga intervistat individuale me prindërit dhe në pamundësi për t'u mbledhur nga prindërit, u morën edhe nga të afërm të tjerë të fëmijëve.

Në instrumentin e përdorur për grumbullimin e informacionit ishin parashikuar një numër variablash që eksploronin grupe të caktuara shkaqesh të dyshuara të shurdhësisë, të grupuara në tre kategori kryesore;

- shkaqe prenatale (para shtatzanisë ose gjatë saj),
- shkaqe perinatale (të lidhura me procesin e lindjes) dhe
- shkaqe postnatale.

2. Studim ndërseksional që vlerëson prevalencën dhe faktorët e riskut të hipoakuzisë në një kampion fëmijësh të institucioneve para shkollore të Tiranës.

Me qëllim vlerësimin e prevalencës së hipoakuzisë dhe problemeve shëndetësore të lidhura me të është kryer studimi i tipit ndërseksional (ose transversal) tek fëmijët e

Il campione comprendeva 400 bambini di Tirana, con un'età tra i 4 e 6 anni. Questo campione è stato calcolato di avere una forza statistica sufficiente per valorizzare l'indice che si è incluso negli obiettivi del nostro lavoro.

Abbiamo scelto 18 asili della città e della campagna tra i quali è stato scelto il campione. Il campione era selezionato secondo il metodo di "cluster survey", dove per ogni asilo sono stati scelti casualmente 20-24 bambini. La scelta è stata fatta secondo il metodo dei numeri casuali. Il campione determinato includeva un numero più o meno uguale di bambini maschi e femmine (59% e 48%), ciò ha testimoniato una scelta casuale e rappresentativa.

3. Studio dell'incidenza di tipo screening (diagnosi precoce) per l'ipoacusia in tutti i bambini della prima classe delle scuole elementari di Tirana.

La diagnosi precoce nella prima infanzia è considerata come la migliore possibile perché permette sia che il problema venga evidenziato sia che l'intervento si faccia nel tempo giusto. Ad ogni modo il problema dell'applicazione della diagnosi precoce in età molto piccola è legata a costi molto alti, alla formazione del personale e alle attrezzature.

kopshteve të Tiranës.

Periudha e zhvillimit të studimit të parë është Nëntor 2001 – Maj 2003.

Kampioni përfshinte 400 fëmijë të Tiranës, të moshës 4-6 vjeç. Ky kampion u kalkulua të kishte një fuqi statistikore të mjaftueshme për të vlerësuar indikatorët që përfshiheshin në objektivat e punës sonë.

Popullata target përbëhej nga 18 kopshte të qytetit dhe të fshatit në të cilët u përzgjedh kampioni. Kampioni u përzgjedh sipas metodës së "cluster survey"-t ku në çdo kopësht u përzgjedhën rastësisht 20-24 fëmijë. Përzgjedhja e këtyre të fundit në çdo kopësht u bë sipas metodës së numrave të rastësishëm. Kampioni përfundimtar përfshinte një numër pak a shumë të barabartë fëmijësh femra dhe fëmijësh meshkuj (49 % me 51 %), ç'ka dëshmoi për një përzgjedhje të rastësishme dhe përfaqësuese.

3. Studim prevalence i tipit screening (depistues) për hipoakuzinë në gjithë fëmijët e klasave të para të shkollave fillore të Tiranës.

Depistimi në moshën foshnjore pranohet gjërësisht si më i miri i mundshëm pasi lejon kapjen shumë të hershme të problemit dhe ndërhyrjen më të hershme në këtë mënyrë. Gjithsesi problemi me aplikimin e depistimit në mosha shumë të vogla është i lidhur me kostot shumë të larta, personelin e trajnuar dhe pajisjet. Për këtë arsye u konsiderua si

Per questa ragione è stato considerato come più adeguato lo studio della diagnosi precoce nelle prime classi elementari. Gli strumenti per fare controlli audiometrici all'età di 6 anni sono semplici e permettono anche la collaborazione dei bambini. In questa età esiste ancora una possibilità di riabilitazione funzionale. Questa è anche una delle ipotesi che volevamo verificare all'inizio di questo lavoro.

LA POPOLAZIONE NELLO STUDIO

Geograficamente questo studio è stato limitato alla regione di Tirana, città che comprende il 30% dei bambini di questa età di tutto il paese.

La popolazione inclusa in questo studio è composta da tutti gli alunni delle prime classi di Tirana e include circa 5000-5500 bambini all'anno per tre anni (5405 bambini per l'anno scolastico 2003/2004, 5013 bambini per l'anno scolastico 2004/2005 e 4694 alunni per l'anno scolastico 2005/2006).

LA DEFINIZIONE CASUALE E I VALORI LIMITI (CUT OFF)

Nel primo anno di diagnosi precoce è stato deciso che venivano considerati come positivi, per essere mandati ad un controllo del secondo livello, solo i casi che

36

më e përshtatshme kryerja e depistimit në moshat e klasave të para në shkollat fillore. Mjetet për të kryer kontrollet audiometrike në moshën gjashtë vjeçare janë të thjeshta dhe kryerja e testeve lehtësohet edhe nga bashkëpunimi i fëmijëve. Në këtë moshë ekziston akoma në rastin e një uljeje të aftësisë dëgjimore, një mundësi e mirë riaftësimi funksional. Kjo është edhe një nga hipotezat që kishim parasysh për të vërtetuar në fillim të këtij punimi.

POPULLATA NË STUDIM

Gjeografikisht depistimi është kufizuar në rajonin e Tiranës, qytet i cili zë rreth 30 % të fëmijëve të kësaj moshe të të gjithë vendit.

Popullata e përfshirë në studim, pra, përbëhet nga gjithë nxënësit e klasave të para të Tiranës dhe përfshin rreth 5000-5500 fëmijë në vit për tre vjet (5405 fëmijë për vitin shkollor 2003-2004, 5013 për vitin shkollor 2004-2005 dhe 4694 nxënës në vitin shkollor 2005-2006).

PËRKUFIZIMET E RASTIT DHE VLERAT KUFI (CUT OFF)

Në vitin e parë të depistimit është vendosur të konsiderohen si pozitive, pra të dërgohen për një kontroll të nivelit të dytë, vetëm rastet që kishin një prag dëgjimi më të keq se

avevano una soglia uditiva più bassa di 40 db, vuol dire i casi con deficit uditivo medio o grave. In generale questi casi hanno bisogno di protesizzazione nella maggior parte dei casi.

RISULTATI E CONCLUSIONI

I. Conclusioni legate al primo obiettivo del lavoro “L’incidenza della sordità e della ipoacusia in varie categorie di età dei bambini albanesi”

Nell’anno scolastico 2005/2006 ci sono stati 139 bambini sordi, inseriti nell’istituto o nella scuola speciale appartenente. Il loro numero è il più grande tra tutte le scuole speciali che esistono in Albania. Si vede da un’analisi del numero dei bambini inseriti nei servizi speciali scolastici che il problema dell’udito comprende il 20% tra tutti i problemi di sviluppo, mentale o fisico.

- Si nota una predominanza maschile nei bambini iscritti nelle scuole speciali, quasi il doppio dei bambini in questa istituzione sono maschi in rapporto alle femmine. Questo aspetto esprime la diffusione della sordità nella popolazione; il nostro studio non dimostra la differenza nell’incidenza della sordità nei diversi sessi. Le ragioni possono essere legate ai modelli

37

40 decibel, domethënë, rastet me ulje të aftësisë dëgjimore mesatare dhe të rëndë. Përgjithësisht këto raste paraqesin nevojën e pajisjes me aparate dëgjimi në pjesën më të madhe të rasteve.

REZULTATE DHE PËRFUNDIME

I. Përfundime lidhur me objektivin e parë të punimit “Prevalenca e shurdhësisë dhe hipoakuzisë në disa kategori moshore të fëmijëve shqiptarë”

Për vitin 2005 - 2006 janë 139 fëmijë që nuk dëgjojnë të rregjistruar në Institutin apo shkollën speciale përkatëse. Numri i tyre është më i madhi midis gjithë shkollave speciale që ekzistojnë në Shqipëri. Duket se nga një analizë e numrit të fëmijëve të rregjistruar në shërbimet speciale social arsimore, problemi i dëgjimit zë 20% ose një të pestën e gjithë problemeve të zhvillimit, mendor apo fizik.

- Vërehet një predominim i qartë mashkullor në fëmijët e rregjistruar në shkollat speciale; pothuaj dyfishi i fëmijëve në këto institute janë meshkuj në krahasim me femrat. Ky profil nuk duket të jetë shprehje e shpërndarjes së shurdhësisë në popullatë; studimi ynë nuk demonstron ndonjë diferencë në prevalencën e shurdhësisë në sekset e ndryshme. Arsyet mund të jenë të lidhura me modele të

di comportamento sociale e di parentela in Albania. I genitori albanesi accettano di più la disabilità dei maschi che nelle femmine. Questo porta ad una frequenza maggiore dei maschi nelle scuole speciali.

- L'incidenza dell'ipoacusia media (20-30 db) nella popolazione dei bambini tra 4 e 6 anni risulta essere il 15,5 %, con un intervallo compreso tra l'11,3% e 21,9%. L'incidenza dell'ipoacusia in questo gruppo di età della popolazione dei bambini risulta 0,5% (CI 95% 0,1% - 3,6%). L'incidenza dell'ipoacusia grave nel nostro studio è più alta che negli stessi studi stranieri (5 bambini/1000 hanno un'ipoacusia neurosensoriale).

Secondo la nostra opinione, questo può essere attribuito all'uso di aminoglicosidi in età pediatrica, come anche delle malattie dell'orecchio che non sono state curate e della salute in generale.

- L'incidenza di asimmetria nelle sordità (tra i bambini con problemi di udito nell'Istituto degli Alunni che con Sentono) risulta essere il 5,5 % dei bambini sordi.
- L'incidenza dell'ipoacusia nei bambini delle prime classi elementare di Tirana è molto più bassa di quella che abbiamo notato negli asili di Tirana (solo 4,4%) anche se le differenze tra le scuole sono grandi e in alcune scuole l'incidenza arriva fino al 20%. Ad ogni modo l'incidenza più bassa in età

38

sjelljes sociale gjinore në Shqipëri. Prindërit shqiptarë pranojnë më lehtë paaftësinë tek meshkujt se tek femrat. Kjo sjell një frekuentim më të lartë të shkollave speciale nga meshkujt.

- Prevalenca e hypoakuzisë së moderuar (20 - 30 dB) në popullatën e fëmijëve 4 - 6 vjeç rezulton të jetë 15.5 % në një interval besimi 11.3 % - 21.9 %. Prevalenca e hypoakuzisë së rëndë në këtë grup moshe të popullatës së fëmijëve rezulton 0.5 % (CI 95 % 0.1 % - 3.6 %). Prevalenca e hypoakuzisë së rëndë në studimin tonë është më e lartë se në studime të njëjta të huaja (5 fëmijë / 1000 kanë hypoakuzi neurosensoriale).

Sipas opinionit tonë, kjo i atribuohet përdorimit të aminoglikozidëve në moshat pediatrike, si dhe nga transkurimi i sëmundjeve të veshëve dhe shëndetit në përgjithësi.

- Prevalenca e asimetrisë në shurdhësi (midis fëmijëve me probleme dëgjimi në Institutin e Nxënësve që nuk Dëgjojnë) na rezulton të jetë 5.5% e fëmijëve shurdhëmecë.
- Prevalenca e hypoakuzisë në fëmijët e klasave të para të Tiranës është shumë më e ulët se sa ajo e hasur në kopshtet (vetëm 4.4%) megjithëse diferencat midis shkollave janë të mëdha dhe në disa shkolla kjo prevalencë shkon deri në 20%.

scolastica paragonata a quella degli asili è in accordo anche con i dati offerti da altri studi nel mondo.

Da un'analisi geografica della dislocazione delle scuole si nota che quasi la maggior parte delle scuole in cui è stata identificata un'alta incidenza di ipoacusia è localizzata nelle zone periferiche di Tirana. Questo si può spiegare con un'alta incidenza di rischio di ipoacusia in queste zone come anche di incidenza più alta di infezioni dell'orecchio e dell'apparato respiratorio, legate alle condizioni socio-economiche delle famiglie che abitano in queste zone.

2. Conclusioni legate al secondo obiettivo di questo lavoro “La distribuzione delle cause di sordità nei bambini che sono affetti da questa malattia in Albania”.

- Le cause prevalenti di sordità nei bambini dell'*Istituto degli Alunni che non Sentono* sono quelle prenatali (50%).
- Circa il 28% delle persone di questo gruppo ha avuto un parente sordo o ipoacusico, un fatto che conferma l'esistenza di una causa genetica collegata ad un problema uditivo. Inoltre nel 14% del gruppo prenatale si è arrivati a identificare chiaramente una deformazione genetica di palatoschisi e una di Sindrome di Waanderburg, diagnosticate rispettivamente in due bambini,

Gjithsesi prevalenca e ulët në moshat shkollore krahasuar me ato parashkollore përkon edhe me të dhënat e ofruara nga studime të tjera në botë.

Nga një analizë gjeografike e vendosjes së shkollave vërehet se pothuajse shumica e shkollave në të cilat u identifikua një prevalencë e lartë e hypoakuzisë, janë të lokalizuara në zonat periferike (suburbane), të Tiranës. Kjo mund të shpjegohet me një prevalencë të lartë të riskut për hypoakuzinë në këto zona, si dhe të prevalencës më të lartë të infeksioneve të veshit dhe rrugëve të sipërme të frymëmarrjes e lidhur kjo me kushtet social ekonomike të familjeve që banojnë në këto zona.

2. Përfundime lidhur me objektivin e dytë të punimit “Shpërndarja e shkaqeve të shurdhësisë tek fëmijët që vuajnë nga kjo sëmundje në Shqipëri”

- Shkaqet e shurdhësisë midis fëmijëve në Institutin e fëmijëve që nuk dëgjojnë dominohen nga ato prenatale (mbi 50%).
- Rreth 28 % e personave të këtij grupi patën një të afërm shurdhëmec apo hypoakuzik, ç'ka mbështeste hipotezën e ekzistencës së një shkaku gjenetik në bazë të problemit të tyre lidhur me dëgjimin. Ndërkohë që në 14 % të grupit prenatal u arrit të identifikohet qartë një deformim gjenetik. Palatoschizis dhe Sindromi Waandernburg u diagnostikuan përkatësisht në dy fëmijë, ndërkohë që sindromat e

mentre le altre sindromi erano casi unici.

- Circa l'8% dei bambini con sordità per cause prenatali è stato ricollegato ad una malattia in gravidanza, tra cui le infezioni virali pericolose durante la gravidanza come la rosolia, il citomegalovirus, la toxoplasmosi etc.
- Al secondo posto sono stati classificate le cause post-natali con circa il 38% dei casi.
- Tra le cause post-natali di sordità sono prevalenti, con il 38% dei casi (o 79% di tutto il gruppo), la febbre alta accompagnata da convulsioni febbrili. La meningite è stata riportata come causa possibile in 6 bambini (o 13% dei casi) e l'epilessia in 4 bambini (o 8% dei casi).
- Al terzo posto con l'11% c'erano le cause legate al parto.
- In questo gruppo è stata notata una diffusione più o meno uniforme dell'unione di due problemi in particolare: parto difficile e parto prematuro. Tutti e due le situazioni hanno avuto bisogno dell'intervento del personale dell'ospedale per rianimare il bambino neonato. Tra i 14 casi compresi in questa categoria 8 (o 57%) hanno avuto un parto difficile e 6 (o 43%) sono nati prematuri. Uguale è il rapporto tra maschi e femmine.

3. Conclusioni legate al terzo obiettivo di questo lavoro “La valutazione dei fattori di rischio che possono influenzare la

40

tjera ishin raste unike.

- Në rreth 8 % të fëmijëve me shurdhësi nga shkaqe prenatale, u raportua një sëmundje në gravidancë, përfshi infeksione virale të rrezikshme gjatë shtatzanisë së nënës të tilla si rubeola, citomegalovirusi, toksoplazmoza, etj.
- Në vend të dytë renditeshin shkaqet post-natale me rreth 38 % të rasteve
- Ndër shkaqet post natale të shurdhësisë dominojnë me 38 raste ose 79 % të të gjithë grupit, temperatura e lartë shoqëruar nga konvulsionet febrile. Meningiti është raportuar si shkak i mundshëm në 6 fëmijë ose 13 % të rasteve dhe epilepsia në 4 fëmijë ose në 8 % të rasteve.
- Në vend të tretë me 11.1 % ishin shkaqet e lidhura me procesin e lindjes.
- Në këtë grup u vërejt një shpërndarje pak a shumë uniforme midis shpeshësisë së hasjes së dy problemeve të identifikuara; lindje e vështirë dhe lindje prematurë. Të dy rastet kishin kërkuar ndërhyrjen e personelit të spitalit për të reanimuar foshnjën e sapolindur. Midis 14 rasteve gjithsej të përfshirë në këtë kategori 8 ose 57 % kishin pasur lindje të vështirë dhe 6 ose 43 % kishin lindur prematurë. I njëjtë me këtë është edhe raporti midis meshkujve dhe femrave.

3. Përfundime lidhur me objektivin e tretë të punimit “Vlerësimi i faktorëve risk që mund të influencojnë në hypoakuzinë tek fëmijët

sordità nei bambini albanesi e la loro relazione”

- Dall'esame del naso dei bambini negli asili di Tirana (4-6 anni) risulta che circa 1/3 dei bambini soffre di adenoidi.
- Dall'esame della bocca risultano tonsille normali in poco meno della metà dei bambini studiati (47%). A circa uno su tre dei bambini è stato diagnosticato il primo grado di ipertrofia tonsillare, il 18% del campione aveva il secondo grado di ipertrofia tonsillare e quasi il 5% presentava il terzo grado della scala di ipertrofia.
- Dall'esame delle orecchie è stata identificata la presenza di otite media con liquido nel 15%, mentre nell'1% del campione è stata diagnosticata un'otite media purulenta. Il nostro risultato rimane tra i livelli più bassi dei risultati pubblicati (15%-35%) dai diversi autori che si sono occupati di diagnosi precoce dell'otite media dei bambini fino a 5 anni negli USA. Le otiti scoperte durante le diagnosi servivano anche ad aumentare quelle che sono state diagnosticate durante l'anamnesi nelle interviste ai genitori, raddoppiando così l'incidenza delle otiti medie nella comunità dei bambini in Albania.
- La presenza delle otiti medie risulta essere un fattore che ha dei legami con le possibilità di ipoacusia nei bambini. Il nostro studio ha testimoniato che non

shqiptarë dhe i forcës së tyre të lidhjes”

- Nga ekzaminimi i hundës në popullatën e fëmijëve të kopshteve të Tiranës (4 - 6 vjeç), rezultuan rreth një e treta e fëmijëve me vegetacione adenoidae.
- Nga ekzaminimi i gojës rezultuan me tonsila normale më pak se gjysma e gjithë fëmijëve të studiuar (47 %). Rreth një në tre fëmijë u diagnostikuan me gradën e parë të hipertrofisë tonsilare, 18 % e kampionit kishte shkallën e dytë të hipertrofisë tonsilare dhe pothuaj 5 % paraqiten shenja të shkallës së tretë të hipertrofisë.
- Nga ekzaminimi i veshëve, u identifikua prania e otitit të mesëm me efuzion (pra jopurulent) në 15 % të rasteve, ndërkohë që në 1 % e kampionit u diagnostikuan me otit të mesëm purulent. Rezultati ynë qëndron në limitin e poshtëm të rezultateve të publikuara (15 % - 35 %) nga autorë të ndryshëm që janë marrë me depistimin e otitit media në fëmijët deri në 5 vjeç në ShBA. Otiteve të zbuluara gjatë depistimit do t'iu duhet t'i shtoheshin edhe ato të identifikuar gjatë anamnezës në intervistën me prindërit duke e dyfishuar kështu prevalencën kumulative të otitive të mesme (pra pothuaj 30 %) në komunitetet e fëmijëve në Shqipëri.
- Prania e otitit të mesëm rezulton të jetë një faktor që ka një lidhje me shanset për të vuajtur nga hypoakuzia tek fëmijët. Studimi ynë dëshmoi se jo vetëm prania

solo la presenza di un'otite con liquido aumenta le possibilità di soffrire di ipoacusia, ma anche una frequenza maggiore di otiti nel passato risulta avere le stesse conseguenze. La presenza di un'otite nell'esame aumenta di 5 volte la possibilità di diagnosticare l'ipoacusia nei bambini (l'intervallo rimane tra circa 2 e 14). Le otiti riportate nel passato risultano legate più debolmente al rischio di ipoacusia; il rischio di ipoacusia aumenta dell'80% (l'intervallo è tra il 30%).

- Abitare in campagna sembra che aumenti il rischio di essere ipoacusico. Una fatto simile non si può verificare totalmente dalle analisi statistiche nel nostro studio ($p = 0,06$) ma comunque il risultato che abbiamo ottenuto è vicino al limite accettato per il significato statistico. Anche nella letteratura ho notato che l'incidenza della sordità è più alta in campagna che in città e questa incidenza è vera soprattutto negli USA.
- Non siamo riusciti a verificare se la scolarizzazione dei genitori influenzi in modo importante l'incidenza dell'ipoacusia anche se il nostro studio dimostra che i bambini che hanno genitori laureati hanno un'incidenza solo dell'11,4% di sordità, mentre quelli che hanno genitori non laureati o con un altro tipo di scolarizzazione hanno una prevalenza media tra il 16,9% e il 17,3%.

42

e një otiti me efusion rrit shanset për të vuajtur nga hypokuzia por edhe një shpeshësi më e madhe e otitive në të shkuarën rezultojnë në të njëjtën pasojë. Prania e një otiti në ekzaminim e rrit mundësinë e diagnostikimit të hypoakuzisë tek fëmijët me mbi 5 herë (intervallet e konfidencës luhaten nga rreth 2 në rreth 14 herë). Otitet e raportuara në të shkuarën rezultojnë të lidhura më dobët; risku për hypoakuzi rritet me vetëm rreth 80 % (intervali i konfidencës luhatet nga 30 % në 2.5 herë).

- Të banuarit në fshat duket se e shton riskun e të qenit hypoakuzik. Një fakt i tillë nuk arrin të vërtetohet plotësisht nga analiza statistikore në studimin tonë ($p = 0.06$), por megjithatë rezultati i përfutur është mjaft afër kufirit të pranuar për sinjifikancën statistikore. Edhe në literaturë kam vërejtur se prevalenca e shurdhësisë është më e lartë në fshat sesa në qytet dhe kjo është sidomos e vërtetë në Shtetet e Bashkuara të Amerikës.
- Nuk arritëm të vërtetojmë se arsimit i prindërve ndikon në mënyrë të rëndësishme në prevalencën e hypoakuzisë megjithëse studimi ynë demonstron se fëmijët e prindërve me arsim të lartë kanë një prevalencë prej vetëm 11.4 % të hypoakuzisë ndërsa ata të prindërve me arsim të ulët apo dhe të mesëm e kanë këtë prevalencë në përkatësisht 16.9 % dhe 17.3 %

Diagnosi della sordità e protesizzazione

Barbara Monti, Livio Bonino

Barbara Monti è medico audiologa presso l'Ospedale Koelliker di Torino e il centro audioprotesico Medical Sound di Torino. Livio Bonino è audioprotesista ed è Presidente del centro audioprotesico Medical Sound di Torino.

Nel loro intervento espongono le principali tecniche e metodologie per effettuare una diagnosi di sordità, attraverso esami specifici sia oggettivi sia soggettivi; descrivono inoltre le diverse tecniche di protesizzazione in base alle differenti perdite uditive e le modalità di applicazione della protesi acustica.

Per quanto riguarda le strategie di indagine audiologica bisogna differenziare

- il bambino al di sotto dei 5 anni
- il bambino al di sopra dei 5 anni (collaborante)- adulto

L'età del bambino va intesa come età mentale, non anagrafica.

L'esame dell'udito nel bambino (minore di 5 anni) non può venire condotto

43

Diagnoza e shurdhësisë dhe paisja me proteza

Barbara Monti, Livio Bonino

Barbara Monti është mjekë audiologe pranë Spitalit Koelliker të Torinos dhe të qendrës audioproteziste Medical Sound. Livio Bonino është audioprotezist dhe është Drejtor i qendrës audioproteziste Medical Sound të Torinos.

Në ndërhyrjen e tyre flasin për teknikat dhe metodologjitë kryesore për të zbuluar diagnozën për shurdhësinë, ndërmjet kontrolleve specifike si objektive ashtu dhe subjektive; përshkruajnë gjithashtu teknikat e ndryshme të protezimit në bazë të humbjeve të ndryshme të dëgjimit dhe të mënyrave të aplikimit të aparateve akustike.

Përsa i përket strategjive të studimeve audiologjike është e nevojshme të ndahen:

- Fëmija nën 5 vjeç
- Fëmija mbi 5 vjeç (që bashkëpunon)- i rritur

Mosha e fëmijës merret ajo mendore, jo ajo e gjendjes civile.

Prova e dëgjimit tek fëmijët (nën 5 vjeç) nuk mund të bëhet me metodat

con le metodiche utilizzate per l'adulto, in quanto al piccolo paziente non si può richiedere quella collaborazione indispensabile all'indagine (audiometria standard). Le metodiche di audiometria infantile sono quindi basate su una semicollaborazione o su una collaborazione involontaria del paziente. Ne consegue che l'esame della funzione uditiva in età infantile è un compito non facile, ma è importante ricordare che il recupero e la riabilitazione del bambino sordo, dipendono essenzialmente dalla precocità della diagnosi.

La diagnosi va effettuata entro i 12-18 mesi. L'esperienza che abbiamo avuto in questi mesi in un contesto come quello albanese, ci insegna che in genere i bambini con sospetta perdita uditiva, salvo rari casi, giungono alla nostra osservazione ben oltre questo limite di età. A complicare l'indagine diagnostica nei bambini è la presenza di concomitanti turbe neuropsicologiche associate.

I metodi di indagine audiologica in età infantile (metodi che devono integrarsi tra di loro), comprendono:

I. AUDIOMETRIA COMPORTAMENTALE: rappresenta quell'insieme di metodiche attraverso le quali è possibile valutare soggettivamente la capacità uditiva del bambino mediante l'osservazione delle variazioni riflesse o volontarie del suo comportamento in presenza di stimoli sonori adeguati

44

e përdorura për të rriturit, sepse pacientit të vogël nuk mund t'i kërkohet bashkëpunimi, i cili është i domosdoshëm në studimet (e audiometrisë standarte). Metodikat e audiometrisë foshnjore janë të bazuara në një farë bashkëpunimi ose në një bashkëpunim të pavullnetshëm të pacientit. E si pasojë prova e fuksionimit dëgjimor në moshën foshnjore është një detyrë jo e lehtë, por është e rëndësishme të kuptojmë që rikuperimi dhe rehabilitimi i fëmijës të shurdhër, varen kryesisht nga hershmëria e diagnostikimit.

Diagnostikimi duhet të bëhet në periudhën 12-18 muajsh. Eksperienca që kemi pasur këto muaj në një kontekst si ai shqiptar, ë na tregon që në përgjithësi fëmijët që dyshohen për humbje dëgjimi, me përjashtim të rasteve të rralla i shtojnë vëzhgimet tona edhe pas këtij limiti moshe. Ajo që komplikon diagnostikimin tek fëmijët është prezenca e njëkohëshme e turbullimeve neuropsikologjike shoqëruese.

Metodat e studimeve audiologjike në moshën foshnjore (metoda që duhen të integrohen ndërmjet tyre), përfshijnë:

I. AUDIOMETRIA E SJELLJES: paraqet atë bashkësi metodash nëpërmjet të cilave është e mundur të vlerësohet subjektivisht aftësia e dëgjimit të fëmijës përmes vëzhgimit nga reflekse të ndryshme ose të vullnetshme të sjelljes së tij në prezencë të tingujve stimulues të përshtatshëm.

2. **IMPEDENZOMETRIA:** consiste nell'insieme di tecniche oggettive che evidenziano le caratteristiche meccanico-acustiche dell'orecchio esterno e medio, e serve per distinguere le sordità trasmissive da quelle neurosensoriali.
3. **POTENZIALI EVOCATI UDITIVI:** sono un esame obiettivo della funzionalità uditiva che si basa sullo studio delle modificazioni del tracciato elettroencefalografico in seguito a stimolazione sonora.
4. **OTOEMISSIONI ACUSTICHE:** non richiedono la collaborazione del soggetto e registrano l'attività delle cellule ciliate interne e sono utilizzate soprattutto come test di screening nella diagnosi neonatale

Nel bambino collaborante e nell'adulto si effettua l'ESAME AUDIOMETRICO convenzionale. L'AUDIOMETRIA TONALE costituisce il momento fondamentale dell'indagine sulla funzione uditiva perché consente di valutare come vengono percepiti i suoni di differente frequenza, sia per via aerea, sia per via ossea.

LA RICERCA DELLA SOGLIA PER VIA AEREA

Esame monolaterale (si esamina un orecchio per volta) in cuffia. Si inizia con la frequenza 1000Hz (frequenza più facilmente riconoscibile).

45

2. **IMPEDENZOMETRIA:** konsiston në bashkësinë e teknikave objektive që evidentojnë veçoritë mekaniko- akustike të veshit të jashtëm dhe të mesëm dhe bën dallimin e shurdhësisë transmetuese nga ajo neuroshqisore.
3. **POTENCIALI I MUNDSHËM I DËGJIMIT:** janë një kontroll objektiv i funksionalitetit të dëgjimit që bazohet në studimin e modifikimit të skicës së elektrocefalografisë e ndjekur nga tinguj stimulus.
4. **OTOEMISSIONI AKUSTIKE:** nuk kërkojnë bashkëpunimin e subjektit dhe rregjistrojnë aktivitetet e hojzave qerpikerore (të brendëshme), janë të përdorura sidomos si teste screening në diagnostikimin e të sapolindurve.

Tek fëmija bashkëpunues dhe tek të rriturit bëhet "PROVA AUDIOMETRIKE" konvencionale. AUDIOMETRIA TONALE përbën momentin themelor të studimeve mbi funksionin dëgjimor sepse lejon të vlerësohet se si perceptohen tingujt e frekuencave të ndryshme, si në vijën ajrore dhe në vijën kockore.

KËRKIMI I PRAGUT NË VIJEN AJRORE

Kontrolli i njëanshëm (ekzaminohet me rradhë në secilin vesh) me kufje. Fillohet me frekuencën 1000Hz (frekueca më e lehtë për t'u njohur)

Si può utilizzare una metodica discendente o ascendente (o partendo da intensità 0). Le due metodiche possono dare risultati diversi, in genere le prove discendenti danno risultati migliori perché la capacità discriminativa è più alta per un suono già udito.

Le frequenze utilizzate sono 1000-2000-4000-8000 500-250-125 Hz.

LA RICERCA DELLA SOGLIA PER VIA OSSEA

Si sostituisce la cuffia con un vibratore per conduzione ossea posizionato sulla mastoide. Il vibratore viene tenuto pressato sull'osso da un archetto in acciaio. Si misura la soglia alle frequenze di 250-500-1000-2000-4000 Hz.

Mascheramento: se lo stimolo sonoro applicato da un lato per via aerea (e ancor di più per via ossea) possiede una sufficiente energia, esso stimola anche la coclea del lato opposto (per via transuranica) attraverso le ossa ed i tessuti molli (conduzione crociata).

L'intensità necessaria perché si abbia il trasferimento controlaterale dello stimolo applicato per via aerea varia intorno ai 40-50 db per i toni e ai 70 db per i rumori, mentre è di soli 0-5db per gli stimoli applicati per via ossea che vengono percepiti praticamente da entrambe le orecchie.

46

Mund të përdoren metoda zbritëse ose rritëse (duke u nisur nga intensiteti 0). Të dy metodat mund të japin rezultate të ndryshme, në përgjithësi provat zbritëse japin rezultate më të mira, sepse aftësia dalluese është më e lartë për një tingull të dëgjuar tashmë.

Frequencat e përdorura janë: 1000 -2000 -3000 -4000 -8000 -500 -250 -125 Hz.

KËRKIMI I PRAGUT NË VIJEN KOCKORE

Zëvendësohet kufja me një vibrator për drejtimin kockor e pozicionuar mbi mastoid. Vibratori mbahet i ngjeshur mbi kockë nga harku i çelikut. Matet pragu në frekuencat 250 -500 -1000 – 2000 – 4000 Hz.

Maskimi: nëse stimuli tingullues i aplikuar nga njëri krah për vijen ajrore dhe akoma më shumë për vijen kockore zotëron një energji të mjaftueshme, ajo stimulon edhe koklean e krahut të kundërt < për vijen përmbledhëse përmes kockave dhe indeve të buta (drejtim i kryqëzuar).

Intensiteti i nevojshëm që të arrihet një transferim kundëranësor i stimullit të aplikuar në vijen ajrore varion rreth 40 – 50 db për tonet dhe 70 db për zhurmat, ndërsa është 0-5 db për stimujt e aplikuar në vijen kockore që përceptohen praktikisht nga të dy veshët.

Questi valori vengono definiti come attenuazione interaurale.

Se quindi tra gli apparati uditivi dei due lati vi è una differenza di soglia di 40-45 db per via aerea e di 5 db per via ossea, lo stimolo inviato all'orecchio peggiore può essere apparentemente sentito da questo lato, mentre in realtà viene percepito dal migliore controlaterale (audiogramma ombra).

In teoria la via ossea andrebbe sempre mascherata. L'orecchio migliore va escluso in genere con NBN (rumore a banda stretta).

AUDIOMETRIA TONALE

L'audiometria tonale con toni puri rappresenta un esame parziale e incompleto, infatti l'uso di stimoli artificiali come i toni puri fornisce solo un quadro indiretto della capacità di ascoltare i suoni complessi che esistono in natura.

Schemi di audiogrammi

47

Skema e audiogramës

Këto vlera përcaktohen si lehtësim interaural.

Nëse mes aparatit dëgjimor në të dy anët është një diferencë e pragut 40-50db në vijen ajrore, është 5 db në vijen kockore, stimuli i nisur tek veshi me dëgjim më të dobët mund të jetë lehtësisht i dëgjuar nga çdo anë, ndërsa në realitet perceptohet nga veshi i mirë në anën e kundërt (audiograma hije).

Në teori vija kockore do të duhej të maskohej gjithmonë. Veshi më i mirë përjashtohet në përgjithësi me NBN (zhurma e fasha shtërnguese).

AUDIOMETRIA TONALE

Audiometria tonale me tone të pastra paraqet një provë të pjesshme dhe jo të kompletuar, në fakt përdorimi i stimujve artificialë siç janë tonet e pastra plotëson vetëm një kuadër indirekt të aftësisë për të dëgjuar tingujt kompleks që ekzistojnë në natyrë.

Il linguaggio è certamente uno dei più importanti fra di essi e la sua mancata comprensione rappresenta un aspetto molto grave della menomazione uditiva. Lo stimolo utilizzato per gli esami vocali è rappresentato dalla voce umana in varie forme. La voce viene registrata su cd. Gli stimoli vocali possono essere:

- Frasi brevi a senso compiuto
- Parole polisillabiche
- Parole bisillabiche
- Logotomi
- Fonemi

I primi 3 stimoli vocali costituiscono i test di intelleggibilità e comportano un intervento più o meno determinante delle attività mentali superiori. Ogni lista è composta da 10 parole, e per ogni variazione di intensità si utilizza una lista diversa. Si calcola la percentuale di parole correttamente individuate su un grafico e si ricava la curva di articolazione o intelleggibilità.

In seguito ad una diagnosi di sordità è possibile prevedere una buona applicazione di protesi acustiche, che diano alla persona la possibilità di recuperare in parte la perdita uditiva.

Gli apparecchi acustici si dividono in protesi analogiche e protesi digitali.

Të folurit është natyrisht njëra nga më të rëndësishmet mes tyre dhe mungesa e të kuptuarit paraqet një aspekt shumë të rëndë të uljes së dëgjimit.

Stimuli i përdorur për provat vokale është paraqitur nga zëri njerëzor në disa forma.

Zë i rregjistruar me cd. Stimujt vokale mund të jenë:

- Frazë të shkurtra me kuptim të përbushur
- Fjalë shumë zanorëshe
- Fjalë dyzanorëshe
- Logotomi
- Fonema

Tre stimujt e parë vokal përbëjnë testin e kuptueshmërisë dhe sjellin një ndërhyrje pak a shumë përcaktuese të aktiviteteve superiore mendore. Çdo listë është e përbërë nga 10 fjalë dhe për çdo variacion të intensitetit përdoret një listë e ndryshme. Llogaritet përqindja e fjalëve korrekte mbi një grafik dhe përftohet lakorja e artikulimit ose e kuptueshmërisë.

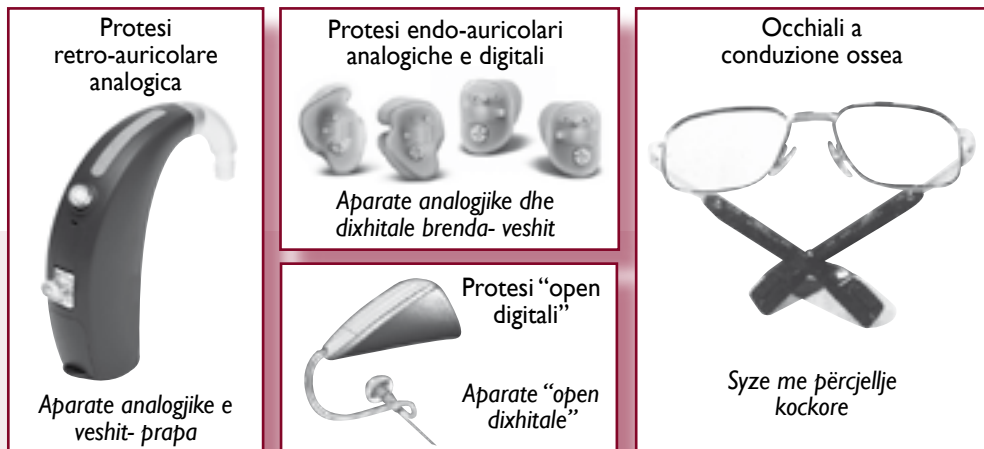
Për një diagnozë shurdhësie është e mundshme të parashikosh një aplikim të mirë të protezave akustike, të cilat i japin personit mundësinë për të rikuperuar një pjesë të humbjes dëgjimore.

Aparatet akustike ndahen në aparate analogjike dhe në aparate dixhitale.

Per una buona protesizzazione bisogna tenere conto sia del tipo di perdita uditiva sia del tipo di apparecchio applicabile. Nel caso di una perdita lieve, ad esempio, è consigliabile l'applicazione di una protesi a guadagno ridotto con foro di ventilazione, mentre per una perdita media è più indicata l'applicazione di protesi di ridotte dimensioni con buona regolazione per lavorare su un campo residuo scarso. Quando la perdita è grave, invece, è preferibile l'applicazione di protesi di elevata potenza e di dimensioni considerevoli.

La situazione è differente nel caso in cui ci sia una sordità trasmissiva, perché in quel caso è necessario applicare una protesi a conduzione ossea.

Gli apparecchi acustici

49

Aparatet akustike

Për të arritur një protezizim të mirë duhet të kesh parasysh si tipin e humbjes dëgjimore po ashtu edhe tipin e aparatit të aplikueshëm. Për shembull, në rastin e një humbje të lehtë, është e këshillueshme përdorimi i një aparatit me vrimë ventilimi, me përfitim të reduktuar, ndërsa për një humbje dëgjimi të mesëm është më i përshtatshëm aplikimi i aparateve me përmasa të reduktuara, me një rregullim të mirë për të punuar në një fushë me mbetje të pakta. Ndërsa kur humbja është e rëndë është e preferueshme aplikimi i aparateve me fuqi të lartë dhe me përmasa të konsiderueshme. Situata është ndryshe në rastet kur ka shurdhësi të transmetueshme, sepse në këtë rast është e nevojshme të aplikohet një aparat me përcjellje kockore.

COSA FARE PER UNA BUONA PROTESIZZAZIONE

All'inizio viene condotta una anamnesi approfondita della persona con problema d'udito. Nel caso dei bambini deve essere fatta in presenza dei genitori. Nel caso di pazienti adulti, se possibile, può essere utile coinvolgere anche i familiari. È importante conoscere ogni aspetto quotidiano della vita del paziente per meglio tarare la protesi al momento dell'applicazione.

La visita audiologica deve essere completa di:

- Soglia uditiva (HTL)
- Comoda udibilità (MCL)
- Soglia di fastidio (UCL)
- Discriminazione vocale

In seguito si esegue uno studio approfondito di programmazione della protesi.

L'esame audiometrico

Kontrolli audiometrik

ÇFARË DUHET TË BËHET PËR NJË PROTEZIZIM TË MIRË

Si fillim zhvillohet një anamnezë e thellë personit me probleme dëgjimore.

Në rastet e fëmijëve duhet të bëhet në prezencën e prindërve. Në rastet e pacientëve të rritur, në qoftë se është e mundur, mund të jetë e dobishme të përfshihen edhe familjarët. Është e rëndësishme të njohësh çdo aspekt të përditshëm të jetës së pacientit që të gradosh mirë aparatit në momentin e aplikimit.

Vizita audiologjike duhet të përbëhet nga:

- Pragu i dëgjimit (HTL)
- Dëgjueshmëria e plotë (MCL)
- Pragu i bezdisjes (UCL)
- Diskriminim vokal

Më pas bëhet një studim i thellë i programimit të aparateve.

Nel caso di applicazione di protesi analogica bisogna programmare i vari TRIMMER (PC, AGC, VOLUME, CR) che sono collocati nella parte retroauricolare.

Nel caso di applicazione di protesi digitale bisogna programmare i diversi parametri col pc e la regolazione delle bande e dei canali. Questo può avvenire solo con programmi specifici e deve essere eseguito dalla figura dell'audiometrista.

Dopo l'applicazione si esegue un buon follow-up, meglio se seguito anche dalla figura professionale del logopedista.

PRESA DELLE IMPRONTE E APPLICAZIONE DELLE PROTESI

Per prendere una impronta corretta della chiocciola bisogna inizialmente eseguire una visione otoscopica del condotto, prima di introdurre l'otostop a protezione del timpano. Una volta verificato il buon posizionamento dell'otostop, si può procedere con la presa dell'impronta. Una successiva verifica otoscopica finale serve a valutare eventuali rimanenze di materiale nell'orecchio.

Le impronte prese vengono mandate in laboratorio per la creazione delle chioccioline su misura e del modello adatto alla tipologia di sordità.

La protesi viene quindi programmata e infine applicata.

Në rastet e aplikimit të aparateve analogjike është e nevojshme të programohen TRIMMER të ndryshme (PC, AGC, VOLUME, CR), të cilët janë të vendosur në pjesën e pasme të veshit.

Në rastin e aplikimit të aparateve dixhitale duhet të programohen parametra me PC si dhe rregullimi i pllakave dhe i kanaleve. Kjo mund të bëhet vetëm me programe specifike dhe duhet të ndiqet nga figura e audiometristit.

Pas aplikimit ndiqet një follow-up i mirë, është më mirë në qoftëse ndiqet edhe nga figura profesionale e logopedistit.

MARRJA E MASAVE DHE APLIKIMI I APARATEVE

Për të marrë një masë të saktë të kërmillit duhet fillimisht të bësh kontroll otoskopik të kanalit, para se të vendosësh otostopin për të mbrojtur timpanin. Sapo të jetë verifikuar pozicionimi i mirë i otostopit, mund të vazhdohet me marrjen e masës. Më pas është i nevojshëm një verifikim otoskopik final, i cili shërben për të parë nëse ka ndonjë mbetje të materialit në vesh.

Masat e marra dërgohen në laborator për krijimin e kërmillit në masën dhe modelin e përshtatshëm sipas tipit të shurdhësisë.

Kështu aparati programohet dhe aplikohet.

L'autocostruzione della cabina silente nella diagnosi di sordità

Stefano Bizzarri

È architetto presso lo studio d-zone architects di Firenze.

Nel suo intervento presenta la progettazione e la realizzazione della cabina silente in muratura realizzata presso l'associazione Sh.E.Sh.I.T che ha modificato la qualità delle diagnosi di sordità e ha permesso la contaminazione tra architettura ed educazione dei sordi.

Nella primavera del 2007 il nostro studio di architettura ha avuto l'opportunità di iniziare una collaborazione con l'Istituto dei Sordi di Torino a Pianezza (TO) e con l'Associazione per l'Educazione dei Sordi e la loro Integrazione (Sh.E.Sh.I.T.) con Sede a Scutari (Albania).

Il nostro studio, già da alcuni anni operante in Albania, si è trovato così ad intervenire in un contesto a noi sconosciuto, come quello dei sordi.

L'intervento richiestoci era relativo alla realizzazione di una cabina silente

52

Autondërtimi i kabinës pa zhurmë në diagnozën e shurdhësisë

Stefano Bizzarri

Është arkitekt pranë studios d-zone architects të Firences.

Në ndërhyrjen e tij prezanton projektimin dhe realizimin e kabinës pa zhurmë në murature të realizuar pranë shoqatës Sh.E.Sh.I.T., e cila ka modifikuar cilësinë e diagnozave të shurdhësisë dhe ka lejuar kontaminimin mes arkitekturës dhe edukimit të shurdhërve.

Në pranverën e 2007 studioja jonë e arkitekturës ka pasur rastin të fillojë një bashkëpunim me Institutin e Shurdhërve të Torinos në Pianezza (To) dhe me shoqatën për Edukimin e Shurdhërve dhe Integrimin e Tyre (Sh.E.Sh.I.T.) me qendër në Shkodër (Albania).

Studioja jonë, e cila vepron që prej disa vitesh në Shqipëri, do të ndërhynte në një kontekst të panjohur për ne, si kjo e shurdhërve.

Ndërhyrja e kërkuar ishte realizimi i një kabine pa zhurmë brenda ambienteve të

all'interno dei locali dell'associazione.

Inizialmente, come approccio di progetto, abbiamo ritenuto necessario analizzare cosa fosse una cabina silente, a cosa servisse, quali fossero le caratteristiche del luogo destinato ad accogliere la cabina silente e se fosse meglio rivolgerci al mercato industriale oppure produrla in modo artigianale. L'autoproduzione ha in qualche modo anche una forte importanza dal punto di vista sociale. La peculiarità è che a costruire sono gli stessi proprietari o fruitori del bene che, assistiti e organizzati da professionisti, vengono guidati nella realizzazione di quanto progettato. Questo serve a creare un tessuto adatto allo scambio di conoscenze e un buon terreno per l'apprendimento. Il costruire in proprio, sebbene non sia collocato in una sorta di paramercato, perché presuppone la conoscenza dei processi di analisi, valutazione, recupero dei materiali e modalità di posa, assume importanza in quanto alternativa all'accettazione dell'offerta voluta dal mercato. Una cabina silente può essere definita come un ambiente chiuso, realizzato in modo tale da assorbire il "rumore" proveniente dall'esterno e da tagliare alcune frequenze di possibili rumori interni.

La cabina silente permette di effettuare quindi esami audiometrici in condizioni ottimali, rendendone quindi gli esiti attendibili. Permette inoltre di eseguire

shoqatës.

Fillimisht, si përceptim të projektit, kemi parë të nevojshme të analizojmë çfarë është kabina pa zhurmë, për çfarë shërben, cilat ishin karakteristikat e vendit të destinuar për të ndërtuar kabinën pa zhurmë dhe në qoftë se do të ishte më mirë t'i drejttoheshim tregut industrial ose t'a ndërtonim në mënyrë artizanale. Autondërtimi ka një rëndësi të fortë edhe nga pikpamja sociale. E veçanta është që duke e ndërtuar janë të njëjtët pronarë ose përfitues, të asistuar dhe të organizuar nga profesionistë, të cilët drejtohen për realizimin e asaj që është projektuar. Kjo shërben për të krijuar një pëlhurë të përshtatshme për shkëmbimin e njohurive dhe një terren të mirë për të mësuar. Ndërtimi në vetvete, edhe pse s'është i vendosur në një lloj paratregu, sepse presupozon njohjen e proceseve të analizës, vlerësimit, rekuperimin e materialeve dhe mënyrat e vendosjes, merr rëndësi përse i përket alternativës së pranimit të ofertës së duhur nga tregu.

Një kabinë pa zhurmë mund të përkufizohet si një ambjent i mbyllur, i realizuar në mënyrë të tillë për të thithur "zhurmën" e ardhur nga jashtë dhe për të ndërprerë disa frekuenca të mundshme të zhurmave të brendshme.

Kabina pa zhurmë lejon të bëhen kontrolle audiometrike në kushte optimale, duke i bërë rezultatet të besueshme. Lejon gjithashtu të bësh kontrolle audiometrike

esami audiometrici in campo libero, utili per valutare il guadagno protesico e per diagnosticare bambini non collaboranti.

Successivamente sono stati studiati i locali dell'associazione dove la cabina silente sarebbe stata collocata. Abbiamo così individuato una porzione di corridoio che per dimensioni (ml 2,50x2,20x3,00h) e adiacenze a locali a basso inquinamento acustico, poteva risultare adatta al posizionamento.

A questo punto, la domanda fondamentale a cui rispondere, riguardava la scelta da effettuare: se acquistare una cabina prodotta industrialmente oppure proseguire nella progettazione di una cabina realizzata su misura, in proprio.

I vantaggi di una cabina acquistata industrialmente riguardano le finiture del prodotto, la maggiore attenuazione del livello di rumore (circa 32 dB), la possibilità

La piantina dell'associazione

Harta e shoqates

në fushë të lirë, të dobishëm për të vlerësuar përfitimin nga protezat dhe për të diagnostikuar fëmijët që nuk bashkëpunojnë.

Më pas u studjuan ambjentet e shoqatës ku kabina pa zhurmë do të vendosej. Akoma nuk ishte vendosur nëse t'a ndërtonim apo t'a sillnim të gatshëm- analiza e gjendjes së fakteve dhe e ambientit është paraprake për vendimin, madje bën pjesë në procesin e vendosjes për të zgjedhur kabinën e vetëprodhuar ose të blerë në treg.

Kështu përcaktuam një pjesë të korridorit me dimensione (ml 2,50x2,20x3,00h) dhe afërsi me vendin me ndotje të vogël akustike, rezultonte e përshtatshme me pozicionimin.

Në këtë pikë, përgjigjia thelbësore për t'iu përgjigjur, i përkiste zgjedhjes për të vendosur: nëse të blinim një kabinë të prodhuar në mënyrë industriale ose të vazhdonim në projektimin e një kabine të realizuar me këto përmasa.

Avantazhet e një kabine të blerë industrialisht i përkasin përmbartimit të produktit,

di trasportare, montare e smontare il prodotto, quindi il beneficio di impiegarlo nuovamente qualora le condizioni mutino. Per contro, gli svantaggi di una cabina acquistata da un produttore ha un costo elevato (da 3000€) a cui vanno sommate le spese di spedizione oltre a quelle doganali.

Un cabina realizzata in autonomia permette, invece, di mantenere basso il costo totale dell'intervento, è adattabile allo spazio, personalizzabile e la realizzazione permette più flessibilità in relazione all'ambiente che la ospita. Gli svantaggi, invece, riguardano l'estrema difficoltà di riutilizzo delle parti che la costituiscono e una minore attenuazione del rumore (circa 28 dB).

Analizzate queste premesse, abbiamo deciso di realizzare in proprio la cabina silente affidandoci alla manodopera locale e cercando di reperire i materiali in Albania, sia per diminuire i costi di realizzazione sia per stimolare la creazione di nuove forme di costruzione nel paese.

La struttura progettata, sulla base quindi di un preventivo totale di circa 1.100 euro (circa 146.000 lek), consisteva All'interno della cabina poi il progetto aveva previsto il montaggio di pannelli fonoassorbenti piramidali per un taglio ottimale delle frequenze. L'impiego di questo sistema costruttivo costituito da lastre di gesso, struttura metallica e lana di roccia è stato scelto perché ormai già

zbutja e madhe e nivelit të zhurmës (32 db), mundësia për ta transportuar, montuar dhe çmontuar produktin, pra përfitimi për ta vendosur sërish sipas kushteve. Ndërsa disavantazhet e një kabine të blerë nga një prodhues ka një kosto rreth 3000 euro, ku hyjnë shpenzimet e transportit përveç atyre doganore.

Një kabinë e realizuar në vend lejon që kostoja e ndërhyrjes të jetë më e ulët, dhe është e përshtatshëm me hapsirën, është e personalizuar dhe realizimi lejon me shumë fleksibilitet në lidhje me ambientin ku ndodhet, ndërsa disavantazhet janë vështirësitë ekstreme të ripërdorimit të pjesëve që e përbëjnë dhe një ulje e vogël e zhurmës (rreth 28 db).

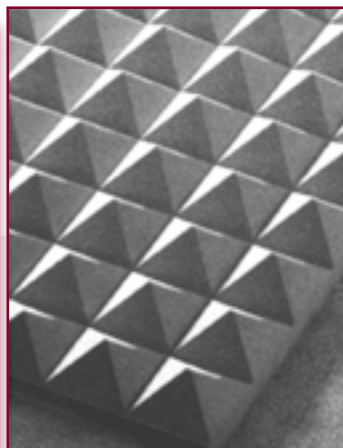
Pasi analizuam këto kushte paraprake vendosëm të realizojmë këtu kabinën pa zhurmë, duke jua besuar punën e krahut vendasve dhe duke kërkuar të gjejmë materialet në Shqipëri, si për të ulur kostot e realizimit si dhe për të stimuluar krijimin e formave të reja të ndërtimit në vend.

Struktura e projektuar mbi bazën e një preventivi total rreth 1100 euro (rreth 146000 lekë) konsistonte në fiksimin e pjesëve të metalit për të krijuar një skelet që të mund të mbante pllakat prej kartongjiesi dopjo. Brenda kartongjesit si material për të izoluar zhurmat e jashtme janë zgjedhur panele me lesh xhami, materiale këto lehtësisht të gjendshëm në tregje.

consolidato. Esiste già una grande tradizione di strutture di questo tipo con un notevole grado di perfezionamento dei materiali. La struttura in metallo è facile da realizzare e si adatta in modo molto veloce in vari ambienti. Il gesso è reperibile in quasi tutti i mercati, può essere tagliato e modellato semplicemente, la lana di roccia offre un buon coefficiente di isolamento termoacustico. Inoltre l'impiego di pannelli fonoassorbenti piramidali consente il taglio delle frequenze nell'ordine di decine di dB.

Una volta approntati i materiali necessari, sono iniziati i lavori, nel mese di giugno. Durante la realizzazione ci siamo resi conto che la costruzione della cabina silente assumeva giorno dopo giorno significati non immediatamente individuabili.

Un valore aggiunto al progetto è stata la collaborazione e l'integrazione tra le differenti parti che hanno ruotato intorno alla costruzione. Oltre quindi ai benefici

Më pas në brendësi të kabinës projekti kishte parashikuar montimin e paneleve zhurmëshues e piramidale për një prerje optimale të frekuencave. Puna këtij sistemi ndërtues, i ndërtuar nga pllaka gjesi, struktura metalike dhe lesh xhami u zgjedh sepse tashmë ishte konsoliduar. Ekziston një traditë e madhe e strukturave të këtij tipi në një gjendje që të bie në sy e perfeksionimit të materialeve. Struktura prej metali është e lehtë për t'u realizuar dhe përshtatet në mënyrë shumë të shpejtë në ambiente të ndryshme. Gjesoja mund të gjendet gati në të gjitha tregjet, mund të pritët dhe të modelohet me lehtësi, leshi i xhamii ofron një koeficient të mirë të izolimit termoakustik. Ndërsa puna e paneleve zhurmëshuese piramidale bën prerjen e frekuencave rreth dhjetra dB.

Sapo u sollën materialet e nevojshme, filluan punimet, në muajin qershor. Gjatë realizimit shumë re që ndërtimi i kabinës pa zhurmë merrte ditë pas dite kuptim jo menjëherë të dukshëm.

che la cabina avrebbe portato alle visite, alla diagnostica e quindi ai sordi albanesi, abbiamo potuto vedere come l'unione di più figure professionali, con competenze e ruoli differenti ha prodotto in breve tempo il *know-how* necessario per pensare prima e realizzare poi il progetto, nonostante ci trovassimo al di fuori dei normali contesti di lavoro e si presentassero difficoltà di reperimento di materiale e di comunicazione con i fornitori.

La presenza degli educatori, dei responsabili dell'associazione Sh.E.Sh.I.T. di Scutari, dell'Istituto dei Sordi di Torino e dello Studio d-zone architects di Firenze, ha permesso di affrontare in modo partecipato il progetto della cabina silente. La fase di esecuzione vera e propria ha interessato, poi, anche i piccoli ospiti del centro

Një vlerë që ju shtua projektit ka qënë bashkëpunimi dhe integrimi ndërmjet palëve të ndryshme, të cilët kanë kontribuar në ndërtim. Përveç përfitimëve që kabina do t'i sillte vizitave, diagnostave, pra shurdhërve shqiptarë, patëm mundësi të shohim se si bashkimi i më shumë figurave profesionale, me kompetenca dhe role të ndryshme ka prodhuar në kohë të shkurtër know-how të nevojshme për të menduar më parë dhe për të realizuar më pas projektin, edhe pse gjendeshim jashtë konteksteve normale të punës dhe gjithashtu na paraqiteshin vështirësi në gjetjen e materialeve si dhe në komunikimin me furnitorët.

Prania e edukatoreve, përgjegjësve të shoqatës Sh.E.Sh.I.T. të Shkodrës, të Institutit të Shurdhërve të Torinos dhe të studios D-Zone Architects di Firenze, ka lejuar që të përballemi në mënyrë pjesëmarrëse me projektin e kabinës pa zhurmë. Faza e vërtetë e zbatimit i interesoi me pas edhe miqve të vegjël të qendrës duke krijuar një moment bashkimi rreth strukturës së bërë me një kuptim të krijuar

creando un momento di unione attorno alla struttura fatto di significative attività a supporto della costruzione (dalla tinteggiatura, alla scelta ed al posizionamento degli arredi interni, all'abbellimento esterno).

Per ultimo credo sia importante sottolineare come questa esperienza possa aprire la strada alla realizzazione di cabine silenziose a supporto delle visite diagnostiche della sordità attraverso una produzione a basso costo e con materiali di non difficile reperimento.

La diffusione di questa tipologia *low cost* può realmente permettere il miglioramento delle condizioni dei sordi sia in fatto di prevenzione sia di terapie successive anche in collocazioni geografiche lontane dai centri maggiori dove è più facile a volte individuare strutture maggiormente attrezzate. Inoltre è facilmente realizzabile anche in strutture ospedaliere.

nga mbështetja në ndërtim (nga lyerja, tek zgjedhja dhe pozicionimi i paisjeve të brendëshme, dekorimit të jashtëm).

Së fundi besoj se është e rëndësishme të nënvizojmë se si kjo eksperiencë mund të hapë rrugën e realizimit të kabinave pa zhurmë për vizitat e diagnostikimit të shurdhësisë nëpërmjet një prodhimi me kosto të ulët dhe me materiale që s'është e vështirë për t'i gjetur.

Përhapja e kësaj tipologjie, kosto e ulët, mundet realisht të lejojë përmirësimin e kushteve të shurdhëve si për parandalimin si dhe për terapitë e ardhshme, edhe në zonat gjeografike të largëta nga qendrat e mëdha, ku ndonjëherë është më e lehtë të gesh struktura të pajisura krejtësisht. Gjithashtu është lehtësisht e realizueshme edhe në strukturat spitalore.

La ricerca e la documentazione della lingua dei segni albanese

Florian Rojba

È assistente nel progetto di ricerca e documentazione della lingua dei segni albanese per l'associazione ANAD, "Albanian National Association of the Deaf" di Tirana.

Nel suo intervento racconta l'esperienza dell'associazione e spiega i vari progetti legati alla realizzazione del dizionario di lingua dei segni albanese.

CHI È ANAD

ANAD è l'Associazione Nazionale Albanese delle Persone Sorde. È stata fondata in Albania nel 1993. Secondo il suo statuto, ANAD è un'organizzazione in cui la base della comunicazione è la lingua dei segni.

GLI SCOPI DI ANAD

Rappresentare la comunità delle persone sorde in Albania e migliorare la situazione di questa comunità nel quadro della società albanese tramite:

59

Autondërtimi i kabinës pa zhurmë në diagnozën e shurdhësisë

Florian Rojba

Është Asistent në projektin e kërkimit dhe dokumentimit të gjuhës së shenjave shqipe për shoqatën ANAD, Albanian National Association of the Deaf të Tiranës. Në ndërhyrjen e tij tregon eksperiencën e shoqatës dhe shpjegon projektet e ndryshme të lidhura këto me realizimin e fjalorit të gjuhës së shenjave shqipe.

KUSH ËSHTË ANAD

ANAD është Shoqata Kombëtare Shqiptare e Njerëzve që nuk Dëgjojnë në Shqipëri. Është themeluar në vitin 1993. Bazuar në statutin e saj, ANAD është një organizatë ku mënyra bazë e komunikimit të saj është gjuha e shenjave.

QËLLIMET E ANAD

Të përfaqësojë komunitetin e personave që nuk dëgjojnë në Shqipëri dhe të përmirësojë situatën e këtij komuniteti në kuadrin e shoqërisë shqiptare nëpërmjet:

- La creazione di pari opportunità per la completa partecipazione nella società
- Il miglioramento del sistema legale in difesa dei diritti delle persone sorde
- Il miglioramento del sistema d'istruzione
- La collaborazione con le istituzioni governative per le necessità di questa comunità

CHE FA ANAD?

Dal 2000 fino ad adesso ANAD è finanziata dall'Associazione Finlandese delle persone sorde e il Ministero degli Esteri della Finlandia e segue questi progetti:

- Il progetto per l'appoggio organizzativo dall'anno 2000 in poi
- Il progetto di Sensibilizzazione dall'anno 2000 in poi
- Il progetto in aiuto delle donne sorde, 2004-2005
- Il progetto della formazione per gli interpreti della lingua albanese
- Il progetto della ricerca e della documentazione della lingua dei Segni albanese, che ha come scopo di raggiungere lo sviluppo, la conoscenza e l'unificazione della lingua dei segni albanese come lingua primaria per le persone sorde in Albania.

Lo staff è composto da persone udenti e da persone sorde.

60

- *Krijimit të mundësive të barabarta për pjesëmarrje të plotë në shoqëri.*
- *Përmirësim të sistemit ligjor në mbrojtje të të drejtave të personave që nuk dëgjojnë.*
- *Përmirësimin të sistemit arsimor.*
- *Bashkëpunimit me institucionet qeveritare për nevojat e këtij komuniteti.*

ÇFARË BËN ANAD?

Nga viti 2000 deri tani ANAD mbështetet financiarisht nga Shoqata Finlandeze e personave që nuk dëgjojnë dhe Ministria e Jashtme e Finlandës dhe zbaton këto projekte:

- *Projekti i mbështetjes organizative viti 2000 në vazhdim.*
- *Projekti i Avokatisë viti 2000 në vazhdim*
- *Projekti në ndihmë të grave që nuk dëgjojnë, 2004-2005.*
- *Projekti i Trajnimit për Interpretë të gjuhës shqipe.*
- *Projekti i Kërimit dhe Dokumentimit të Gjuhës shqipe të shenjave. i cili ka si qëllim të arrijë zhvillimin, njohjen dhe unifikimin e gjuhës shqipe të shenjave si gjuhë të parë për personat që nuk dëgjojnë në Shqipëri.*

ANAD përbëhet nga persona që dëgjojnë dhe nga persona që nuk dëgjojnë.

IL PROGETTO DI SENSIBILIZZAZIONE (AVOKATISË)

ANAD segue un progetto di Sensibilizzazione dall'anno 2000. Nel 2006 ANAD ha pubblicato il Modulo I di Sensibilizzazione che è stato preparato dalla persona incaricata presso l'associazione e da esperti stranieri. Lo scopo della pubblicazione del modulo era la formazione e l'informazione della comunità delle persone sorde (nelle città) sulle attività del Servizio.

Durante l'anno 2006-2007 ANAD ha fatto formazione in 10 città dell'Albania, queste formazioni sono state fatte dall'assistente del progetto della Consulenza Legale, Florian Rojba, insieme a volontari sordi.

IL PROGETTO DEGLI INTERPRETI DELLA LINGUA DEI SEGNI ALBANESE

Quest'anno (2007) per la prima volta è cominciato il programma di due anni della formazione degli interpreti, che non esistevano prima in Albania.

Tramite questo progetto ANAD mira a:

- Preparare interpreti della lingua dei segni
- Offrire servizi di interpretariato alle persone sorde, in campo sanitario, dell'istruzione, collocamento, per prendere informazioni dal governo centrale e locale, per la rappresentazione negli organi giudiziari e la partecipazione nel prendere le decisioni.

61

PROJEKTI I AVOKATISË

ANAD zbaton projektin e Avokatisë prej vitit 2000. Në vitin 2006 ANAD boton Modulin I të Avokatisë, i cili u përgatit nga punonjësi i avokatisë pranë organizatës dhe ekspertë të huaj. Qëllimi i botimit të modulit ishte trajnimi dhe informimi i komunitetit të personave që nuk dëgjojnë në rrethe rreth çështjeve më kryesore të avokatisë.

Gjatë vitit 2006-2007 ANAD ka zhvilluar trajnime në 10 qytete të Shqipërisë, këto trajnime janë mbajtur nga asistenti i projektit të Avokatisë Florian Rojba së bashku me vullnetarë që nuk dëgjojnë.

PROJEKTI I INTERPRETEVE TË GJUHËS SHQIPE TË SHENJAVE

Këtë vit (2007) për herë të parë ka filluar programi 2 vjeçar i trajnimit të interpreteve, i cili nuk ekzistonte më parë në Shqipëri.

Nëpërmjet këtij projekti ANAD synon:

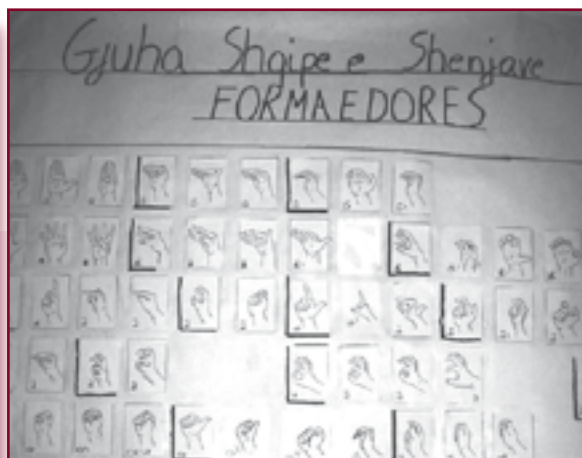
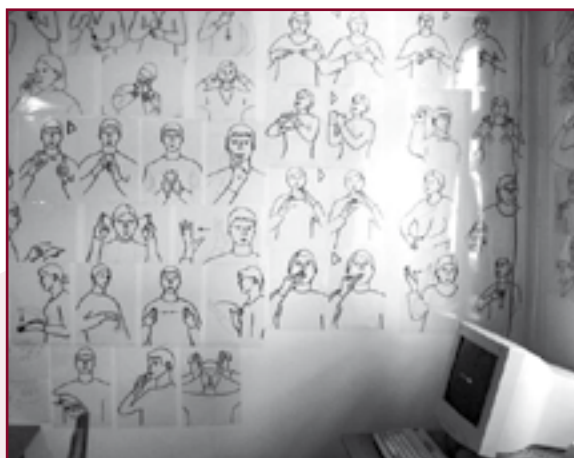
- Të përgatisë interprete të gjuhës së shenjave.
- Të ofrojë shërbime interpretimi personave që nuk dëgjojnë, në shëndetësi, arsim, punësim, marrje informacioni nga pushteti qendror dhe vendor, përfaqësim në organet gjyqësore, pjesëmarrje në vendim marrje.

IL PROGETTO DELLA RICERCA E DELLA DOCUMENTAZIONE DELLA LINGUA DEI SEGNI ALBANESE (2003-2005)

Lo scopo principale del progetto era la documentazione dei segni usati dalla comunità sorde, lingua che prima non era documentata, e la pubblicazione di una videocassetta accompagnata dal primo vocabolario della lingua albanese dei segni.

IL PROCESSO, I METODI DEL LAVORO E IL SUCCESSO DEL LAVORO DELLA LINGUA DEI SEGNI.

Gli assistenti della ricerca della lingua dei segni, che sono tutte persone sorde, sono stati formati sulla struttura della lingua dei segni, sui metodi del lavoro, e anche su come raccogliere i dati linguistici nelle città dell'Albania tramite la videoregistrazione delle persone sorde.

62

PROJEKTI I KËRKIMIT DHE DOKUMENTIMIT TË GJUHËS SË SHENJAVE SHQIPE (2003-2005)

Qëllimi kryesor i projektit ishte dokumentimi i shenjave të përdorura nga komuniteti që nuk dëgjon, gjuhë e cila nuk ishte dokumentuar më parë, botimi i një videokasete të shoqëruar nga fjalori i parë i gjuhës të shenjave shqipe.

PROÇESI, METODAT E PUNËS DHE SUKSESET E PUNËS SË GJUHËS SË SHENJAVE.

Asistentët e kërkimit të gjuhës së shenjave, të cilët ishin persona që nuk dëgjojnë u trajnuan për strukturën e gjuhës së shenjave, metodat e punës dhe si të mblidhnin të dhëna gjuhësore në qytetet e Shqipërisë nëpërmjet filmimit të personave që nuk dëgjojnë.

I segni nel vocabolario sono divisi in 6 temi di base:

- Segni quotidiani
- La famiglia e la gente
- La casa
- I vestiti
- Il cibi e le bibite
- La scuola

L'UTILIZZO DEL PRIMO VOCABOLARIO DELLA LINGUA DEI SEGNI ALBANESI

Questo materiale è molto importante per l'istruzione delle persone sorde tramite la lingua dei segni, per la formazione degli interpreti della lingua dei segni, per i genitori sordi dei bambini sordi e per imparare la lingua dei segni dalla comunità sorda.

Il lavoro della lingua dei segni in Albania dal 2006 in poi prevede i seguenti piani per il futuro:

- La pubblicazione della seconda parte del vocabolario.
- La collaborazione regionale: tenere la formazione sul lavoro della lingua dei segni in Kosovo.

64

Shenjat në fjalor u ndanë në 6 tema bazë:

- *shenja të përditshme*
- *familja & njerëzit*
- *shtëpia*
- *rrobot*
- *ushqimi & pijet*
- *shkolla*

PËRDORIMI I FJALORIT TË PARË TË GJUHËS SË SHENJAVE SHQIPE.

Ky material është shumë i rëndësishëm për arsimimin e personave që nuk dëgjojnë nëpërmjet gjuhës së shenjave, për trajnimin e interpreteve të gjuhës së shenjave, për prindërit që dëgjojnë të fëmijëve që nuk dëgjojnë dhe për mësimin e gjuhës së shenjave nga komuniteti i njerëzve që nuk dëgjojnë.

Puna e gjuhës së shenjave në Shqipëri 2006 dhe vazhdim, planet për të ardhmen:

- *Botimi i pjesës së dytë të fjalorit.*
- *Bashkëpunimi rajonal: mbajtja e trajnimeve rreth punës së gjuhës së shenjave në Kosovë.*

- La collaborazione con l'Istituto degli Alunni che non Sentono a Tirana e con i genitori sordi dei bambini sordi.
- Lo scopo principale è il riconoscimento legale della lingua dei segni.

L'esperienza educativa con i sordi in Italia

Lucio Vinetti

È Direttore della Scuola Audiofonetica di Mompiano (BS) ed è Presidente della FIACES, Federazione Italiana delle Associazioni e dei Centri Educativi per Sordi.

Nel suo intervento tratta delle prospettive pedagogiche nell'educazione dei sordi, riflettendo sulla situazione italiana e proponendo sfide educative e linguistiche.

LA SITUAZIONE NORMATIVA DELLA SCUOLA IN ITALIA

Una tappa importante per la legislazione italiana che riguarda la disabilità è la legge nr. 517 del 1977, che determina la progressiva chiusura delle scuole speciali attraverso l'integrazione di tutte le persone con handicap nelle scuole comuni di

65

- Bashkëpunimi me Institutin e Nxënësve që nuk dëgjojnë në Tiranë dhe prindërit që dëgjojnë të fëmijëve që nuk dëgjojnë.
- Qëllimi më i madh është njohja ligjore e gjuhës së shenjave shqipe.

Eksperienca edukative me personat e shurdhër në Itali

Lucio Vinetti

Është Drejtor i Shkollës Audiofonetica di Mompiano (BS) dhe është President i FIACES, Federata Italiane e Shoqatave dhe e Qendrave Edukative për shurdhët.

Në ndërhyrjen e tij trajton prespektivat pedagogjike në edukimin e shurdhërve, duke reflektuar në situatën italiane dhe duke propozuar sfida edukative dhe gjuhësore.

SITUATA NORMATIVE E SHKOLLËS NË ITALI

- L.517/77

Mbyllja e shkollave speciale dhe integrimi i të gjithë personave me aftësi të

ogni ordine e grado.

Un'altra tappa importante è la legge nr 104 del 1992, che può essere definita come "Legge quadro sull'integrazione scolastica". In essa vengono definiti i criteri di integrazione e di inserimento delle persone disabili nelle scuole e nell'università.

LA PROSPETTIVA PEDAGOGICA

- Come sguardo sull'educazione e sull'educabilità del bambino sordo
- Partendo da un'ottica sempre relazionale
- Accettando la condizione di "handicap condiviso"
"Nelle dinamiche comunicative la limitazione sensoriale mette in crisi fortemente sia il sordo, sia chi si pone in relazione con lui" (D. Marcelli, Psicopatologia del bambino, Masson, Milano 1995)
- Parlando di competenza linguistica non in modo asettico, ma nella consapevolezza di quanto essa abbia un profondissimo e intimo legame con la capacità di ogni soggetto di agire interazioni comunicative significative
- L'annullamento delle distanze comunicativo-relazionali è l'obiettivo prioritario da raggiungere per l'acquisizione di future competenze cognitive

66

kufizuara në shkollat e zakonshme.

- L.104/92

Ligji mbi integrimin shkollor

PRESPEKTIVA PEDAGOGJIKE

- *Si shikim mbi edukimin dhe edukueshmërinë e fëmijës së shurdhër*
- *Në një optikë marrëdhëniesh*
- *Duke pranuar kushtin e "aftësi e kufizuar e bashkëndarë"*
"Në dinamikat komunikuese kufizimi shqisorë vë në krizë si personin e shurdhër e gjithashtu atë që është në marrëdhënie me të" (D.Marcelli, Psicopatologia del bambino, Masson, Milano 1995)
- *Flasim për kompetenca gjuhësore jo në mënyrë të thatë, por me vetdijshmërinë për lidhjen e thellë dhe intime që ajo ka me aftësinë e çdo subjekti për të vepruar ndërmjet veprimeve komunikuese sinjifikuese.*
- *Për këtë anulimi i distancave komunikuese-marrëdhënie është objektiv parësor për të arritur fitimin e ardhshëm të kompetencave njohëse.*

LO SVILUPPO DELLE COMPETENZE LINGUISTICHE

- Ogni bambino sordo, anche se grave, possiede abilità e competenze cognitive
- La capacità linguistica risulta essere un aspetto particolare della più generale competenza comunicativa, che a sua volta dipende dal livello di maturazione raggiunto dallo sviluppo cognitivo, sociale e affettivo del bambino
- La mancanza di una lingua verbale non significa mancanza di linguaggio
- Un soggetto cognitivamente povero è tale non in quanto carente dal punto di vista linguistico, ma perché mancante di adeguati strumenti di espressione del pensiero
- Un limitato controllo sensoriale dell'ambiente produce diversità di approccio alla comunicazione ed ai linguaggi, per questo Vygotsky definisce la sordità come diversità e non come handicap (in quanto implica l'adozione di un diverso linguaggio)
- Il primato va all'esperienza o al linguaggio?
Tre ipotesi:
 1. Il linguaggio struttura il pensiero
 2. Il pensiero struttura il linguaggio
 3. Esiste interazione fra linguaggio e pensiero perché entrambi modellati dal contesto e dalle relazioni
- La “parola” è padroneggiata solo se precedentemente il soggetto possiede il

67

ZHVILLIMI I KOMPETENCAVE GJUHËSORE

- Çdo fëmijë i shurdhër, edhe pse rëndë, zotëron aftësi dhe kompetenca njohëse
- Aftësia gjuhësore rezulton të jetë një aspekt i rëndësishëm i kompetencës komunikuese, e cila varet nga niveli i maturimit të arritur nga zhvillimi njohës, social dhe afektiv i fëmijës (Chomsky)
- Mungesa e një gjuhe verbale nuk do të thotë mungesë e të folurit
- Një subjekt me njohuri të varfëra është kështu jo nga mungesa nga pikpamja e të folurit, por nga mungesa e paisjeve të përshtatshme të shprehjes së mendimeve.
- Një kontroll i kufizuar shqisor i ambientit prodhon hapa të ndryshëm të komunikimit dhe të të folurit, për këtë Vygotsky përcakton shurdhësinë si ndryshim e jo si handicap (ku implikohet adoptimi i një të foluri ndryshe)
- Në vend të parë është eksperiencia apo gjuha e folur?
- Tre hipoteza:
 1. Të folurit strukturon mendimin
 2. Mendimi strukturon të folurit
 3. Ekziston ndërveprim ndërmjet të folurit dhe mendimit sepse të dyja janë të krijuara nga konteksti dhe nga marrëdhëniet
- “Fjala” është e zotëruar vetëm në qoftë se më parë subjekti zotëron konceptin

concetto da esprimere. Essa però è espressione di un particolare sistema simbolico (e, conseguentemente, comunicativo). Nell'udente è frutto di acquisizione, mentre nel sordo è frutto di apprendimento

L'INTEGRAZIONE SCOLASTICA: 3 DEFINIZIONI

1. L'integrazione mira allo sviluppo ed al potenziamento delle competenze comunicative del bambino sordo perché le attività cognitive vengono promosse ed elaborate all'interno delle relazioni esistenti nei micro e macro sistemi socio-culturali
2. "L'integrazione della persona sorda non è che il risultato, a mio parere, dell'interazione comunicativa che si sviluppa tra gli attori del processo del suo recupero in un contesto sociale ben definito" (I. Menegoi Buzzi, Effeta, n.9/10, 2003)
3. L'integrazione è prima di tutto integrazione di competenze che consentano di equilibrare in giuste dosi tecnica e prassi così da realizzare l'acquisizione di strumentalità linguistiche all'interno di un ambiente comunicazionale

LE SFIDE EDUCATIVE PER IL FUTURO

L'integrazione è una sfida che richiede cambiamenti negli atteggiamenti, negli stili educativi, nelle strategie didattiche, nei percorsi di insegnamento-apprendimento,

68

për të shprehur. Kjo është shprehje e një sistemi simbolik të veçantë (dhe rrjedhimisht komunikuese). Në personin që dëgjon është frut i fituar. Në personin e shurdhër është frut i të mësuarit.

INTEGRIMI SHKOLLOR: 3 PËRKUFIZIME

1. Integrimi synon në zhvillimin dhe në shtimin e kompetencave komunikuese të fëmijës së shurdhër sepse aktivitetet njihëse promovohen dhe përpunohen brenda marrëdhënieve ekzistuese në mikro dhe makro sistemet socio-kulturale.
2. Integrimi i personit të shurdhër sipas mendimit tim nuk është veçse rezultati i ndërveprimit komunikues që zhvillohet ndërmjet aktorëve të procesit të rikuperimit të tij në një kontekst social të përcaktuar mirë (I. Menegoi Buzzi, Effeta, 9/10/2003)
3. Integrimi është para së gjithash integrimi i kompetencave që synojnë të ekuilibrojnë në doza të drejta, teknike e praktike, kështu për të realizuar fitimin e instrumentalitetit gjuhësor brenda një ambjenti komunikues.

SFIDAT EDUKATIVE PËR TË ARDHMEN

Integrimi është një sfidë që kërkon ndryshime në sjellje, në stilet edukative, në strategjitë didaktike, në ndjekjet e mësimit-të mësuarit, në sistemet vlerësuese dhe të menaxhimit

nei sistemi valutativi e di gestione organizzativa delle attività curricolari (P. Gaspari, Il bambino sordo, Anicia, Roma 2005)

La didattica quotidiana deve diventare “speciale”, cioè con più qualità (D. Lanes).

L'adozione dei protocolli ICF (che introducono nella diagnosi fattori contestuali e ambientali) e il modello della presa in carico, dell'aver cura nella prospettiva del “Progetto di vita”.

Professionalità diffusa che aggiunga alle conoscenze didattico-curricolari competenze formative e progettuali speciali e quindi specifiche orientate alla realizzazione di processi di integrazione efficaci

È evidente che il rapporto esistente tra pensiero e linguaggio, funzione simbolica e sordità nella sua complessità risulta centrale nel dibattito sui metodi.

Cionondimeno la vera sfida didattica è rappresentata dalla multimedialità, intesa come padronanza all'interno di un modello flessibile ma non eclettico di molti metodi e disponibilità all'uso di diversi strumenti che permettano all'insegnante (effettivamente specializzato) di non sottomettere l'incontro con l'altro ad una sola strumentazione (A. Canevaro, Quel bambino là, La Nuova Italia, Scandicci 1996) e dall'individualizzazione, come la capacità (e la possibilità) di dare risposte concrete e reali ai bisogni speciali di cui ogni bambino sordo è portatore.

organizativ të aktiviteve kurrikulare (P. Gaspari, Il bambino sordo, 2005)

Didaktika e përditshme duhet të bëhet “speciale”, domethënë me më shumë cilësi (D. Lanes). Adoptimi i protokolleve ICF (që bëjnë pjesë në diagnozë, faktorë kontekstual dhe ambiental) dhe modeli i marrjes përsipër, që të kujdesesh për prespektiven e “Projektit të jetës”.

Profesionaliteti i shpërndarë që mbërrin tek njohjet didaktike-kurrikulare, kompetenca formuese dhe projektuese speciale e pra specifika të orjentuara për realizimin e proceseve të integritetit efikas.

Është evidente që marrëdhënia ekzistuese mes mendimit dhe të folurit, funksioni simbolik dhe shurdhësia në kompleksitetin e saj rezultojnë në qendër të debatit të metodave, megjithatë sfida e vërtetë didaktike është përfaqësuar nga përdorimi i më shumë mjeteve.

Përdorimi i më shumë mjeteve. E kuptuar si zotërimi në brendësi i një modeli fleksibël, por jo i shumanshëm nga shumë metoda dhe disponibilitet në përdorimin e instrumenteve të ndryshëm që i lejojnë mesuesit (të specializuar) të mos i nënshtrohet takimit me një tjetër vetëm me një instrument. (A. Canevaro, Quel bambino là, 1996).

Individualizimi: si aftësia (dhe mundësia) për të dhënë përgjigje konkrete dhe reale nevojave të veçanta në të cilin çdo fëmijë i shurdhër është mbartës.

L'esperienza educativa con le persone sorde in Albania

Lindita Klimi

È Direttrice dell'“Istituto degli Alunni che non sentono” di Tirana.

Nel suo intervento traccia una panoramica della situazione dell'educazione dei sordi in Albania, facendo riferimento all'esperienza dell'Istituto di Tirana e delle metodologie utilizzate.

L'istruzione e l'educazione delle persone sorde in Albania è un lungo processo di storia che comincia nell'anno 1964, quando per la prima volta queste persone sono state prese in carico e sistemate insieme con altre categorie di disabili in istituzioni comuni. Insieme ai cambiamenti economici, politici, sociali del paese, l'educazione dei sordi in Albania è passata attraverso alcune tipologie di educazione diverse, con l'obiettivo principale la formazione di una comunicazione adeguata come un bisogno necessario di comunicare per i sordi.

I primi metodi sono stati presi e ricavati dall'esperienza contemporanea di quel

70

Eksperienca edukative me personat që nuk dëgjojnë në Shqipëri

Lindita Klimi

Është drejtore e Insitutit të Nxënësve që nuk dëgjojnë të Tiranës.

Në nderhyrjen e saj jep një panoramë të situatës të edukimit të shurdhërve në Shqipëri, duke iu referuar eksperiencës së Insitutit të Tiranës dhe të metodologjive të përdorura.

Arsimimi dhe edukimi i personave që nuk dëgjojnë në Shqipëri është një proces i gjatë historie që daton që nga viti 1964, vit në të cilin për herë të parë këta persona u morën në ngarkim dhe u sistemuan së bashku me kategoritë e tjera të personave me vështirësi në një institucion të përbashkët. Sëbashku me ndryshimet ekonomike, politike, sociale të vendit edukimi i personave që nuk dëgjojnë në Shqipëri ka kaluar disa mënyra edukimi të ndryshme me synim kryesor formimin e një komunikimi të përshtatshëm si një nevojë e domosdoshme për të komunikuar personat që nuk dëgjojnë.

periodo dagli ex paesi dell'est (la prima esperienza è stata presa dall'ex Unione Sovietica negli anni '60), come il metodo orale e la dattilologia hanno continuato ad essere le uniche e severamente accettate e eseguite fino agli anni '90.

Con i cambiamenti politici e socio-economici nel nostro paese, dopo gli anni '90, i metodi d'istruzione dei sordi sono stati affrontati da un nuovo punto di vista, che ha come scopo principale la creazione di un tipo di comunicazione primaria verso gli altri. Se ci riferiamo al termine comunicazione, esso ha uno spazio più grande e trasmette i messaggi di diverso tipo, che riassumono col verbale e il non verbale in adattamento con diversi ambienti assicurando tutte le sue funzioni. Le persone sorde dispongono di un grande potenziale di comunicazione ed è molto importante trovare una comunicazione adeguata che si leghi alla sordità, che rappresenta anche con gli strumenti tecnici di aiuto di cui possono disporre. Osservando i gradi di sordità è stato suggerito che con sordità media e lieve, quando queste sono supportate da apparecchi acustici, la comunicazione verbale risulta predominante. I casi clinici, secondo l'esperienza nell'Istituto, presentano buoni risultati nella comunicazione verbale, usando i metodi alternati dell'educazione all'udito e educazione al parlato orale. In base a quelli nei curricula dell'Istituto sono stati inclusi le materie Lettura Orale e Pronuncia. I bambini sono

Metodat e para të huazuara dhe të përshtatura nga eksperiencia bashkohore e asaj kohe nga ish vendet e lindjes (eksperiencia e parë u mor nga ish Bashkimi Sovjetik rreth viteve 60) si metoda orale dhe daktilologjia vazhduan të qëndronin të vetme dhe rreptësisht të pranuar dhe të zbatuara deri rreth viteve 90. Me ndryshimet politike dhe social-ekonomike që ndodhën pas viteve 90, metodat e arsimimit të personave që nuk dëgjojnë u vendosën në një këndvështrim të ri diskutimi, i cili ka si parim bazë vendosjen e një lloji komunikimi si parësor ndaj llojeve të tjera. Nëse i referohemi termit komunikim ai ka një gamë të gjërë hapësire dhe transmeton mesazhe të llojeve të ndryshme që përmblihen në verbale dhe joverbale në përshtatje me mjediset të ndryshme duke siguruar të gjitha funksionet e tij. Personat që nuk dëgjojnë disponojnë një potencial të gjërë komunikimi dhe e rëndësishme është të vendoset një komunikim i përshtatshëm me llojin e shurdhësisë që paraqet si dhe me mjetet teknike ndihmëse që disponon. Duke parë shkallët e shurdhësive u sugjerua që shurdhësia e lehtë dhe e mesme, kur këto janë të mbështetura edhe me aparate dëgjimi, komunikimi verbal do të ishte mbizotërues. Rastet klinike, të nxjerra nga eksperiencat në Institut, tregojnë rezultate të mira në komunikimin verbal duke përdorur metoda të alternuara të edukimit të dëgjimit dhe edukimit të folurit oral. Në mbështetje të tyre në kurikulën e Institutit ishin të përfshira

riusciti ad apprendere una lingua con tutti i parametri della comunicazione e a disporre di tutto il potenziale per reagire nelle diverse situazioni di vita attiva. Le strutture linguistiche apprese danno alla lingua del bambino un uso funzionale, realizzando in questo modo l'uso massimo della comunicazione verbale.

Sicuramente la possibilità di un intervento precoce dà più possibilità al bambino di ottenere buoni risultati nell'assimilazione della comunicazione verbale. L'esperienza ha dimostrato che negli interventi precoci il bambino riesce a migliorare la comunicazione arrivando a scoprire, conoscere e ad avvicinarsi al mondo che lo circonda. Il nostro paese ha un'esperienza non molto buona negli interventi precoci per i sordi e i casi sono troppo rari, specialmente per iniziativa dei genitori, mentre nell'Istituto l'intervento inizia circa all'età di 6 anni, in un periodo relativamente tardiva.

QUAL È IL RUOLO DELLA LINGUA PARLATA?

La lingua come mezzo di comunicazione ha un ruolo principale per esprimere i pensieri e il rapporto dell'individuo con il mondo che lo circonda. La lingua si sottomette ad alcuni leggi linguistiche e la sua assimilazione permette la comunicazione della persona e quindi lo scambio di informazioni. La lingua è un

72

lëndët Shqiptim dhe Lexim Oral. Fëmijët kanë arritur të përfitojnë një gjuhë me të gjitha parametrat e komunikimit dhe ata disponojnë të gjitha potencialet për të vepruar në situata të ndryshme të jetës aktive. Strukturat e fituara gjuhësore i japin gjuhës së fëmijës një përdorim funksional duke realizuar në këtë mënyrë përdorimin maksimal të komunikimit verbal.

Sigurisht, mundësitë e ndërhyrjes së hershme japin më shumë përparësi që fëmija të arrijë rezultate të larta në përvetësimin e komunikimit gojor. Eksperienca ka treguar se në ndërhyrjet e hershme fëmija arrin të përmisojë ndjeshëm komunikimin duke arritur të zbulojë, të njohë e të afrohet me botën që e rrethon. Vendi ynë ka një eksperiencë jo të mirë në ndërhyrjen e hershme për personat që nuk dëgjojnë dhe rastet janë tepër të rralla, kryesisht nisma të prindërve, ndërsa në Institut ndërhyrja fillon rreth moshës 6 vjec, pra në një periudhë relativisht të vonshme.

CILI ËSHTË ROLI I GJUHËS SË FOLUR?

Gjuha, si ndërmjetëse e komunikimit luan një rol kryesor në shprehjen e mendimit dhe të raportit të individit me botën që e rrethon. Ajo i nënshtrohet disa ligjeve gjuhësore dhe përvetësimi i saj i mundëson njeriut komunikimin, pra dhënien dhe marrjen e informacionit. Ajo përbën një faktor të rëndësishëm në zhvillimin

fattore importante nello sviluppo dell'essere umano. La lingua comincia in una forma primitiva come gesti, mimica, suoni, ritmo e vocalizzazioni, prendendo alcuni ruoli come l'uso affettivo, divertente, pratico e della conoscenza.

Il bambino sordo può conoscere e usare due o più lingue, ma una lingua molto importante è la lingua parlata. In tutte e due le forme, la lingua parlata e quella scritta, questa lingua serve come mezzo di comunicazione per gli esseri umani, tra i quali non possono essere esclusi i sordi, perché questa è la lingua della gente che ci circonda, la famiglia, gli amici e tutta la società. L'ambiente che li circonda offre la lingua parlata e scritta e questo li aiuta ad aumentare le cognizioni e approfittare di una educazione in modo che siano utili per la società in cui vivono.

L'istruzione, il loro futuro professionale e l'occupazione dipendono in gran parte dall'insegnamento della lingua che rimane sempre uno dei mezzi più importanti della comunicazione, in base alla situazione attuale del nostro paese.

Il bambino sordo ha il diritto di utilizzare anche altri mezzi di comunicazione, così lui può essere bilingue. Ogni persona sorda, per sviluppare totalmente le sue abilità conoscitive, linguistiche e sociali ha bisogno di conoscere e usare due lingue: la lingua parlata e la lingua dei segni.

Dalla prima infanzia il bambino ha bisogno di comunicare con i genitori e con la

e qënies njerëzore. Gjuha fillon në një formë tepër primitive si gjeeste, mimikë, tinguj, ritëm dhe vokalizma duke marrë disa role si përdorimin afektiv, zbavitës, praktikë dhe njohës. Fëmija që nuk dëgjon mund të njohë dhe të përdorë dy ose shumë gjuhë, por një gjuhë tepër e rëndësishme është gjuha e folur. Në të dyja format e saj në gjuhën e folur dhe në atë të shkruar, kjo gjuhë shërben si mjet komunikimi për qëniet njerëzore prej të cilës nuk mund të përjashtohen njerëzit që nuk dëgjojnë, pra është gjuha e njerëzve që i rrethon ata, familja, miqtë e gjithë shoqëria. Mjedisi që i rrethon këta njerëz i ofron gjuhën e folur ose të shkruar dhe kjo i ndihmon ata për të rritur njohuritë dhe për të përfituar një edukim në mënyrë që të bëhen të vlefshëm për shoqërinë ku jetojnë. Arsimimi, e ardhmja profesionale dhe punësimi varen në një pjesë të madhe nga të mësuarit e gjuhës, që mbetet një ndër mjetet kryesore të komunikimit duke iu referuar situatës aktuale të vendit tonë.

Fëmija që nuk dëgjon ka të drejtë të përfitojë edhe nga mjete të tjera të komunikimit, pra ai mund të jetë dygjuhësh. Cdo person që nuk dëgjon për të zhvilluar plotësisht aftësitë e tij njohëse, gjuhësore dhe sociale ka nevojë të njohë dhe të përdorë dy gjuhë: gjuhën e folur dhe atë të shenjave. Që në fëmijërinë e hershme ai ka nevojë të komunikojë me prindërit dhe familjen e tij duke vendosur

sua famiglia, costruendo così i legami personali e affettivi. Egli cerca di comunicare con i suoi genitori in modo naturale e per questo bisogna cercare la forma più adeguata per la comunicazione dei bambini sordi.

1. Lo sviluppo dalla precoce infanzia con l'aiuto della comunicazione fa che il bambino sviluppi le sue abilità conoscitive che sono importanti per il ragionamento, l'astrazione e la memoria. La mancanza di comunicazione o la presenza di una comunicazione non adeguata avrà un'influenza negativa sullo sviluppo cognitivo del bambino.
2. La comunicazione influenza direttamente lo sviluppo del bambino. La comunicazione con i genitori, gli amici, l'ambiente che lo circonda fa sì che il bambino scambi le sue conoscenze. Senza la comunicazione non potrà esistere una conoscenza del mondo e non potrà esserci uno scambio di comunicazione.
3. Il bambino sordo dovrà possedere un mezzo di comunicazione adeguato, che in qualche caso potrà essere la lingua dei segni e in altri casi potrà essere quella parlata, nelle due forme e in altri casi tutte e due alternate.
4. Il bambino sordo appartiene e si sviluppa in due mondi, nei quali dovrà identificarsi, nel mondo degli udenti e in quello dei sordi. Quando arriva a

kështu lidhje personale dhe afektive. Ai kërkon të komunikojë me prindërit e tij në mënyrë natyrale dhe për këtë duhet gjetur forma më e përshtatshme e komunikimit për fëmijët që nuk dëgjojnë.

1. *Zhvillimi që në fëmijërinë e hershme me ndihmën e komunikimit bën që fëmija të zhvillojë aftësitë e tij njohëse që janë të rëndësishme për arsyetimin, abstraksionin dhe kujtesën. Mungesa e komunikimit ose prania e një komunikimi jo të përshtatshëm do të ketë një ndikim tepër negativ mbi zhvillimin konjitiv të fëmijës.*
2. *Komunikimi ndikon drejtpërsëdrejti në zhvillimin e njohurive të fëmijës. Komunikimi me prindërit, miqtë, mjedisin që e rrethon bën që fëmija të shkëmbejë dijet e tij. Pa komunikim nuk mund të ketë njohje të botës, nuk mund të ketë shkëmbim komunikimi.*
3. *Fëmija që nuk dëgjon duhet të zotërojë një mjet komunikimi të përshtatshëm, i cila në disa raste mund të jetë gjuha e shenjave në raste të tjera e folur, në të dyja format e saj dhe në disa raste të dyja gjuhët të alternuara.*
4. *Fëmija që nuk dëgjon i përket dhe rritet e zhvillohet në dy botë ku ai duhet të identifikohet, në botën e njerëzve që dëgjojnë dhe në atë të atyre që nuk*

capire questi due mondi si integra in un modo del tutto naturale, e una maniera per arrivare è il bilinguismo.

5. Il bilinguismo è una strada aperta che dà al bambino una precoce comunicazione con i genitori, la conoscenza del mondo, uno sviluppo cognitivo ottimale, un legame linguistico con il mondo che lo circonda e anche uno sviluppo della personalità nel mondo degli udenti e dei sordi.

COSA RAPPRESENTA IL BILINGUISMO?

Il bilinguismo si presenta con un doppio ruolo secondo il bambino, in cui si può avere la predominanza della lingua dei segni in alcuni o la predominanza della lingua verbale in alcuni altri o un equilibrio tra le due in altri. Al bambino sordo dobbiamo dare la possibilità di utilizzare tutte e due le lingue secondo le circostanze e l'anamnesi che lui ha. Egli dovrà essere aiutato nel beneficiare di tutti gli strumenti di supporto che offrono le due lingue divise. Egli ha il diritto di beneficiare di questi due mezzi di comunicazione e rimane un compito degli specialisti quello di adeguarglielo in maniera specifica.

L'ultimo decennio in Albania viene conosciuto anche per l'inserimento dell'utilizzo degli apparecchi acustici e i mezzi che aiutano il miglioramento

dëgjojnë. Kur ai arrin të kuptojë këto dy botë dhe të integrohet tek ato sa më natyrshëm e një mënyrë për t'ia arritur është dygjuhësia.

5. *Dygjuhësia është e një rrugë e hapur që i jep fëmijës një komunikim të hershëm me prindërit, një njohje të botës, një zhvillim konjitiv optimal, një lidhje gjuhësore me botën që e rrethon si dhe një zhvillim të personalitetit në botën e njerzve që nuk dëgjojnë dhe që dëgjojnë.*

ÇFARË PARAQET DYGJUHËSIA?

Dygjuhësia paraqitet me një rol të dyfishtë sipas fëmijës, ku mund të kemi mbizotërim të gjuhës së shenjave tek disa, mbizotërim të gjuhës orale te disa të tjerë ose ekuilibër ndërmjet të dyjave për disa të tjerë. Fëmijës që nuk dëgjon duhet t'i krijohen mundësitë për t'i përfitur të dy gjuhët sipas rrethanave dhe anamnezës që ai paraqet. Ai duhet të ndihmohet të përfitojë nga të gjitha mjetet ndihmëse dhe mbështetëse që ofrojnë të dy gjuhët veç e veç. Ai ka të drejtë të përfitojë nga këto dy mjete komunikimi dhe mbetet detyrë e specialistëve që t'ia përshtasë në mënyrë specifike.

Dekada e fundit në Shqipëri njihet edhe për futjen në përdorim të aparateve individuale të dëgjimit, mjete në ndihmë të përmirësimit të dëgjimit dhe të

dell'udito e sopportati dalla comunicazione orale nei bambini sordi. Il nostro paese conosce abbastanza casi di protesizzazione, ma nell'*Istituto degli alunni che non sentono*, è stato eseguito per la prima volta nel 1999 un progetto pilota dell'università di Padova, il quale è appoggiato e collegato ad un progetto di tre anni chiamato "Recupero dell'handicap sensoriale in Albania", sostenuto dal Magis e con l'ausilio tecnico dell'università di Padova, che ha compreso 170 bambini dell'istituto.

La protesizzazione dei bambini sordi, dal momento in cui c'è la conferma della diagnosi, è la chiave del successo di una riabilitazione orale, sicuramente accompagnata da un programma di logopedia che metta in funzione lo sviluppo verbale del bambino e viene adeguato all'ambiente in cui vive.

L'esperienza, anche se in un numero relativamente basso nel nostro paese, ha dimostrato che questi bambini hanno risultati molto vantaggiosi per integrarsi nella vita scolastica e sociale.

Negli ultimi tempi nel nostro paese esiste un dibattito sull'educazione dei sordi. La nostra opinione è che la scelta educativa tocca ad una decisione che dovrebbe essere presa nella maggior parte dei casi dai genitori, dai medici specialisti, dagli ORL, dai neuropsichiatri, dai logopedisti, dagli insegnanti specializzati. Così la

mbështetur nga të folurit oral tek fëmijët që nuk dëgjojnë. Vendi ynë njuh mjaft raste të vendosjes së aparateve të dëgjimit, por në Institutin e Nxënësve Që Nuk Dëgjojnë është zbatuar për herë të parë në vitin 1999 nga një projekt pilot i Universitetit të Padovës, i cili u mbështet dhe u shoqërua më pas me një projekt tre vjeçar "Rikuperimi I Handikapit Sensor Në Shqipëri" mbështetur nga Magis dhe me mbështetje teknike përsëri nga Universiteti I Padovës, i cili përfshiu 170 nxënës të Institutit. Paisja e fëmijëve që nuk dëgjojnë që në fëmijëri të hershme dhe që në momentin e konfirmimit të diagnozës me aparate dëgjimi është çelësi i suksesit të një rehabilitimi oral sigurisht i shoqëruar me një program logopedie, i cili vë në funksion të gjithë zhvillimin verbal të fëmijës si dhe përshtatet me ambjentin ku jeton. Eksperienca, megjithëse në një numër relativisht shumë të vogël në vendin tonë, ka treguar se fëmijë të tillë kanë rezultate dhe kanë më shumë avantazhe për tu integruar në jetën shkollore dhe sociale.

Kohët e fundit në vendin tonë zhvillohet një debat rreth edukimit të personave që nuk dëgjojnë. Mendimi ynë është se përzgjedhja edukative i takon një vendimi që duhet të merret në shumicën e rasteve nga prindërit, mjekët specialistë të ORL-së, pedopsikiatrët, logopedistët, mësuesit e specializuar pra

decisione è importante per definire il tipo di comunicazione. Con tutti i contrasti dei due percorsi differenti (la lingua dei segni e la lingua orale), la loro scelta non è facile e dovrebbe essere una decisione con basi scientifiche. Questa scelta dovrebbe essere fatta dalla precoce infanzia, in modo che il bambino venga orientato in uno dei due percorsi (la lingua dei segni o la lingua orale) o venga orientato per essere bilingue.

I sostenitori di tutte e due le teorie hanno avuto risultati e in pratica, ma soprattutto è importante che non si escluda nessun mezzo di comunicazione. Le conseguenze di una mancanza di comunicazione portano regresso nello sviluppo psicologico e cognitivo del bambino sordo. Quando egli ha poche abilità di comunicazione e ha poche possibilità di esprimere le sue necessità e i suoi desideri, c'è il rischio che tagli le relazioni con l'ambiente che lo circonda. Sentendo che non è capito dagli altri lui tende a chiudersi in sé stesso e di presentare un comportamento disturbato. Spesso nelle analisi psicopatologiche essi vengono rappresentati come bambini rumorosi indisciplinati, testardi e nervosi. I loro giochi sono isolati, lo stato emozionale non è stabile insicuri e spesso vivono grandi difficoltà per capire ed essere capiti dagli altri. Queste particolarità dello sviluppo affettivo sono legati al grave disordine che offre loro l'ambiente in cui vivono:

77

vendimmarrja është e rëndësishme për të përcaktuar llojin e komunikimit. Megjithë kundërshtimet e dy rrymave të ndryshme (gjuhës së shenjave dhe gjuhës orale) zgjedhja e tyre nuk është e lehtë dhe duhet të jetë një vendim marrje me baza shkencore. Kjo përzgjedhje duhet të bëhet që në fëmijërinë e hershme në mënyrë që fëmija të orientohet ose me njërin nga të dy rrugët (gjuhë e folur ose gjuhë me shenja) ose të orientohet për të qënë dygjuhësor. Përkrahësit e të dy teorive kanë patur rezultate në praktikë megjithatë e rëndësishme është të mos përjashtohet asnjë mjet komunikimi. Pasojat e një mungese të komunikimit sjellin regres në zhvillimin psikologjik e konjitiv të fëmijës që nuk dëgjon. Kur ai ka pak aftësi për të komunikuar, pak mundësi për të shprehur nevojat dhe dëshirat e tij, ai rrezikon të shkëputë marrdhëniet me ambientin që e rrethon. Duke u ndierë që nuk kuptohet ai tenton të mblidhet në vetvete dhe të paraqesë çrregullime sjellje. Shpeshherë në analizat psiko-patologjike ata paraqiten si fëmijë të zhurmshëm, jo të disiplinuar, kokëfortë dhe nervozë. Lojrat e tyre janë të veçuara, gjendja emocionale e paqëndrueshme, të pa sigurtë dhe shpesh përjetojnë vështirësi të mëdha për të kuptuar dhe për t'u kuptuar nga të tjerët. Këto veçori të zhvillimit afektiv kanë lidhje me çrregullimin e rëndë që iu ofron ambjenti

la famiglia, la scuola, la società, la mancanza della comunicazione che rischia lo sviluppo del bambino. In presenza di uno staff specializzato il bambino sordo non viene escluso da nessun tipo di comunicazione.

1. Ogni bambino sordo dispone di un certo numero di mezzi verbali e non verbali per comunicare. Come ogni essere umano è in grado di realizzare processi di scambio con l'ambiente che lo circonda. La comunicazione dovrà cominciare nella famiglia dove i genitori attraverso una comunicazione "globale" dovranno aiutare i loro bambini a sviluppare tutte le loro capacità linguistiche e che possono avere uno sviluppo mentale normale.
2. La comunicazione va integrata tra mezzi verbali e non verbali. Rimane un dovere degli specialisti di dirigere bene i bambini in una strada predefinita.
3. Il bambino sordo non dovrà essere visto come un oggetto che si prende in carica ma come un soggetto che è partner reale e che modifica il lavoro del mediatore.
4. L'educazione delle persone sorde è un problema non solo individuale ma anche familiare, da questa ultima vive questo deficit come una ferita grave o come una perdita immensa. È necessario dare un sostegno ai genitori che dovranno essere liberati dalle colpe, dalla lontananza o dalla difesa eccessiva dei

ku jetojnë: familja, shkolla, shoqëria, mungesa e komunikimit, e cila rrezikon zhvillimin e vetë fëmijës. Në prani të një personeli të specializuar fëmija që nuk dëgjon nuk përjashtohet nga llojet e komunikimit.

1. *Çdo fëmijë që nuk dëgjon disponon një numër të caktuar mjetesh verbale dhe joverbale për të komunikuar. Si çdo qenie njerëzore ai është në gjendje të realizojë procese shkëmbimi me mjedisin që e rrethon. Komunikimi duhet të fillojë që në familje ku prindërit përmes një komunikimi "global" duhet të ndihmojnë që fëmija e tyre të zhvillojë të gjithë aftësitë gjuhësore dhe të mund të gëzojë një zhvillim mendor normal.*
2. *Komunikimi vendoset në udhëkryq të një bashkësie mjetesh verbale dhe joverbale. Është detyrë e specialistëve të udhëheqin fëmijën drejt një rruge të përcaktuar drejt.*
3. *Fëmija që nuk dëgjon nuk duhet parë si një objekt që merret në ngarkim, por si një subjekt, i cili është partner real dhe që modifikon dhe vetë punën e ndërhyrësit.*
4. *Edukimi i personave që nuk dëgjojnë është një problem jo vetëm individual por edhe familjarë, kjo e fundit e përjeton këtë deficiet si një plagë të rëndë apo një humbje të pallogaritshme. Është e nevojshme të ndërmerret një mbështetje e vetë prindërve të cilët duhet të çlirohen nga reaksionet e fajësimit, largimit apo*

bambini. Lo scambio dell'informazione e la collaborazione stretta con i genitori dei bambini sordi rimane sempre una componente della loro educazione in generale.

L'inserimento scolastico dei bambini sordi nelle classi comuni: un'esperienza realizzata a Scutari

Suela Kola

È Educatrice presso l'associazione Sh.E.Sh.I.T e lavora all'interno di un progetto di integrazione di una bambina sorda in una scuola di Scutari.

Nel suo intervento racconta l'esperienza dell'inserimento positivo e del lavoro di rete che ha permesso una piena integrazione della bambina nella scuola.

Quando ho avuto la possibilità di lavorare con una bambina sorda e seguire il suo percorso scolastico, essere così un mediatore della comunicazione e della socializzazione, il mio compito di educatrice è stato quello di dare più strumenti

79

mbimbrotjes së fëmijës. Shkëmbimi i informacionit dhe bashkëpunimi i ngushtë me prindërit e fëmijëve që nuk dëgjojnë mbetet pjesë përbërëse e edukimit të përgjithshëm të tyre.

Shkollimi i fëmijëve të shurdhër në klasat e zakonshme: një eksperiencë e realizuar në Shkodër

Suela Kola

Është Edukatore pranë shoqatës Sh.E.Sh.I.T. dhe punon në projektin e integritit të një vajze të shurdhër në një shkollë të Shkodrës.

Në ndërhyrjen e saj tregon eksperiencën pozitive të futjes në shkollë dhe të punës në rrjet që ka lejuar një integrim të plotë të fëmijës në shkollë.

Shkollimi i fëmijëve të shurdhër në klasat e zakonshme; një eksperiencë e realizuar në Shkodër. Kur për herë të parë m'u dha mundësia të punoja më një fëmijë shurdh, të ndiqja ecurinë e saj e të kisha një rol ndërlidhës në vendosjen e komunikimit dhe

possibili alla persona, affinché arrivasse a costruirsi da sola un percorso e affinché fosse in grado di prendere delle decisioni e di fare delle scelte. L'idea mi era sembrata interessante ma anche un po' complicata, perché avevo delle conoscenze ma solo in teoria.

Era la mia prima esperienza e la prima di questo tipo a Scutari, dove si stava realizzando in collaborazione con l'Istituto dei sordi di Torino, che ha un'esperienza di quasi 200 anni in questo campo. Come adattare la loro esperienza nell'ambiente albanese? Come sarà la collaborazione delle famiglie? Come sarà accettata la figura dell'educatore nel nostro ambiente? E molte altre domande si potevano fare in quel momento.

L'unico l'obiettivo era di fare il meglio possibile. È così ha cominciato il progetto educativo della bambina che ho dovuto seguire nel suo percorso scolastico. La bambina era iscritta nella prima elementare della scuola "Maria Ausiliatrice" con l'insegnante di riferimento Jolanda Burbullushi. Il mio ruolo era di mediare tra la bambina, la sua socializzazione, il suo livello didattico e l'autonomia scolastica. Per realizzare questi obiettivi era necessario trovare e mettere un equilibrio e avere la collaborazione di un trinomio sociale tra la famiglia, la scuola e la comunità, in modo da avere una continuità.

formimin e raporteve ndërpersonale.

Detyra ime do ishte të gjeja sa më shumë mjete të mundëshme derisa ajo të arrinte vetë të aftësohej të merrte vendime e të bënte zgjedhje.

Ideja m'u duk interesante, por edhe pak e komplikuar, kisha njohuri për ato ishin vetem teorike.

Ishte eksperiencia ime e parë dhe e para e këtij lloji që do të zhvillohej në Shkodër, e cila do realizohej në bashkëpunim me Institutin e Shurdhërve të Torinos, që ka një eksperiencë 200 vjeçare në këtë fushë. Si do të përshtatej eksperiencia e tyre në ambjentin shqiptarë? Si do të pranohej figura e edukatorit në ambjentin tonë? Si do të bashkëpunonin familjet, shkolla e komuniteti? E shumë pyetje të tjera mund të dilnin.

I vetmi objektivi i imi ishte të jepja më të mirën e mundshme. Kështu filloi projekti edukativ i vajzës, të cilën do ta ndiqja në shkollë. Vajza ishte regjistruar në klasën e parë në shkollën jopublike "Maria Ndihmëtare" me mesuese kujdestare Jolanda Burbullushi, roli do ishte ai ndërmjetësimit në mes fëmijes, socializimi, niveli didaktik e autonomia shkollore. Për të realizuar këto objektiva ishte e nevojshme të gjeja e të vendosja ekuilibër si dhe të arrija bashkëpunimin e trinomit social familja-shkolla-komuniteti në mënyrë që të arrihej një vazhdimësi e punës.

LA SCUOLA

- Il rapporto tra l'insegnante e l'educatrice
- Il rapporto nei confronti della scuola in generale
- Il livello didattico rispetto alla programma della classe
- L'autonomia scolastica

Il mio primo contatto era con l'insegnante. L'inizio era un po' difficile, per riuscire a sistemare i nuovi equilibri nella classe, perché essendo la prima, tutti gli alunni avevano le loro difficoltà nell'abituarsi alle nuove regole e norme che ha la scuola.

La collaborazione e l'impegno che ho trovato della maestra e della scuola in generale sono stati uno stimolo abbastanza forte sia per me sia per la bambina. La presentazione che ha fatto l'insegnante di questa situazione davanti agli altri alunni ha fatto sì che loro vedessero la bimba con un senso di collaborazione e non di pietà e anche questo è stato uno stimolo buono.

È stata fatta una sensibilizzazione agli alunni sul fatto che le persone sono diverse e per questo esistono anche diverse maniere di comunicare tra loro. In questo caso ha fatto anche la mia presentazione davanti gli alunni, parlando a loro con parole semplici e brevi per come comunicano le persone sorde.

Nel nostro caso per aiutare a comunicare con la nostra amica possiamo usare

SHKOLLA

- Raporti mes mesueses dhe edukatores
- Raporti me shkollën në përgjithësi
- Niveli didaktik në krahasim me programin e klasës
- Autonomia shkollore

Kontakti i parë ishte me mësuesen. Fillimi ishte si çdo fillim i vështirë, për të gjetur e vendosur ekuilibra të rinj sepse si klasë e parë kishte vështirësitë e veta për përshtatjen e fëmijëve me rregullat e normat që ka shkolla.

Bashkëpunimi dhe angazhimi që gjeta te mësuesja dhe te shkolla në përgjithësi kishte stimuj mjaft nxitës si për mua dhe për vajzën. Prezantimi i bërë rastit para nxënësve të klasës nga mësuesja ishte mjaft stimulues sepse nxiti tek ato ndjenjën e bashkëpunimit e jo të mëshirës, kjo për vajzën ishte mjaft stimuluese.

Sensibilizimi i nxënësve që njërezit janë të ndryshëm dhe ndaj ekzistojnë dhe mënyra të ndryshme komunikimi ndërmjet tyre. Me këtë rast u bë dhe prezantimi im para nxënësve, duke i folur kështu fëmijëve pak dhe thjesht për mënyren sesi komunikojnë personat që nuk dëgjojnë, duke i treguar se si mund të hyjnë në komunikim me shoqen e tyre, e cila është një fëmijë si gjithë

qualche segno, facendoli così che anche concentrare sulla comunicazione con la bimba sorda, perché anche lei fa parte della classe.

IL LIVELLO DIDATTICO

La collaborazione e l'impegno dell'insegnante sono stati fondamentali per trovare, adottare e realizzare le nuove metodologie alternative nella classe durante l'apprendimento. Gli obiettivi:

1. Aumentare la competenza comunicativa

2. Aumentare la competenza linguistica

Le metodologie usate sono state:

- il verbale: imparando a leggere le labbra e le facce per capire e dire qualche parola e aumentare così le sue;
- i cartoncini: sui cartoncini si scrive la nuova parola e viene accompagnata con le figure dell'oggetto o dell'azione che contiene il significato di questa parola;
- concretizzazione: concretizzando le azioni che lei compie nelle maniere diverse, finché lei capisce il senso del concetto che deve apprendere.
- la rielaborazione: è una semplificazione della forma ma non dei contenuti;
- il rinforzo linguistico: si fa dopo scuola nella nostra sede perché ha bisogno

82

të tjerët, por vetem se për të komunikuar me të duhet të përdorim një mënyrë komunikimi të ndryshme.

NIVELI DIDAKTIK

Bashkëpunimi dhe angazhimi i mësueses ishin primare në gjetjen, përshtatjen e zbatimin e mënyrave alternative në klasë. Objektivat ishin:

1. Rritja kompetencës komunikative

2. Rritja kompetencës gjuhësore

Mënyrat alternative do të ishin:

- *Verbale: duke mesuar leximin buzor dhe mimikën për të kuptuar dhe për të thënë ndonjë fjalë, duke rritur kështu aftësitë e saj për të folur.*
- *Kartona: Në kartona shkruhet fjala e re që do i mësohet, e cila shoqërohet me figurën e objektit apo veprimin që shpreh kuptimin e fjalës;*
- *Konkretizimi: Duke ja konkretizuar veprimet që ajo kryen në disa mënyra të ndryshme, derisa ajo të kuptojë thelbin e konceptit që duhet të përvetësojë;*
- *Përpunimi i materialeve: është një thjeshtim në formë, por jo në përmbajtje të materialit të teksteve mësimore;*
- *Riforcimi: duke pasur parasysh se këto fëmijë kanë nevojë për kohë më të gjatë*

di tempi più lunghi. Per questo facciamo delle attività di rinforzo e dei lavori strutturati di ciò che fa a scuola.

LA FAMIGLIA

1. Il modo di comunicare in famiglia
2. La sensibilizzazione
3. La collaborazione

È in famiglia che nasce il bisogno di comunicare e dove si iniziano a trovare nuove alternative per entrare in comunicazione con la bambina. Questi sono naturalmente i gesti spontanei che permettono questa comunicazione. Ma quando sono davanti a noi educatrici, la richiesta di ogni genitore è stata che i loro figli parlassero. Loro sono più colpiti dal fatto che il loro figlio non parli più che dal fatto che non sentano. I genitori hanno molta speranza che con la protesizzazione si risolva tutto e i loro figli possano parlare, invece le protesi aiutano ma non guariscono. È questa la speranza che i genitori hanno avuto e non volevano che i loro figli imparassero a comunicare attraverso la lingua dei segni e la dattilologia

Per confrontarci su questo punto abbiamo organizzato degli incontri con i

për të kuptuar e përvetësuar njohuritë që jepen në klasë, zhvillohen aktivitete të bazuara në programin shkollor në qendrën tonë.

FAMILJA

1. Mënyra e komunikimit në familje
2. Ndërgjegjësimi
3. Bashkëpunimi

Duke ditur se në familje lind për herë të parë nevoja për komunikim, aty është dhe fillimi dhe gjetja e mënyrave alternative për të hyrë në komunikim me vajzën, e natyrisht ky komunikim arrihet me anë të gjesteve spontane që lejojnë familjarët të hyjnë në komunikim me fëmijën tyre. Por kur prindërit ndodhen para nesh ato kërkojnë që fëmijës së tyre t'i mësohet për të folur. Prindërit janë më shumë të goditur nga fakti se fëmija i tyre nuk flet se sa nga fakti që nuk dëgjon. Ato kanë shumë shpresa se fëmija me vendosjen e aparatit do të fillojë të flasë e kështu çdo gjë do të zgjidhet. Janë këto iluzione që kanë prindërit që i bëjnë ato të shtyjnë praninim e faktit që fëmija i tyre për të hyrë në komunikim me të tjerët e ka të nevojshme të përdorë të gjitha alternativat e mundshme, ndër të cilat është dhe gjuha e shenjave, të cilën prindërit e refuzojnë në mënyrë këmbëngulëse.

genitori nella nostra sede, in modo da dare delle informazioni generali sulle protesi e il loro uso, in modo che i genitori diventassero consapevoli della realtà dei propri figli. In questo caso durante le riunioni con le famiglie, i genitori hanno fatto un confronto tra di loro e i bambini hanno fatto amicizia tra loro.

Questo è stato un passo avanti nella collaborazione, questo è stato un aiuto anche nel processo dell'apprendimento.

LA COMUNITÀ

1. La sensibilizzazione

2. La collaborazione

I bambini sono simbolo di gioia e di continuità, per questo siamo tutti d'accordo. Noi dobbiamo avere attenzione che loro diventino una parte attiva nella nostra società. Ma se il bambino ha qualche deficit fisico o mentale? Non può essere più parte della nostra società? Dobbiamo lasciarlo da parte? La risposta a tutti questi tipi di domande è un grande "NO". Dal momento che loro nascono sono parte della società e devono integrarsi. Affinché loro diventino parte attiva si deve avere, come per tutti gli altri bambini, impegno, attenzione e collaborazione.

84

Duke u gjendur para këtij fakti u organizuan takime me prindërit në mënyrë që t'i jepnim atyre informacione e njohuri të përgjithshme mbi aparatet e dëgjimit, funksionimin e tyre dhe për se shërbejnë, në mënyrë që ato të ndergjegjësoheshin për realitetin e fëmijës së tyre. Me këtë rast gjatë këtyre takimeve prindërit shkëmbenin eksperiencat tyre dhe gjithashtu krijonin miqësi ndërmjet tyre, duke mos u ndjerë të vetëm.

Ishin këto që çuan një hap para bashkëpunimit me prindërit dhe ndihmuan gjithashtu edhe ecurinë e procesit mësimor.

KOMUNITETI

1. Sensibilizimi

2. Bashkëpunimi

Fëmijët janë simboli i gëzimit e i vazhdimësisë, për këtë jemi dakort të gjithë. Ne duhet të kujdesemi që ato të bëhen pjesë aktive në shoqërinë tonë. Po nëse fëmija ka ndonjë mangësi fizike apo mendore? A nuk është më ai i denjë që të jetë pjesë e kësaj shoqërie? Duhet ta lëmë në një anë? Shumë pyetje të tjera mund të dalin, por përgjigjja e gjithë këtyre pyetjeve dhe e gjithë pyetjeve të kësaj natyre është një "JO". Që nga momenti që ato lindin, ato bëjnë pjesë në shoqërinë tonë dhe duhet të

Per concludere posso dire che nel caso di questa bambina i cambiamenti sono evidenti. All'inizio non era molto socievole, voleva sempre essere al centro dell'attenzione cercando di avere tutto quello che desiderava anche se non era suo. Questo comportamento spesso portava a piccoli litigi tra lei e i suoi compagni di classe. Lei si lamentava spesso, ma veniva trattata come tutti gli alunni ed era libera di lamentarsi, anche quando le sue lamentele non erano giusti.

Ho fatto in modo che lei capisse a poco a poco che era uguale a tutti gli altri e che non poteva fare sempre i capricci come a casa. E così i suoi lamenti e i suoi capricci hanno cominciato a diminuire.

Lei ha cominciato a giocare e a fare amicizia con gli altri durante il tempo libero e a collaborare durante il percorso di apprendimento. Lei ha imparato tante cose, a lavorare da sola, a sentire la gioia per una valutazione ottima e ad aspettare di venire valutata per il suo lavoro. Tutto ciò non lo avrebbe imparato se non avesse vissuto questo. Lei è molto volenterosa e sveglia, attiva e molto vivace. Sono state queste esperienze che l'hanno aiutata ad andare avanti, ad imparare ad avere desideri e cercare dei modi per esprimere questi sentimenti, diventando ogni giorno più responsabile per le proprie azioni. Lei è stata una partecipante attiva in ogni attività che ha organizzato la sua classe. E la gioia che ha provato

integrohen në të. Që ato të bëhen pjesë aktive duhet si për të gjithë fëmijët e tjerë angazhim, kujdes, bashkëpunim.

Në mënyrë të përmbledhur mund të them se ndryshimet janë të dukshme. Në fillim vajza nuk ishte e shoqërueshme, ishte egoiste dhe tekanjoze. Kjo sjellje sillte grindje të vogla mes shokëve e shoqeve të klasës dhe situata të tilla trajtoheshin nga mësuesja në mënyrë të drejtë, duke e qortuar kur ajo nuk kishte të drejtë apo duke i dhënë të drejtë kur kishte. Kjo bëri që ajo gradualisht filloi të kuptonte se në klasë ajo ishte e barabartë dhe kapriçot e saja filluan të pakësoheshin duke i hapur kështu rrugë krijimit të marrëdhënieve ndërpersonale.

Gjatë procesit mësimit, ajo filloi të bashkëpunonte me nxënësit e tjerë. Ajo mësoi shumë gjera, si punohet në grup, çfarë është puna individuale, ndjeu gëzimin e një vlerësimi të mirë apo ankthin e pritjes së vlerësimit të punës së bërë. Të gjitha këto nuk do t'i kishte mësuar kurrë dhe askush s'mund t'ia kishte shpjeguar, nese ajo nuk do t'i kishte përjetuar.

Ajo ka marrë pjesë dhe ka qënë aktive në të gjithë aktivitet që zhvillohen në klasë dhe në shkollë. Ajo ka qënë dhe mjaft aktive në shfaqjen e zhvillur në mbarim të librit të parë në "Festen e abetares" ku ajo ka qënë aktive gjatë gjithë festës. Janë këto eksperiencia që e kanë motivuar të ecë përpara, që e

durante la rappresentazione che ha fatto la sua classe alla fine del primo libro, "La festa dell'abetare", dove lei ha partecipato ed è stata attiva durante tutta la festa, ballando.

Questo è stato soltanto il primo anno, ma molto lavoro ci aspetta. Lei ha vinto la prima sfida, ha preso la pagella con ottime valutazioni. Continua adesso la seconda elementare tra i suoi amici ormai. Questa è stata la prima bambina sorda che è stata inserita in una scuola normale e ci ha fatto capire che lavorare per il loro inserimento e la loro integrazione nella classe comune è raggiungibile con volontà, impegno, collaborazione tra la famiglia, la scuola e la comunità.

E lontano da ogni egoismo questa è stata la prima, possiamo dire che ha avuto anche le loro mancanze. La mancanza di un libro di lingua dei segni albanesi era una tra di loro. Ma con il tempo le maniere alternative miglioreranno e diventeranno più efficaci, portando così un progresso migliore nella loro integrazione, per questo hanno responsabilità tutti, la famiglia, la scuola, la comunità e se una di loro non collabora o pregiudica, il processo d'integrazione diventa più difficile ma non impossibile. Era un caso che ha dimostrato che la loro integrazione nelle classi comuni, la collaborazione con le scuole e l'appoggio della comunità è un importante fattore nel percorso di

kanë mësuar të ketë dëshira e të kërkojë mënyra për t'i realizuar ato duke u bërë kështu çdo ditë e më teper përgjegjëse për veprimet e veta. Ajo e fitoi sfiden e parë, mori dëftesen me vlerësime të mira, tani ajo ndjek klasën e dytë në mes miqve të saj. Ky ishte vetem viti i parë dhe shumë punë na pret. Kjo gjë na bëri të kuptojmë ne që ishim të përfshirë se, integrimi i tyre në shkollat e zakonshme është i arritshëm me vullnet-angazhim-bashkëpunim midis familjes –shkollës-komunitetit.

Dhe larg çdo egoizmi, ne si edukatorë e fituam sfiden e parë duke patur si moto punojmë me to, jo për to. Ky ishte rasti i parë i aplikur dhe mund themi se pati dhe mangësitë e veta, mungesa e një fjalori të shenjave në gjuhën shqipe është një mangësi, por në vazhdim mënyrat alternative do përmirësohen patjetër e do të jenë me efikase duke sjellë kështu një progres më të mirë në integrimin e tyre, për të cilën mbajnë përgjithësi të gjithë, familja, shkolla, komuniteti e nëse njëra nga këto hallka nuk bashkëpunon apo paragjykon, ky proces integrimi vështirësohet, por nuk është i pamundur.

Ishte një rast që na tregoi të gjithëve se integrimi i tyre në klasat e zakonshme, bashkëpunimi me shkollat dhe përkrahja e komunitetit është një faktor shumë motivues në ecurinë e këtyre fëmijëve, që ato të jenë pjesë aktive në shoqërinë

questi bambini che diventano parte attiva della nostra società. L'anno scorso era soltanto questo caso, quest'anno ci sono anche altri due bambini che fanno lo stesso percorso nelle scuole della nostra città. Speriamo che negli altri anni anche altri bambini beneficino di questa possibilità.

L'adattamento dei curricula nella formazione professionale in relazione al gruppo dei corsisti disabili: l'esperienza del centro di formazione di Scutari.

Jani Jovani

È Direttore del Centro Regionale di Formazione Professionale della Regione di Scutari. Nel suo intervento spiega come il Centro ha adattato i curricula dei corsi di formazione per adeguarli al primo progetto di formazione professionale per persone disabili, che vede la collaborazione di enti pubblici e associazioni.

87

tonë. Vitin e kaluar ishte vetem ky rast, këtë vit janë edhe dy fëmijë të tjerë që janë regjistruar dhe po integrohen në klasat e zakonshme të qytetit tonë. Shpresojmë që vitet në vazhdim edhe shumë fëmijë të tjerë të kenë mundësinë të përfitojnë nga ky shteg i hapur.

Përshtatja e kurrikulave në formimin profesional në përputhje me kontigjentin e kursantëve me aftësi të kufizuara: eksperiencia e qendres së formimit të Shkodrës.

Jani Jovani

Është Drejtor i Qendrës Rajonale të Formimit Profesional të Rajonit të Shkodrës. Në ndërhyrjen e tij shpjegon se si qendra ka përshtatur kurrikulat e kurseve të formimit për t'ia përshtaur projektit të parë të formimit profesional për persona me aftësi të kufizuara, ku shihet bashkëpunimi i enteve publike dhe shoqatave.

Nel luglio 2007 è stato presentato un progetto all'Unione Europea, da parte di alcuni partner pubblici e privati, che si intitolava "Creazione di una rete istituzionale di sviluppo delle persone disabili" e mirava a favorire la formazione professionale delle persone disabili. Il progetto è stato valutato e approvato e ha avuto inizio nel mese di luglio di quest'anno. Per comprendere meglio l'importanza di questo progetto ne verranno riportati alcuni estratti nel corso di questo intervento.

Il Centro Regionale di Formazione Pubblica di Scutari era tra i partner pubblici e ha avuto il compito di adattare i curricula dei corsi professionali in funzione dell'inserimento di un gruppo di persone disabili, tra cui quattro ragazzi sordi. Tutti i nostri interventi sono concepiti come elementi innovativi in esecuzione del progetto. In particolare il Centro si è distinto per:

1. La registrazione per la prima volta del gruppo dei giovani disabili nell'ufficio di collocamento come persone disoccupate e in cerca di lavoro.
2. L'adattamento dei curricula secondo le richieste e le qualità di questo *target group*, cosa che assicura la continuazione del lavoro anche dopo che il progetto sarà finito.

88

Në korrik të 2007 është prezantuar një projekt në Bashkimin European, nga ana e disa partnerëve publikë dhe privatë, që titullohej "Krijimi i një rrjeti institucional për zhvillimin e Personave me Aftësi të Kufizuara" dhe synonte të favorizonte formimin profesional të personave me aftësi të kufizuara. Projekti u vlerësua, aprovua dhe filloi në fillim të muajit korrik të këtij viti. Për të kuptuar më mirë rëndësinë e këtij projekti do të paraqiten më poshtë disa ekstrakte të kursit të kësaj ndërhyrjeje.

Drejtoria Rajonale e Formimit Profesional Publik Shkodër ishte ndër partnerët publikë dhe ka pasur detyrën që të përshtasë kurrikulat e kurseve profesionale në funksion të një grupi personash me aftësi të kufizuara, ndërmjet të cilëve katër fëmijë të shurdhër. Të gjitha ndërhyrjet tona janë konceptuar si elemente novative në zbatim të projektit. Në veçanti Qendra u dallua për:

1. *Regjistrimin i kontigentit të të rinjve me aftësi të kufizuara për herë të parë në zyrën e punësimit si të papunë punëkërkes.*
2. *Përshtatjen e kurrikulave sipas kërkesave dhe cilësive të këtij target grupi, gjë që siguron vazhdimësinë e punës edhe mbas mbarimit të projektit.*

3. La formazione dei formatori del Centro per qualificarli nel fare lezione, in relazione alle caratteristiche del *target group*.
4. L'entrata per la prima volta della figura del Mediatore e del Tutor nel processo di formazione e del collocamento.
5. L'attivazione per la prima volta dell'Ispettorato del Lavoro per assicurare l'esecuzione della legge, per cui ogni soggetto statale o privato che ha 25 o più lavoratori è obbligato ad assumere un lavoratore appartenente al nostro *target group*.
6. La creazione, per la prima volta, di un Tavolo Istituzionale Integrato che sarà funzionale e che resterà nel territorio e nella comunità nella regione di Scutari, insieme ai partner, i collaboratori e con la collaborazione dell'Ente Locale.

[...] Il progetto mira a rinforzare l'integrazione delle persone disabili nel mercato del lavoro, supportando nuove opportunità per l'inserimento lavorativo, per l'educazione e nella formazione professionale.

L'azione avrà luogo nella Regione di Scutari.

Le attività principali sono: la formazione professionale, l'educazione di base, lo sviluppo e l'implementazione di nuovi curricula per continuare la formazione degli adulti in risposta ai bisogni identificati dal mondo del lavoro. Tra i seri

3. *Trajnimin e trajnerëve në qender për t'i aftësuar për mësimdhënie në përputhje me cilësitë e target grupit.*
4. *Futjen e figurave mediator dhe tutor për herë të parë në procesin e trajnimit dhe të punësimit.*
5. *Aktivizimi për herë të parë i Inspektoriatit të Punës për të siguruar zbatimin e ligjit ku çdo subjekt shtetëror apo privat që ka 25 ose më shumë punonjës është i detyruar të punësojë një punëtor nga targeti jonë.*
6. *Krijimin për herë të parë, i një Tryeze Istitucionale Integrale që do jetë funksionale, e cila do i mbetet territorit dhe komunitetit në rajonin e Shkodrës, bashkë me partnerët, bashkëpunëtorët dhe me bashkëpunimin e Pushtetit Lokal.*

[...] *Projekti ka si qëllim të forcojë integrimin e njerëzve me aftësi të kufizuar në tregun e punës, duke përkrahur mundësi të reja për të fituar punësim, arsimim dhe trajnim profesional.*

Veprimi do të ndodhë në rrethin e Shkodrës.

Aktivitetet kryesore janë: Trajnim profesional, arsimim fillestar (minimal), zhvillimi dhe implementimi i kurrikulave të reja për të vazhduar trajnimin e të rriturve në përputhje me nevojat e identifikuar të tregut të punës.

problemi che affronta l'Albania al giorno d'oggi, specialmente nelle zone rurali e nelle aree periferiche, c'è la scarsità della qualità dell'istruzione che causa un declino del livello educativo e l'analfabetismo. Un altro ostacolo è la mentalità tradizionale che assegna all'educazione un valore assolutamente secondario. Le cause di questa situazione possono essere ricercate, in primo luogo, nel fatto che ci sono delle mancanze politiche, sia a livello nazionale sia locale, nel promuovere l'occupazione delle persone disabili, sebbene ci sia la legge n.7595 che promuove uguali diritti per l'impiego. Inoltre il governo albanese non mostra interesse nel lavorare per facilitare le persone disabili nel trovare un lavoro. [...]

[...] L'obiettivo specifico è di promuovere lo sviluppo delle persone disabili attraverso un'educazione di base e la formazione di abilità per la loro integrazione nel mercato del lavoro.

L'Azione [del Progetto] comprenderà il rafforzamento della cooperazione e del dialogo tra differenti organizzazioni, tenendo conto degli aspetti innovativi del progetto.

L'Azione sarà supportata da attori regionali per la loro partecipazione innovativa

Ndër problemet serioze që e shqetësojnë Shqipërinë sot, sidomos në zonat rurale dhe periferike, është përkeqësimi i cilësisë arsimore, i cili shkakton një rënie të nivelit arsimor dhe analfabetizëm. Një pengesë tjetër është edhe mentaliteti tradicional, sipas të cilit arsimit ka një rëndësi të dorës së dytë. Shkaqet e kësaj situatë duhet të kërkohen para së gjithash në mungesën e politikës si në nivel kombëtar ashtu edhe në atë lokal, për të nxitur punësimin e njerëzve me aftësi të kufizuar, pavarësisht se ekziston ligji nr.7995 që siguron të drejta të barabarta për punësim. Ndërsa qeveria shqiptare nuk tregon interes që të punojë për të lehtësuar personat me aftësi të kufizuara të gjejnë punë.[...]

[...] Objektiva specifike është: Të rrisë fuqizimin e njerëzve me aftësi të kufizuar nëpërmjet arsimit fillestar (minimal) dhe mundësive trajnuese për integrimin e tyre në tregun e punës.

Veprimi ka të bëjë me forcimin e bashkëpunimit dhe dialogut ndërmjet organizatave të ndryshme në lidhje me modernizimin e VET.

Veprimi do të përkrahë aktorët rajonalë për pjesëmarrjen inovative në zhvillimin dhe implementimin e VET Shqiptare.

nello sviluppo e nell'implementazione del sistema albanese.

In particolare l'Azione coinvolgerà: l'Osservatorio Nazionale della Disabilità (NOD), la Direzione Regionale di Formazione Professionale Pubblica (DRFPP) di Scutari, l'Informagiovani di Scutari, la Cooperativa Sociale Il Melograno, Sh.E.Sh. I.T, la Scuola Speciale per disabili, l'Ufficio Regionale del Lavoro, l'Ispettorato del lavoro di Scutari (che sono associati nel progetto). [...]

[...] In Albania ci sono due Scuole Speciali, una a Tirana e una a Scutari. Questa ha circa 200 allievi disabili. Ogni anno, circa 20 studenti a Scutari, finiscono la Scuola Speciale, ma essi spesso non possono frequentare la scuola superiore perché la loro qualifica è troppo bassa.

In base alla legge nr. 7995 (20.09.1995) "Sulla promozione dell'impiego", le persone disoccupate devono iscriversi all'Ufficio del Lavoro. Questo dovrebbe valere anche per i disabili, ma fino ad oggi nessuna scheda risulta nell'archivio.

Il problema con il Servizio Regionale di Collocamento è dovuto ad una mancanza di consapevolezza riguardo alla disabilità, sia nella comunità sia nelle famiglie.

Anche una categoria speciale di persone disabili, i sordi, ha molti problemi in

Në veçanti Veprimi do të përfshijë: Observatorin Kombëtar për Njerëzit me Aftësi të Kufizuar, Drejtoria Rajonale e Formimit Profesional Publik D.R.F.P.P). Shkodër-Zyra e informacionit për të rinj - Cooperativa Sociale "Il Melograno", Sh.E.Sh.I.T. (Shoqata për Edukimin e Shurdhërve dhe Integrimin e Tyre) dhe Shkolla Speciale për Njerëzit me Aftësi të Kufizuar, Zyra e Punës, Shkodër – Inspektoriati Shtetëror i Punës Shkodër- (që janë bashkëpunëtorë me projektin) [...]

[...] Në Shqipëri ka dy Shkolla Speciale, një në Tiranë dhe një në Shkodër. Kjo e fundit ka rreth 200 nxënës me aftësi të kufizuar. Çdo vit rreth 20 studentë në Shkodër mbarojnë Shkollën Speciale, por ato shpesh nuk mund të vazhdojnë për arsimim të mëtejshëm, sepse ato kane një kualifikim tepër të ulët.

Sipas ligjit 7995 (20.09.1995) "Për nxitjen e punësimit", Njerëzit e papunë duhet të regjistrohen në Zyren e Punës. Kjo duhet të jetë e vlefshme edhe për njerëzit me aftësi të kufizuar, por deri tani nuk rezulton asnjë dosje në arshivë.

Në Shërbimin Rajonal të Punësimit, ky problem është si pasojë e mungesës së qënies në dijeni lidhur me aftësitë e kufizuara, si në komunitet, ashtu edhe në familje.

Një kategori e veçantë e njerëzve me aftësi të kufizuar, shurdhët, kanë gjithashtu shumë probleme në Shqipëri. Edhe nëse ato mund të mos kenë probleme në të

Albania. Sebbene essi non abbiano problemi cognitivi, sono emarginati. Le loro difficoltà nella comunicazione e il loro isolamento possono creare molti problemi e influenzare il loro sviluppo nell'apprendimento. [...]

[...] Essenzialmente l'attività [la formazione dei formatori e dei tutor] coinvolge l'elaborazione di piani educativi e di sostegno che incrementi il livello di educazione della Direzione Regionale di Formazione Professionale Pubblica (DRFPP).

La formazione riguarderà sia aspetti teorici sia pratici e offrirà le tappe per assicurare il servizio (ad esempio il sistema di *welfare* e le reti che riguardano le disabilità presenti).

Questo significa lo sviluppo e l'implementazione delle nuove iniziative del progetto, dell'amministrazione, dell'analisi, la valutazione, il monitoraggio e il controllo qualità.

La formazione avrà anche una ulteriore natura operativa: nella prima fase, che riguarda la programmazione dell'offerta educativa, verranno attuate la modifica dei curricula esistenti e l'introduzione di nuovi profili professionali in risposta ai bisogni identificati per il mercato del lavoro. [...]

mësuar, ato janë të kufizuar. Vështirësitë e tyre në komunikim dhe izolimi i tyre mund të krijojë shumë probleme dhe të influencojë në zhvillimin e procesit të të mësuarit. [...]

[...] Në thelb, aktiviteti përfshin përpunimin e arsimimit dhe planeve mësimore, të cilat rrisin nivelin e arsimimit tek Drejtoria Rajonale e Formimit Profesional Publik (D.R.F.P.P.).

Arsimimi ka të bëjë si me aspektin teorik ashtu edhe me atë praktik dhe do të ofrojë etapa për të siguruar shërbim (p.sh. Do të prezantohen shembuj të sistemit të mirëqënies dhe punës në rrjet lidhur me aftësitë e kufizuara).

Kjo do të thotë zhvillim dhe implementim të iniciativave të reja për përmirësimet, administrimin, analizat, vlerësimin, monitorimin, dhe kontrollin cilësor të VET.

Trajnimi do të ketë gjithashtu një natyrë edhe më operuese: në fazen e parë, ka të bëjë me planifikimin së bashku të ofertës arsimore, modifikimin e kurrikulave ekzistuese dhe prezantimin e profileve të reja të VET në përputhje me nevojat e identifikuara të tregut të punës. [...]

[...] L'adattamento dei *curricula*, in relazione con le caratteristiche e le capacità del *target group* identificato, è la fase più importante dell'Azione.

D.R.F.P.P. offre tutte le sue capacità e i suoi contributi per lo sviluppo dei *curricula* implementati nell'Azione. Il suo compito è quello di assicurare che la Formazione Professionale sia legata ai bisogni attuali del mercato del lavoro.

Ci sono differenti modelli di formazione e di educazione e i passi per raggiungere questo tipo di formazione sono i seguenti: analisi, bozza, redazione, implementazione e accertamento. [...]

[...] Ci sono molti risultati che vogliamo ottenere attraverso l'integrazione delle persone disabili nel mercato del lavoro. Questa integrazione è utile non solo per queste persone ma per l'intera società che interagisce con esse e che ha un'opportunità di crescita personale e culturale.

Il progetto ha lo scopo di garantire l'integrazione delle persone disabili nella società a diversi livelli (educazione e impiego) con l'obiettivo di dare un supporto concreto alle loro famiglie.

L'azione darà la possibilità di frequentare corsi di formazione. Il corso di alfabetizzazione e la formazione professionale aumenteranno le abilità delle

[...] *Përshtatja e kurrikulave sipas cilësisë dhe aftësisë të target grupit të identifikuar është faza më e rëndësishme e Veprimit.*

D.R.F.P.P. ofron të gjitha kapacitetet e saja dhe kontributet për zhvillimin e kurrikulave të implementuara në Veprim.

Ajo ka si detyrë që të sigurojë që Trajnimet Profesionale vijnë si pasojë e nevojave aktuale të tregut të punës.

Ka disa tipe për trajnimin arsimor dhe profesional dhe hapat për të arritur këtë lloj trajnimi janë si më poshtë: analiza, drafti, redaktimi, implementimi dhe vlerësimi. [...]

[...] *Ka shumë rezultate që ne duam të fitojmë nëpërmjet integritit të njerëzve me aftësi të kufizuar në tregun e punës. Ky integrim është i dobishëm jo vetëm për këto njerëz, por edhe për tërë shoqërinë, e cila duhet të bashkëveprojë me to dhe ka një mundësi të përmirësimit personal dhe kulturor.*

Projekti ka si qëllim që të garantojë integritin e njerëzve me aftësi të kufizuara në shoqëri në shumë nivele (arsimim dhe punësim) ku ka si fokus dhënien e një ndihme konkrete për familjet e tyre.

Veprimi do të krijojë mundësinë për të ndjekur kurset e trajnimit.

persone disabili a trovare un lavoro.

La domanda e l'offerta del lavoro rappresentano un risultato politico per le istituzioni locali e contribuiscono allo sviluppo di una cittadinanza attiva. L'assunzione di persone disabili e la creazione di nuove figure hanno un'importanza strategica per la pubblica amministrazione e portano la società civile di Scutari ad essere più vicina al proprio futuro.

L'elaborazione e la realizzazione di piani per l'impiego e della formazione professionale, collegate ai requisiti richiesti dalle imprese locali, conducono ad un miglioramento della posizione dei beneficiari e dei loro problemi economici.

L'integrazione delle esperienze di formazione professionale nel contesto dell'attività del DRFPP e la formazione degli operatori rappresentano localmente delle importanti condizioni per rafforzare la capacità istituzionale. Il progetto propone anche percorsi di autosviluppo e crea le condizioni per un ciclo di sviluppo. [...]

Kursi i alfabetizimit dhe i trajnimeve profesionale do të krijojë mundësinë që këta njerëz me aftësi të kufizuar të gjejnë punë.

Përputhja e kërkesës me ofertën përfaqëson një rezultat politik për institucionet lokale dhe ndihmon në zhvillimin e një qytetarie aktive.

Punësimi i njerëzve me aftësi të kufizuara si dhe fitimi i njohurive të reja ka një rëndësi strategjike për administratën publike përderisa e çon më përpara shoqërinë shqiptare.

Përpunimi dhe realizimi i planeve për vendet e punës si dhe trajnimi profesional sipas kërkesave të bëra nga vetë ndërmarrjet lokale, të çon në një përmirësim të pozicionit të përfituesve si dhe të problemeve të tyre ekonomike.

Integrimi i eksperiencave trajnuese profesionale në kuadër të aktivitetit të D.R.F.P.P. dhe trajnimi i operatorëve përbëjnë kushte të rëndësishme për të forcuar kapacitetin institucional. Projekti propozon gjithashtu edhe rrugët e vet-zhvillimit dhe krijon kushte për një rreth zhvillimi. [...]

La legislazione albanese sull'handicap e la proposta di una legge per il riconoscimento di status di sordo

Klodian Kojashi

È giurista presso l'Ufficio di Difesa del Cittadino (CAO) di Scutari che si occupa della lotta alla corruzione, del rispetto dei diritti umani della popolazione e della promozione della giustizia minorile.

Nel suo intervento analizza la situazione legislativa albanese in materia di handicap ed espone le linee progettuali di una proposta di legge sul riconoscimento dello status di sordo che l'associazione Sh.E.Sh.I.T, in collaborazione con il CAO, sta portando avanti.

LA DEFINIZIONE DELLA DISABILITÀ

Sempre quando parliamo di persone che non sentono o come si dice

95

Legislacioni shqiptar për aftësinë e kufizuar dhe propozimi i një ligji për njohjen e statusit të shurdhërve

Klodian Kojashi

Është jurist pranë Zyrës së Mbrojtjes së Qytetarëve (CAO), që merret me luftën kundër korrupsionit, të respektimit të të drejtave njerëzore të popullsisë dhe të promovimit të drejtësisë minorene.

Në ndërhyrjen e tij analizon situatën ligjore shqiptare për aftësinë e kufizuar dhe paraqet linjat projektuese të një propozimi të ligjit për njohjen e statusit të shurdhërit, shoqata Sh.E.Sh.I.T. në bashkëpunim me CAO po punon për këtë.

PERCAKTIMI I AFTËSISË SË KUFIZUAR

Sa herë që flasim për personat që nuk dëgjojnë apo siç quhen ndryshe (shurdhët)

diversamente (sordi) abbiamo a che fare con una categoria particolare che entra nel grande gruppo delle “persone con capacità limitate”. Questo sembra il termine più adatto che è utilizzato in importanti documenti dello stato albanese e specialmente nella Strategia Nazionale sulla Disabilità.

Io personalmente penso che non esistano “le persone con capacità limitate”, ma spesso sono limitate le nostre capacità di creare le condizioni per lo sviluppo e per accettare ogni persona con le sue caratteristiche. Però è importante trovare una determinazione della disabilità e vedere la base legale che tratta questa categoria. Abbiamo tante leggi e VKM (Decisioni del Consiglio dei Ministri) che trattano in modo diretto o no il problema delle persone disabili.

Ogni legge dell’urbanistica sui servizi pubblici in generale contiene norme che prevedono un trattamento particolare per le persone disabili, ma ci sono anche un gruppo di documenti giuridici, leggi e VKM o istruzioni rispettive che sono specifiche e hanno come scopo il trattamento legale delle cause legate alle persone disabili. I due documenti più importanti sono:

96

kemi të bëjmë me një kategori të veçantë që hyn në grupin e madh të personave me aftësi të kufizuar. Aftësi e kufizuar është termi më i përshtatshëm i adoptuar nga dokumenta të rëndësishëm të shtetit shqiptarë dhe sidomos nga Strategjia Kombëtare mbi aftësinë e kufizuar. Personalisht mendoj se nuk ekzistojnë personat me aftësi të kufizuar, por shpesh është e kufizuar aftësia jonë për të krijuar kushte për zhvillim dhe për të pranuar çdo person me karakteristikat e veta.

Gjithsesi është me rëndësi të gjejmë një përkufizim të aftësisë së kufizuar dhe të shohim bazën ligjore që trajton këtë kategori. Kemi një tërësi ligjesh dhe VKM të cilat trajtojnë në mënyrë të drejtëpërdrejtë apo të tërthortë problemin e personave me aftësi të kufizuar. Ka disa ligje të përgjithshme dhe disa që janë tipike për aftësinë e kufizuar.

Çdo ligj mbi urbanistikën, mbi shërbimet publike në tërësi përmban norma që parashikojnë një trajtim të veçantë për personat me aftësi të kufizuar, por ka dhe një grupim dokumentesh juridikë, pra ligje dhe vkm apo udhëzimet përkatëse që janë specifike dhe kanë si qëllim pikërisht trajtimin ligjor të çështjeve lidhur me personat me aftësi të kufizuar. Pa diskutim që dy dokumentet më të rëndësishme janë:

I. La Strategia Nazionale delle Persone Disabili

È certo che la strategia dà le direzioni di base e descrive i doveri principali delle politiche sociali e della cura delle persone disabili. In mancanza di una legge sulle persone disabili è la strategia che cerca di dare una nuova determinazione della disabilità. Testualmente la strategia dice:

“Le persone con capacità limitate” sono quelle persone nelle quali le funzioni fisiche, la capacità mentale o lo stato psicologico hanno la tendenza a deviare per più di sei mesi dallo stato tipico della rispettiva età, cosa che porta come conseguenza limiti della loro partecipazione nella vita sociale.

Sembra che questa definizione generale e onnicomprensiva non determini chiaramente la disabilità e non la specifichi, lasciandola come un grande gruppo di persone disabili. Il legislatore in questa definizione si preoccupa di più a distinguere due gruppi di persone, quelle normale e quelle che presentano deviazioni di carattere fisico, psicologico oppure mentali. Si nota come lo scopo di questa definizione superficiale sia stato di più la distinzione dallo stato temporaneo della disabilità che la esattezza e la conoscenza del gruppo delle persone disabili.

Ma leggendo la Strategia Nazionale troviamo un'altra determinazione che

I. Strategjia kombëtare mbi personat me aftësi të kufizuar

Patjeter që strategjia jep orientimet bazë dhe vë detyrat kryesore për politikën sociale dhe të përkujdesjes ndaj personave me aftësi të kufizuar. Në mungesë të një ligji mbi personat me aftësi të kufizuar është strategjia që mundohet të japë një përkufizim të ri të aftësisë së kufizuar. Tekstualisht strategjia thotë:

“Personat me Aftësi të Kufizuar” janë ata persona të cilët funksionet fizike, kapaciteti mendor ose gjendja psikologjike kanë prirje të shmangen për më shumë se gjashtë muaj nga gjendja tipike për moshën përkatëse, gjë që sjell për pasojë kufizime të pjesëmarrjes së tyre në jetën shoqërore.

Duket se ky përkufizim shumë i përgjithshëm dhe gjithpërfshirës nuk përcakton qartë aftësinë e kufizuar, nuk e specifikon atë më saktë duke e lënë si një grupim i madh njerëzish me probleme. Shihet se qëllimi në këtë përkufizim të cekët ka qënë më shumë dallimi nga gjendja e përkohshme e paaftësisë sesa saktësimi dhe njohja e grupimit të personave me aftësi të kufizuar.

Por më tej duke lexuar strategjinë kombëtare gjejmë një përkufizim tjetër, i cili duket më i detajuar dhe që mundohet të bëjë disa grupime brenda grupimit të madh të personave me aftësi të kufizuar. Tekstualisht strategjia thotë:

sembra più specifica e che cerca di definire alcuni gruppi dentro al grande gruppo delle persone disabili. Testualmente la strategia dice:

“Secondo il tipo di disabilità le persone disabili sono raggruppate in:

- *sensoriali, dove rientrano le persone con disabilità uditiva e visiva;*
- *fisiche, dove rientrano le persone con disabilità motorie come: para e tetraplegici, etc.*
- *mentali, le persone con anormalità mentale o malattie mentali croniche.”*

La strategia, che ha nel suo scopo l'orientamento della protezione sociale e l'offerta dei servizi, chiarisce che per una realizzazione migliore dei suoi scopi ha bisogno che il servizio e il trattamento delle persone disabili sia più personalizzato, ben adattato e che tratti in modo preciso le persone in base alle loro caratteristiche.

Così in questo intervento cercherò di trovare una determinazione conosciuta e giuridica, per i tipi di disabilità. Almeno la definizione scritta sopra determina tre gruppi diversi.

È certo che una forte base nella struttura giuridica della legislazione per le persone disabili è la legge del 2005 sui servizi sociali.

Sipas llojit te aftësisë së kufizuar PAK grupohen në:

- *sensorë, ku hyjne personat me aftësi të kufizuar dëgjimore dhe pamore;*
- *fizikë, ku hyjnë njerëzit me aftësi të kufizuara lëvizëse si: para e tetraplegjket, etj.*
- *mendorë, persona me çrregullime mendore ose sëmundje mendore kronike.*

Strategjia e cila në qëllimet e veta ka orientimin e mbrotjes sociale dhe të ofrimit të shërbimeve e ka të qartë se për një realizim sa më të mirë të qëllimeve të veta ka nevojë që shërbimet dhe trajtimi i personave me aftësi të kufizuar të jetë sa më i personalizuar duke iu pershtatur sa më mirë dhe duke trajtuar në mënyrë të saktë personat në bazë të karakteristikave të tyre. Ndaj në këtë trajtim po mundohem të gjej një përcaktim të njohur dhe të ligjeruar të llojeve të aftësisë së kufizuar. Të pakten trajtimi i mësipërm përcakton tre grupime të ndryshme.

Padiskutim që një shtyllë e fortë në strukturën juridike të legjislacionit mbi personat me aftësi të kufizuar është ligji i vitit 2005 mbi shërbimet sociale.

2. La legge 9355 DT.10.03.2005 “Per l’assistenza e i servizi sociali”

Nell’articolo 4, il punto 3 dice:

“Per persona disabile (PAK)” si intende l’individuo, al quale è limitata la capacità, in conseguenza di un danno fisico, sensoriale, intellettivo, psico/mentale, congenito o acquisito durante la vita per incidenti, malattie temporanee o permanenti, che non sono collegate a cause lavorative.”

Personalmente mi fa impressione che in questa definizione, il legislatore usi il termine individuo e non persona, forse per non ripetere, ma c’è una grande differenza tra l’individuo e la persona. La determinazione dell’uomo con il termine individuo è abbastanza mutilato, è come se lo spogliasse da particolari caratteristiche, perché individuo significa che è inseparabile e ha solo un significato fisico dell’essere umano, spogliandolo da quello spirituale e umanitario.

Altresì non voglio soffermarmi più su questo punto. Quello che importa è che in quella determinazione che fa l’articolo 4 della legge sui servizi sociali, si definiscano i danni sensoriali come una categoria che è inclusa tra le persone disabili. Ma anche in questa legge non abbiamo una specializzazione

99

2. Ligji 9355 DT 10.03.2005 “Për ndihmën dhe shërbimet shoqërore”

Në nenin 4 pika 3 thotë:

“Person me aftësi të kufizuar (PAK)” kuptohet individ, të cilit i është kufizuar aftësia, si pasojë e dëmtimit fizik, shqisor, të intelektit, psikiko/mendor, të lindura apo të fituara gjatë jetës nga aksidente, sëmundje të përkohshme apo të përhershme, të cilat nuk vijnë nga shkaqe që lidhen me punësimin”.

Personalisht më bën përshtypje që në këtë përkufizim, legjislatori përdor termin individ dhe jo person, mbase për të mos bërë përsëritje, por ka një dallim të madh mes termave individ dhe person. Përcaktimi i njeriut me termin individ është mjaft i cunguar sikur e çvesh nga karakteristikat e veçanta sepse individ do të thotë i pandashëm dhe ka vetëm një kuptim fizik të qënies njerëzor duke e çveshur nga ajo shpirtërore dhe humane. Gjithsesi nuk do të ndal më në këtë pikë. Ajo që ka rëndësi është se në këtë përcaktim që bën neni 4 i ligjit mbi shërbimet sociale përcakton dëmtimet shqisore si një kategori që përfshihet tek personat me aftësi të kufizuar. Gjithsesi edhe në këtë ligj nuk kemi një

della disabilità, ma abbiamo un gruppo.

Se andiamo più avanti nell'articolo 7 della stessa legge vediamo che fa una specie di divisione e di definizione più esatta di chi sono le persone disabili. Testualmente l'articolo 7 dice:

Beneficiari del pagamento per la disabilità sono:

- 1. I ciechi, con mancanza totale o parziale, congeniti o acquisiti, che sono dichiarati inabili a lavorare, dalla decisione della Commissione Medica della Determinazione della Cecità (KMPV).*
- 2. Paraplegici e tetraplegici, che sono dichiarati tali dalla decisione della Commissione Medica della Determinazione dell'Abilità a Lavorare (KMCAP), o che sono diventati tali indipendentemente dalla causa e dall'età.*
- 3. Le persone disabili, che sono dichiarate inabili a lavorare con la decisione della Commissione Medica della Determinazione dell'Abilità a Lavorare (KMCAP).*
- 4. Le persone che sono dichiarate invalidi del lavoro, con la decisione della Commissione Medica della Determinazione dell'Abilità a Lavorare (KMCAP), beneficiano di un aumento mensile sulla pensione dell'invalidità, secondo lo Status dell'invalido di lavoro.*

profilizim të aftësisë së kufizuar, për kemi një grupim.

Nëse shkojmë më tej në nenin 7 të po këtij ligji shohim që bëhet një lloj ndarje dhe përcaktimi me i saktë se kush janë personat me aftësi të kufizuar. Tekstualisht NENI 7 thotë:

Përfitues të pagesës për aftësinë e kufizuar janë:

- 1. Të verbrit, me mungesë të plotë ose të pjesshme të shikimit, të lindur ose të fituar, të cilët janë deklaruar të paaftë për punë, me vendim të Komisionit Mjekësor të Përcaktimit të Verbërisë (KMPV).*
- 2. Paraplegikët dhe tetraplegikët, të cilët deklarohen, me vendim të Komisionit Mjekësor të Përcaktimit të Aftësisë për Punë (KMCAP), se janë bërë të tillë pavarësisht nga shkaku dhe mosha.*
- 3. Personat me aftësi të kufizuar, të cilët deklarohen të paaftë për punë me vendim të Komisionit Mjekësor të Caktimit të Aftësisë për Punë (KMCAP).*
- 4. Personat, të cilët janë deklaruar invalidë pune, me vendim të Komisionit Mjekësor të Caktimit të Aftësisë për Punë (KMCAP), përfitojnë një shtesë mujore mbi pensionin e invaliditetit, sipas Statusit të invalidit të punës.*

L'Articolo 8 dice:

Le persone beneficiarie che sono determinate nei punti 1,2,3 dell'articolo 7 di questa legge, i quali con la decisione delle commissioni mediche corrispettive sono determinate come bisognose di cura beneficiano anche di un accompagnamento pagato.

Il primo paragrafo dell'articolo 7 è stato tolto con le modifiche fatte un anno dopo e proprio con la legge n. 9062, data 28/07/2007 per alcune modifiche nella legge sui servizi sociali. Anche in questa definizione che fa la legge per i beneficiari del pagamento per la disabilità, vediamo che non c'è una determinazione delle persone che non sentono, non sono un gruppo proprio e sono inclusi nel grande gruppo delle persone disabili.

Se parliamo dei benefici delle persone disabili anche la legge sui servizi sociali è abbastanza chiara in questo punto e questo lo precisa anche la decisione del Consiglio dei Ministri dell'anno 2006.

La decisione del Consiglio dei Ministri 618 dt. 7/09/2006 per la determinazione dei criteri, della documentazione e della misura del beneficio per i disabili (PAK) Ha deciso:

I criteri e i gruppi che beneficiano del pagamento della disabilità sono:

1. Le persone, alle quali è limitata la capacità, a conseguenza dei danni fisici,

101

Neni 8 thotë:

Personat përfitues që përcaktohen në pikën 1, 2, 3 të nenit 7 të këtij ligji, të cilët me vendim të komisioneve mjekësore të posaçme përcaktohen se kanë nevojë për përkujdesje, përfitojnë edhe një kujdestar me pagesë.

Paragrafi i parë i nenit 7 është hequr me ndryshimet e bëra një vit më vonë dhe pikërisht me ligjin nr. 9062 dt.28.07.2006 për disa ndryshime në ligjin mbi shërbimet sociale. Edhe në këtë përcaktim që bën ligji mbi përfituesit e pagesës mbi aftësinë e kufizuar shohim se nuk ka një përcaktim të personave që nuk dëgjojnë, nuk janë një grup më vete dhe përfshihen në grupimin e madh të personave me aftësi të kufizuar.

Nëse do flasim mbi përfitimet për personat me aftësi të kufizuar edhe ligji mbi shërbimet sociale është mjaft i qartë në këtë pikë dhe e saktëson këtë vendimi i këshillit të ministrave i vitit 2006.

Vendimi i Këshillit të Ministrave 618 dt.7.09.2006 për përcaktimin e kritereve, dokumentacionit dhe masës së përfitimit për PAK.

Vendosi:

Kriteret dhe grupet, që përfitojnë pagesen e aftësisë së kufizuar:

1. Personat, te cilëve u është kufizuar aftësia, si pasoje e dëmtimeve fizike,

sensoriali, intellettivi, psichici/mentali, congeniti o acquisiti durante la vita da incidenti, malattie, temporanee o permanenti, che non vengono da cause, che sono legate al lavoro, dopo che questo è stato verificato dalla Commissione Medica della Determinazione dell'Abilità a Lavorare (KMCAP), beneficiano del pagamento a causa della disabilità.

2. Le persone paraplegiche e tetraplegiche, dichiarate con decisione della Commissione Medica della Determinazione dell'Abilità a Lavorare (KMCAP), che sono talvolta tali, indipendentemente dalla causa o dall'età, beneficiano del pagamento a causa della disabilità.
3. Le persone disabili, determinate nei punti 1 e 2 di questa decisione, che con decisione delle Commissioni Mediche della Determinazione dell'Abilità a Lavorare (KMCAP), vengono determinate come bisognose di cura, beneficiano anche di un accompagnamento pagato.

Una giusta definizione delle "persone con capacità limitate" ci permette di conoscere meglio queste persone, di capire le caratteristiche che presentano ed il contesto in cui vivono per potere progettare interventi personalizzati che mettono al centro delle azioni la persona stessa e che rispondono in maniera più efficace alle varie esigenze presentate.

102

shqisore, të intelektit, psikike/mendore, të lindura apo të fituara gjatë jetës nga aksidente, sëmundje, të përkohshme apo të përhershme, që nuk vijnë nga shkaqe, që lidhen me punesimin, e vërtetuar kjo nga Komisioni Mjekesor i Caktimit të Aftësisë për Punë (KMCAP), përfitojnë pagesë për shkak të aftësisë së kufizuar.

2. Personat paraplegjike e tetraplegjike, të cilët deklarohen, me vendim të Komisionit Mjekesor të Përcaktimit të Aftësisë për Punë (KMCAP), se janë here të tillë, pavarësisht nga shkak dhe mosha, përfitojnë pagesë për shkak të aftësisë së kufizuar.
3. Personat me aftësi të kufizuara, të përcaktuar në pikat 1 e 2, të këtij vendimi, të cilët, me vendim të komisioneve mjekesore të caktimit të aftësisë për punë, përcaktohen se kanë nevojë për përkujdesje, përfitojnë edhe një kujdestar me pagesë.

Përcaktimi i aftësisë së kufizuar na ndihmon të kuptojmë kush janë « personat me aftësi të kufizuar », çfarë karakteristikash paraqesin. Cili është konteksti në të cilin jetojnë në mënyrë që të projektojmë ndërhyrje të personalizuar, që vënë në qender të aktivitetit vetë personin dhe japin përgjigje më të përshtatshme.

IL RUOLO DEL POTERE LOCALE

La legge determina anche i criteri del beneficio, i modi e i doveri degli organi rispettivi accentuando nel quadro della decentralizzazione il ruolo dei municipi, comuni e anche della regione. Non voglio fermarmi in particolare e fare l'analisi della legge, ma in un punto che mi sembra interessante.

Articolo 18

1. *Le persone giuridiche pubbliche e le persone giuridiche private, che offrono i servizi di cura sociale, sono autorizzate dal Ministero del Lavoro e degli Affari Sociali. I criteri e le procedure per la loro licenza si determinano con la decisione del Consiglio dei Ministri*
2. *I servizi sociali pubblici si finanziano con il budget centrale o locale si procurano dagli organi del potere locale e dai loro benefattori privati, secondo la legislazione in vigore per la procura pubblica.*
3. *Gli organi del potere locale collegano il contratto con le persone giuridiche, private profit, per i servizi che loro offrono nella giurisdizione del loro territorio. Il Ministero del Lavoro e degli Affari Sociali, detta gli standard dei Servizi Sociali e controlla la loro esecuzione. Gli standard dei servizi della cura sociale si approvano con la decisione del Consiglio dei Ministri.*

103

ROLI I PUSHTETIT LOKAL

Ligji pastaj përcakton kriteret e përfitimit, mënyrat si dhe detyrat e organeve përkatëse duke vënë theksin në kuadër të decentralizimit tek roli i bashkive dhe komunave si dhe i qarkut. Nuk do ndalem në mënyrë të veçantë të bëj analizën e ligjit, por do të ndalem një çast tek një pikë që më duket me interes.

Neni 18

1. *Personat juridikë, publikë dhe personat juridikë, privatë, që ofrojnë shërbime të përkujdesit shoqëror, licensohen nga Ministria e Punës dhe e Çështjeve Sociale. Kriteret dhe procedurat për licensimin e tyre përcaktohen me vendim të Këshillit të Ministrave.*
2. *Shërbimet shoqërore publike që financo-hen me fondet e buxhetit qendror apo vendor, prokurohen nga organet e pushtetit vendor tek ofruesit privatë të tyre, sipas legjislacionit në fuqi për prokurimin publik.*
3. *Organet e pushtetit vendor lidhin kontratë me personat juridikë, privatë fitues, për shërbimet që ato ofrojnë në juridiksionin e territorit të tyre. Ministria e Punës dhe e Çështjeve Sociale harton standardet e shërbimeve shoqërore dhe kontrollon zbatimin e tyre. Standardet e shërbimeve të përkujdesit shoqëror miratohen me vendim të Këshillit të Ministrave.*

In ogni sua parte la Strategia Nazionale e le leggi sui servizi sociali si riferiscono al ruolo degli organi centrali e locali. Ho scelto l'articolo 18 perché mi sembra importante. Si tratta del diritto della contrattazione che ha il potere locale con il privato sociale nell'offrire i servizi e nell'amministrazione dei fondi pubblici. A Scutari con tanto orgoglio abbiamo preparato il Piano di Zona dei Servizi Sociali, che deve essere messo in attuazione ma per questo servono strumenti adeguati di valutazione e del monitoraggio dei progetti dalla parte dell'ente locale del governo. Ci sono anche alcuni VKM molto importanti su questo aspetto, che sono:

Decisione N.617, data 7/9/2006 per

La determinazione degli indici della valutazione e del monitoraggio dei programmi dell'assistenza economica, del pagamento per i disabili dei servizi sociali.

Decisione N. 563, data 12/08/2005 per

La determinazione delle responsabilità della Regione per la distribuzione dei servizi della cura sociale.

Nelle condizioni di decentralizzazione mi sembra opportuno parlare della spinta del ruolo del governo locale. E qui la discussione può essere ancora più

104

Në çdo pjesë të sajën strategjia kombëtare dhe ligji mbi shërbimet sociale i referohen rolit të organeve qendrore dhe lokale. Zgjedha nenin 18 sepse më duket me shumë rëndësi. Bëhet fjalë për të drejten e kontraktimit që ka pusheti lokal me privatit social në ofrimin e shërbimeve dhe menaxhimin e fondeve publike. Në Shkodër me shumë krenari kemi përgatitur planin zonal të shërbimeve sociale, i cili duhet të vihet në jetë dhe për këtë nevojiten instrumente të përshtatshëm vlerësimi dhe monitorimi të projekteve nga ana e entit lokal qeverisës. Janë dhe disa VKM shumë të rëndësishëm për këtë aspekt që janë:

Vendim Nr. 617, date 7.9.2006

Për përcaktimin e treguesve të vlerësimit dhe të monitorimit të programeve të ndihmës ekonomike, të pagesës për personat me aftësi të kufizuara dhe të shërbimeve shoqërore

Vendim Nr. 563, date 12.8.2005

Për përcaktimin e përgjegjësiave të qarkut për shpërndarjen e shërbimeve të perkujdesjes shoqërore

Në kushtet e decentralizimit me duket e përshtatshme të flitet për nxitje të rolit të qeverisjes vendore. Dhe këtu diskutimi mund të jetë shumë më i gjërë

lunga e il tempo non basta per esaurire i temi che possono nascere. Altresi penso che nelle condizioni attuali per il comune è impossibile fare questo. Però resta una sfida del futuro.

IL RUOLO DEGLI STATUS E LO STATUS PER LE PERSONE SORDE

Ritornando alla definizione della disabilità penso che in accordo con la legge sui servizi sociali dobbiamo andare verso una determinazione più chiara possibile e dettagliata per i disabili. Tranne i tetra e paraplegici e i ciechi, tutti gli altri sono persone disabili. Penso che questo non aiuti per un orientamento giusto del progetto per gli interventi integrati e riabilitativi di tutti i programmi a livello nazionale. Penso che sia molto importante lo status dei ciechi:

Legge n. 8098 data 28.03.1996 Per lo status dei ciechi

Articolo 1

Beneficiano di questa legge tutte le persone con mancanza totale o parziale della vista, congenita o acquisita, che secondo i criteri medici sono inabili a lavorare in condizioni normali.

105

dhe koha nuk mjafton për të ezauruar temat që lindin. Gjithsesi mendoj se në kushtet aktuale më duket se Bashkia e ka të pamundur të bëjë. Gjithsesi mbetet një sfidë e së ardhmes.

ROLI I STATUTEVE DHE STATUTI PËR PERSONAT QË NUK DËGJOJNË

Duke iu rikthyer përcaktimit të aftësisë së kufizuar mendoj se në përputhje me strategjinë kombëtare të PAK dhe në përputhje me ligjin mbi shërbimet sociale duhet të shkojmë drejt një përcaktimi sa më të qartë dhe të detajuar të personave me aftësi të kufizuar. Përveç tetra dhe paraplegjike, të verbërve të gjithë të tjerët janë persona me aftësi të kufizuar. Mendoj se kjo nuk ndihmon për një orientim dhe projektim sa më të drejtë të ndërhyrjeve integruese dhe rehabilituese të të gjitha programeve në nivel kombëtar. Mendoj se janë shumë të rëndësishëm statuti i të verbërve:

Ligji nr.8098 dt.28.03.1996 Për statusin e të verbërit

Neni 1

Përfitojnë nga ky ligj të gjithë personat me mungesë të plotë ose të pjesshëm shikimi, të lindur ose të fituar, të cilët sipas kriterëve

Questa legge particolare rafforza il ruolo dei ciechi. E riconosce loro tanti diritti che sono riconosciuti anche dalla strategia e la legge sui servizi sociali, ma li rende visibili e dà loro la possibilità di conoscenza di più diritti possibili che sono legati alle caratteristiche particolari dei ciechi.

In sua esecuzione è il **VKM277 data 18.06.1997 per i benefici dello status dei ciechi.**

Non farò un commento di questo status, ma ognuno può leggerlo e intendere il ruolo privilegiato che si conosce.

Lo so che il beneficio di questo status si restringe dall'esecuzione delle leggi in generale, ma questo status orienta lo sviluppo dei programmi a favore delle persone disabili.

Inoltre c'è anche la legge sui tetra e paraplegici:

La legge 8626 data 22.06.2000 Lo status dell'invalido tetra e paraplegico

Articolo I

Di questa legge beneficiano tutti gli invalidi paraplegici e tetraplegici, indipendentemente dall'età, dal tempo, dal posto dell'incidente e dal momento dell'assicurazione.

106

mjekësore janë të paaftë për punë në kushte normale.

Ky ligj i veçantë përforcon rolin e personave të verbër. Ai u njeh shumë të drejta që në fakt duhet thënë se hynte në strategjinë dhe ligjin mbi shërbimet sociale, por i kristalizon ato dhe u jep mundësinë e njohjes së shumë të drejtave që lidhen me karakteristikat e veçanta të të verbërve. Në zbatim të tij është

VKM 277 DT.18.06.1997 PËR PËRFITIMET NGA STATUSI I TË VERBËRIT.

Nuk do bëj komentimin e këtij statusi, por kushdo mund ta lexojë atë dhe të kuptojë rolin e privilegjuar që njihet. E di se përfitimi nga ky status ngushtohet nga zbatimi i zbehtë i ligjeve në përgjithësi, por gjithsesi ky status orienton zhvillim e programeve në favor të personave të verbër.

Gjithashtu është ligji mbi statusin e tetra dhe paraplegjike:

Ligji 8626 dt.22.06.2000 Statusi i invalidit tetra dhe paraplegjik

Neni I

Nga ky ligj përfitojnë të gjithë invalidët paraplegjikë dhe tetraplegjikë, pavarësisht nga mosha, koha, vendndodhja e aksidentit dhe çasti i sigurimit.

Articolo 2

Nell'intenzione di questa legge:

1. Per "Paraplegici" si intende ogni persona che subisce la paralisi dalle due parti di sotto in conseguenza di un danno del midollo spinale per cause diverse.
2. Per "Tetraplegici" si intende ogni persona che subisce la paralisi delle quattro parti in conseguenza del danno del midollo spinale da diverse cause ed è classificato come tale dalla decisione della Commissione Medica della determinazione dell'Abilità a lavorare.

Da questo panorama si vede chiaramente che serve la definizione dello status delle persone che non sentono.

Il gruppo delle persone disabili deve essere più dettagliato e predefinito. Mi congratulo con Sh.E.Sh.I.T. per l'iniziativa che ha preso.

Lo status delle persone sorde deve contenere la definizione delle persone con problemi d'udito e anche delle misure di protezione e integrative per questa categoria di persone.

Riferendo ai diritti principali di queste persone, penso che lo status delle persone sorde debba definire i criteri del beneficio, debba predefinire le

Neni 2

Në kuptimin e këtij ligji:

1. "Paraplegjik" nënkupton çdo person që vuan nga paraliza e dy anësive të poshtme si pasojë e dëmtimit të palcës kurrizore nga shkaqe të ndryshme.
2. "Tetraplegjik" nënkupton çdo person, që vuan nga paraliza e katër anësive si pasojë e dëmtimit të palcës kurizore nga shkaqe të ndryshme dhe i klasifikuar si i tillë me vendimin e Komisionit Mjekësor të Caktimit të Aftësisë për Punë

Nga kjo panoramë del qartë se nevojitet përcaktimi i statusit të personave që nuk dëgjojnë.

Duhet që grupimi i personave me aftësi të kufizuar të jetë sa më i detajuar dhe i përcaktuar. E përgëzoj SHESHIT të cilët kanë marrë këtë iniciativë.

Statusi i personave që nuk dëgjojnë duhet të përmbajë përcaktimin e personave me probleme në dëgjim si dhe një sërë masash mbrojtje dhe integruese për këtë kategori personash.

Duke iu referuar të drejtave themelore të individit. Mendoj se statusi i personave që nuk dëgjojnë duhet të përcaktojë kriteret e përfitimit, duhet të përcaktojë

possibilità di educazione e di formazione, le forme di assistenza economica e i mezzi per facilitare una totale integrazione nella società.

Penso che la preparazione dello *status* non sia solo il lavoro di un giurista o avvocato perché non è solo una causa legale ma deve essere frutto delle discussioni delle associazioni e delle persone che vivono con il fenomeno delle persone sorde.

Il lavoro per preparare lo *status* delle persone sorde può essere anche una buona occasione per conoscersi, per scambiare e per integrare delle esperienze e delle realtà in questo campo. Così deve essere un lavoro onnicomprensivo che deve essere realizzato tramite i forum, i tavoli di lavoro e il lavoro di campo.

Penso che l'incontro di oggi abbia un valore particolare e non è la conferenza dell'ordine nella quale siamo invitati a partecipare. Qualche volta quando parliamo dello sviluppo del paese mi sembra che siamo divisi in due categorie: da una parte gente che lavora per lo sviluppo del paese e per lo sviluppo dei business, dei capitali delle banche e un altro gruppo che lavora per le persone bisognose e sembra che quest'ultimo non abbia niente a che fare con i temi dello sviluppo locale.

108

mundësitë e edukimit dhe të formimit, format e ndihmës ekonomike si dhe mjetet e lehtësimit për një integrim të plotë në shoqëri.

Mendoj se përgatitja e statusit nuk duhet të jetë vetëm puna e një juristi apo avokati sepse nuk është vetëm një çështje ligjore, por duhet të jetë fryt i diskutimeve të shoqatave, personave të cilët jetojnë me fenomenin e personave që nuk dëgjojnë.

Puna për përgatitjen e statusit të personave që nuk dëgjojnë mund të jetë dhe një rast i mirë për t'u njohur, për të shkëmbyer, për të përfshirë eksperiencën dhe realitetet në këtë fushë. Pra duhet të jetë një punë gjithëpërfshirëse, e cila duhet të realizohet përmes forumeve, tryezave dhe punës në terren. Mendoj se takimi i sotëm ka një vlerë të veçantë, nuk është konferenca e radhës në të cilën jemi ftuar të marrim pjesë. Nganjëherë me duket se kur flasim për zhvillimin e vendit jemi të ndarë në dy kategori: nga njëra anë njerëz që punojnë për zhvillimin e vendit dhe bëhet fjalë për zhvillimin e bizneseve, kapitaleve bankare dhe një grup tjetër që punon me personat në nevojë dhe duket sikur ky i fundit nuk ka lidhje me temat e zhvillimit lokal.

Personalisht mendoj se puna me personat me aftësi ndryshe nuk është në limitet e bamiësisë, por është rruga e vetme drejt një shoqërie të zhvilluar.

Personalmente penso che il lavoro con le persone disabili non sia nei limiti della beneficenza, ma è l'unica strada verso una società sviluppata. Il livello di sviluppo di una società si misura con gli interventi verso i più bisognosi, con il rispetto dei diritti di tutte le persone.

Penso che non poter udire non sia una vergogna, io penso che purtroppo spesso siamo circondati da persone che hanno perso la voglia di ascoltare gli altri.

Il problema dell'udito non è il problema solo della persona o della sua famiglia, ma è una sfida di tutta la nostra società. C'è solo una strada per lo sviluppo e quella strada passa tramite la creazione delle pari possibilità e tramite l'integrazione di tutti i membri attraverso la valutazione della dignità umana come scopo finale di ogni visione del futuro.

Questa è la società e questo è lo sviluppo in quale credo e desidero.

Niveli i zhvillimit të shoqërisë matet me ndërhyrjet në favor të personave më në nevojë si dhe në respektimin e të drejtave të të gjithë personave.

Mendoj se të mos dëgjosh nuk është turp, mendoj se shpesh gjendemi të rrethuar nga persona që kanë humbur dëshirën të dëgjojnë të tjerët.

Problemi me dëgjimin nuk është problemi vetëm i personit apo i familjes së tij, por është një sfidë e gjithë shoqërisë tonë. Ka vetëm një rrugë drejt zhvillimit dhe ajo kalon përmes krijimit të mundësive të barabarta, përmes integritit të të gjithë antarëve të saj, përmes vlerësimit të dinjitetit njerëzor si qëllim final të çdo vizioni të së ardhmes.

Kjo është shoqëria dhe ky është zhvillimi në të cilin besoj dhe dëshiroj.

ISTITUTO DEI SORDI DI TORINO

Viale San Pancrazio, 65
10044 PIANEZZA (TO) - Italia
Tel. +39 011 9676317
Fax +39 011 9677048

www.istitutosorditorino.org
info@istitutosorditorino.org